

T.C.

TOROS ÜNİVERSİTESİ

SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ

PSİKOLOJİ YÜKSEK LİSANS PROGRAMI

PDR VE PSİKOLOJİ PROGRAMI

ÖĞRENCİLERİNİN EMPATİK EĞİLİMLERİ

VE NARSİSİSTİK KİŞİLİK ÖZELLİKLERİNİN İNCELENMESİ

Atanur AKAR

YÜKSEK LİSANS TEZİ

DANIŞMAN

PROF. DR. BANU YAZGAN İNANÇ

MERSİN, 2014

T.C.
TOROS ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
PSİKOLOJİ YÜKSEK LİSANS PROGRAMI

PDR VE PSİKOLOJİ PROGRAMI
ÖĞRENCİLERİNİN EMPATİK EĞİLİMLERİ
VE NARSİSİSTİK KİŞİLİK ÖZELLİKLERİNİN İNCELENMESİ

Atanur AKAR

YÜKSEK LİSANS TEZİ

DANIŞMAN
PROF. DR. BANU YAZGAN İNANÇ

MERSİN, 2014

YÜKSEK LİSANS TEZİ ONAY FORMU

Atanur AKAR tarafından hazırlanan "PDR ve Psikoloji Programı Öğrencilerinin Empatik Eğilimleri ve Narsisistik Kişilik Özelliklerinin İncelenmesi" başlıklı bu çalışma 25/02/2014 tarihinde yapılan savunma sınavı sonunda oybirliği ile başarılı bulunarak jürimiz tarafından Psikoloji Anabilim Dalı'nda yüksek lisans tezi olarak kabul edilmiştir.

Jüri Başkanı
Danışman
Prof. Dr. Banu Yazgan İNANÇ

Jüri Üyesi
Prof. Dr. Kamuran ELBEYOĞLU

Jüri Üyesi
Dr. Bülent TANSEL

Yukarıdaki imzaların adı geçen öğretim üyelerine ait olduğunu onaylıyorum.

Enstitü Müdürü
Doç. Dr. Haluk KORKMAZYÜREK

ÖZET

PDR VE PSİKOLOJİ PROGRAMI ÖĞRENCİLERİNİN EMPATİK EĞİLİMLERİ VE NARSİSİSTİK KİŞİLİK ÖZELLİKLERİNİN İNCELENMESİ

Atanur AKAR

Yüksek Lisans Tezi, Psikoloji Anabilim Dalı

Danışman: Prof. Dr. Banu Yazgan İNANÇ

Şubat 2014, 92 Sayfa

Bu araştırma da; Psikolojik Danışma ve Rehberlik ile Psikoloji programı öğrencilerinin empatik ve narsisistik kişilik eğilimleri arasında ki ilişkinin incelenmesi ve empatik ve narsisistik kişilik eğilimlerinin bazı değişkenler açısından incelenmesi amaçlanmıştır.

Araştırma, 2013–2014 eğitim-öğretim yılında Toros Üniversitesi, Mersin Üniversitesi ve Çağ Üniversitesi Psikoloji bölümü ve Çukurova Üniversitesi, Mersin Üniversitesi Psikolojik Danışma ve Rehberlik bölümünde öğrenim gören 502 üniversite öğrencisiyle gerçekleştirilmiştir. Öğrencilerin empatik eğilimlerini belirlemek amacıyla Dökmen (1994) tarafından geliştirilen “Empatik Eğilim Ölçeği (EEÖ)”, narsisistik eğilimlerini belirlemek amacıyla uyarlaması Kızıltan (2000) tarafından yapılmış “Narsisistik Kişilik Envanteri” ve kişisel ve ailesel özelliklere ilişkin bilgi edinmek amacıyla araştırmacı tarafından hazırlanan “Kişisel Bilgi Formu” kullanılmıştır. Verilerin analizinde “Tek Yönlü Varyans Analizi, Pearson Korelasyon Analizi ve Bağımsız Gruplar T-testi ” nden yararlanılmıştır.

Araştırmadan elde edilen bulgulara göre, empatik eğilim ve narsisistik eğilim arasında negatif bir korelasyon vardır. Öğrencilerin empatik ve narsisistik eğilimleri algılanan aile tutumlarına göre farklılaşmaktadır. Öğrencilerin empatik ve narsisistik eğilimleri anne ve baba eğitim düzeyine göre farklılaşmaktadır. Öğrencilerin empatik eğilimleri ve narsisistik eğilimleri ile sosyal medya kullanımları arasında anlamlı bir ilişki bulunamazken sosyal medya kullanım sıklığına bağlı olarak farklılık gösterdiği sonucu bulunmuştur. Ayrıca kız

öğrencilerin erkek öğrencilere göre empatik eğilimlerinin daha yüksek ve erkek öğrencilerin kız öğrencilere göre narsisistik eğilimlerinin daha yüksek olduğu sonucu bulunmuştur. Öğrencilerin empati ve narsisizm puanları ile devam ettiği program arasında anlamlı bir ilişki olmadığı sonucu bulunmuştur. Öğrencilerinin empatik ve narsisistik eğilimlerinin yaşa bağlı olarak farklılık göstermediği sonucu bulunmuştur. Öğrencilerin empatik eğilimleri ve narsisistik eğilimleri ile medeni durumları arasında anlamlı bir ilişki bulunamamıştır. Öğrencilerin narsistik kişilik envanteri puanları ve empati puanları ile sınıf düzeyleri arasında anlamlı farklılık olduğu sonucu elde edilmiştir.

Anahtar Kelimeler: Empati, Narsisizm

ABSTRACT

**EXAMINATION OF NARCISSISTIC PERSONALITY TRAITS AND
EMPHATIC TENDENCIES OF STUDENTS OF PCG AND PSYCHOLOGY
PROGRAMME**

Atanur AKAR

Master's Thesis, Psychology Department

Advisor: Prof. Dr. Banu Yazgan İNANÇ

February 2014, 92 pages

This research aims to examine the relation between emphatic and narcissistic personality tendencies of students of Psychological Counselling and Guidance and Psychology programme and to examine emphatic and narcissistic personality tendencies in terms of some variables.

The research was conducted with 502 university students studying Psychological Counselling and Guidance in Çukurova University and Mersin University and psychology in Toros University, Mersin University and Çağ University in 2013–2014 academic year. "Empathic Tendency Scale " developed by Dökmen (1994) was used in order to identify empathic tendencies of students; "Narcissistic Personality Inventory" adapted by Kızıltan (2000) was used in order to identify their narcissistic tendencies and "Personal Information Form" prepared by researcher was used in order to acquire information about personal and family-related traits. "One-Way Analysis of Variance, Pearson Correlation Analysis and Independent Groups T-test" were used in analysis of data.

According to the findings obtained from the research, a negative correlation exists between emphatic tendency and narcissistic tendency. Empathic and narcissist tendencies of students vary depending on their perceived family attitudes. Empathic and narcissistic tendencies of students vary depending on education levels of parents. While no meaningful relation exists between empathic tendencies and narcissistic tendencies of students and their usage of social media, it was found that they varied depending on usage frequency of social media. It was also found that female students have higher empathic tendencies than male

students while male students have higher narcissistic tendencies compared to female students. No significant relation was found between the programmes which the students attended through their empathy and narcissism scores. It was concluded that empathic and narcissistic tendencies of students did not differ depending on age. No significant relation was found between marital status with students their empathy and narcissism scores. It was revealed that significant difference existed between narcissist personality inventory scores and empathy scores and grade levels.

Keywords : Empathy,Narcissism

ÖNSÖZ

Bu çalışma Psikolojik Danışma ve Rehberlik ile Psikoloji programı öğrencilerinin empatik eğilimleri ve narsisistik eğilimleri arasında ki ilişkiyi ve Psikolojik Danışma ve Rehberlik ile Psikoloji programı öğrencilerinin empatik ve narsisistik kişilik eğilimlerinin bazı değişkenler açısından incelenmesini amaçlamıştır.

Mevlana bir mesnevisinde “mana karşısında suret, şekil nedir? Tabi ki pek zayıf ve aciz bir şeydir (Özdemir, 2009, s. 22)” demektedir. Peki gerçekten günümüzde de mana suretten daha önemli midir? Yoksa suret mananın önüne mi geçmiştir? Sanırım bu konu daha çok tartışılacaktır. Kızıltan (2011)’ a göre fark edilmek, ayırt edici olmak, kendini var hissedebilmek için artık kişinin kendini gerçekleştirme, hakiki ilişkiler kurması, erdem sahibi olması gerekmez; mezun olduğu okul, yemek yediği ve eğlendiği mekân, kullandığı araba, giydiği “blue jean”, güzel, bakımlı, genç ve zayıf görünmesi âdeta yeterli sayılmaktadır. Ancak bu koşulda, insanlar birbirine değer vermekte ve birbiriyle ilgilenmektedir. Âdeta, sistemin “tebâsıyla” ilişki tarzı “tebânın” kendi içinde birbiriyle olan ilişkilerine yansımakta, insanların arzulama kalıplarını belirlemektedir. Öyle ki, hepimizin sistemle özdeşleşmiş, işbirliği yapan bir yanı var; sistemin ödüllendirdiği insanları beğeniyor; o niteliklere sahip insanlara özeniyor, âşık oluyoruz. Kısacası, günümüz insanı, sistemin gözüne girmek, önemsenmek için sistemin ondan beklediklerini yapmak zorunda hissetmektedir kendini.

Bu çalışma bu güncel tartışmanın bir ürünüdür. Öncelikle çalışmama verdiği destek, önem ve emeğinden dolayı tez danışmanım Syn. Prof. Dr. Banu YAZGAN İNANÇ’ a teşekkür ederim. Ayrıca Psikanaliz ile ilgili yeni bir bakış açısı kazanmama yardımcı olan sevgili hocam Yrd. Doç. Dr. Dimitris Agouridas’a teşekkür ederim. Çalışmama olan katkısı ve ilgisinden dolayı Uzm. Psikolog Hakan KIZILTAN’a teşekkür ederim. Desteğini esirgemeyen değerli arkadaşım Uzm. Psikolojik Danışman Yasemin KÜÇÜK’ e teşekkür ederim. Çalışmam da her zaman yanımda olan, bana olan inancı ve sevgisiyle ümidimi her zaman canlı tutmamı sağlayan sevgili eşim Nevin NURSAÇAN AKAR’a teşekkür ederim.

İÇİNDEKİLER

ÖZET.....	İ
ABSTRACT	İİ
ÖNSÖZ.....	v
TABLolar LİSTESİ.....	ix
EKLER LİSTESİ.....	xi
BÖLÜM I.....	11
GİRİŞ.....	11
1.2. Araştırmanın Amacı	16
1.3. Alt Amaçlar	16
1.4. Araştırmanın Önemi ve Gerekçesi	17
1.5. Araştırmanın Sınırlılıkları	20
1.6. Tanımlar	20
1.7. Varsayımlar (Sayılıtlar).....	20
KURAMSAL AÇIKLAMALAR VE İLGİLİ ARAŞTIRMALAR.....	21
2.1. Empatinin Tanımı.....	21
2.1.1 Empatinin sempatiden farklılığı	25
2.1.2. Empati Basamakları	26
2.2. Narsisizmin Tanımı	28
2.2.1 Narsisizmi Çevreleyen Mitler	33
2.2.2 Normal ve Patolojik Narsisizm	35
2.2.3. Narsisistik Kişilik Biçimi ve Bozukluğu Arasındaki Ayrımlar	37

2.4. İlgili Araştırmalar	38
2.4.1. Empati İle İlgili Yapılan Araştırmalar	38
2.4.2. Narsisizmle İlgili Yapılan Bazı Araştırmalar	42
YÖNTEM.....	46
3.1. Araştırmanın Modeli	46
3.2. Araştırmanın Evreni ve Örneklemi	46
3.3. Veri Toplama Araçları.....	47
3.3.1. Kişisel Bilgi Formu	47
3.3.2. Empatik Eğilim Ölçeği.....	48
3.3.3. Narsistik Kişilik Envanteri	48
3.4. Verilerin Toplanması.....	48
3.5. Verilerin Analizi.....	49
BÖLÜM IV	50
BULGULAR	50
4.1. Psikolojik Danışma Ve Rehberlik İle Psikoloji Bölümü Öğrencilerinin Empati Puanları ve Narsistik Kişilik Envanteri Puanları Arasındaki Korelasyona İlişkin Bulgular.....	50
4.2. Psikolojik Danışma Ve Rehberlik İle Psikoloji Bölümü Öğrencilerinin Empatik Eğilim Envanteri Puanları ve Narsistik Kişilik Envanteri Puanları Aile Tutumları İle Arasındaki Farklılıklara İlişkin Bulgular	51
4.3. Psikolojik Danışma Ve Rehberlik İle Psikoloji Bölümü Öğrencilerinin Empatik Eğilim Ölçeği Puanları Ve Narsistik Kişilik Envanteri Puanları ile Anne Eğitim Düzeyleri Arasındaki Farklılıklara İlişkin Bulgular	52
4.4. Psikolojik Danışma Ve Rehberlik İle Psikoloji Bölümü Öğrencilerinin Empatik Eğilim Ölçeği Puanları Ve Narsistik Kişilik Envanteri Puanları Baba Eğitim Düzeyleri Arasındaki Farklılıklara İlişkin Bulgular	54
4.5. Psikolojik Danışma Ve Rehberlik İle Psikoloji Bölümü Öğrencilerinin Empatik Eğilim Ölçeği Puanları Ve Narsistik Kişilik Envanteri Puanları İle Sosyal Medya Kullanımları Arasındaki Anlamlılığa İlişkin Bulgular	56

4.6. Psikolojik Danışma Ve Rehberlik İle Psikoloji Bölümü Öğrencilerinin Empatik Eğilim Ölçeği ve Narsisistik Kişilik Envanteri Puanları Sosyal Medya Kullanım Sıklığı İle Arasındaki Farklılıklara İlişkin Bulgular	57
4.7. Psikolojik Danışma Ve Rehberlik İle Psikoloji Bölümü Öğrencilerinin Empatik Eğilim Ölçeği Puanları ve Narsisistik Kişilik Envanteri Puanları İle Cinsiyetleri Arasındaki Anlamlılığın İlişkin Bulgular	59
4.8. Psikolojik Danışma Ve Rehberlik İle Psikoloji Bölümü Öğrencilerinin Empatik Eğilim Ölçeği Puanları ve Narsisistik Kişilik Envanteri Puanları İle Devam Ettikleri Program Arasındaki Anlamlılığın İlişkin Bulgular	60
4.9. Psikolojik Danışma Ve Rehberlik İle Psikoloji Bölümü Öğrencilerinin Empatik Eğilim Ölçeği Puanları ve Narsisistik Kişilik Envanteri Puanları İle Yaşları Arasındaki Farklılıklara İlişkin Bulgular.....	61
4.10. Psikolojik Danışma Ve Rehberlik İle Psikoloji Bölümü Öğrencilerinin Empatik Eğilim Ölçeği Puanları ve Narsisistik Kişilik Envanteri Puanları İle Medeni Durumları Arasındaki Anlamlılığın İlişkin Bulgular.....	61
4.11. Psikolojik Danışma Ve Rehberlik İle Psikoloji Bölümü Öğrencilerinin Empatik Eğilim Ölçeği Puanları ve Narsisistik Kişilik Envanteri Puanları Sınıf Düzeyleri İle Arasındaki Farklılıklara İlişkin Bulgular	62
BÖLÜM-V.....	65
TARTIŞMA VE YORUM	65
5.1. Empatik Eğilim Ölçeği Toplam Puanları İle Narsisistik Kişilik Envanteri Toplam Puanları Arasındaki İlişki.....	65
5.2. Öğrencilerinin Empatik Eğilim Ölçeği Puanları Ve Narsisistik Kişilik Envanteri Puanları Aile Tutumları İle Arasındaki Farklılıklar	65
5.3. Öğrencilerin Anne Eğitim Düzeyi ile Empati ve Narsisizm Toplam Puanları Arasındaki İlişki.....	67
5.4. Öğrencilerin Empatik Eğilim Ölçeği Puanları ve Narsisistik Kişilik Envanteri Puanları Baba Eğitim Düzeyleri Arasındaki Farklılıklar	67
5.5. Öğrencilerinin Empatik Eğilim Ölçeği Puanları ve Narsisistik Kişilik Envanteri Puanları İle Sosyal Medya Kullanımları Arasındaki Anlamlılık.....	68
5.6. Öğrencilerin Empatik Eğilim Ölçeği ve Narsisistik Kişilik Envanteri Puanları Sosyal Medya Kullanım Sıklığı İle Arasındaki Farklılıklar	69

5.7. Empatik Eğilim Ölçeği Toplam Puanları ve Narsisistik Kişilik Envanteri Toplam Puanları İle Cinsiyetleri Arasındaki İlişki	70
5.8. Öğrencilerinin Empatik Eğilim Ölçeği Puanları ve Narsistik Kişilik Envanteri Puanları İle Devam Ettikleri Program Arasındaki Anlamlılık.....	71
5.9. Öğrencilerinin Empatik Eğilim Ölçeği Puanları Ve Narsistik Kişilik Envanteri Puanları İle Yaşları Arasındaki Farklılıklar.....	72
5.10. Öğrencilerinin Empatik Eğilim Ölçeği Puanları ve Narsisistik Kişilik Envanteri Puanları İle Medeni Durumları Arasındaki Anlamlılık	72
5.11. Öğrencilerinin Empatik Eğilim Ölçeği Puanları ve Narsisistik Kişilik Envanteri Puanları Sınıf Düzeyleri İle Arasındaki Farklılıklara İlişkin Bulgular	73
BÖLÜM 6.....	74
SONUÇ VE ÖNERİLER	74
6.2. Öneriler.....	76
6.2.1. İleride Yapılacak Araştırmalara ve Uygulamalara Yönelik Öneriler.....	76
İleride Yapılacak Çalışmalara Yönelik Öneriler;.....	76

TABLOLAR LİSTESİ

Tablo 1: Örneklemeye Giren Öğrencilerin Devam Ettiği Programa Göre Yüzdeleri	45
Tablo 2 : Örneklemeye Giren Öğrencilerin Sınıf Düzeyine Göre Yüzdeleri.	46
Tablo 3 : Örneklemeye Giren Öğrencilerin Cinsiyete Göre Dağılım	46
Tablo 4: Öğrencilerin Empati Ölçeği Toplam Puanları İle Narsisistik Kişilik Envanteri Toplam Puanları Arasındaki İlişki.	49
Tablo 5: Aile Tutumuna Göre Narsisistik Kişilik Envanteri ve Empati Ölçeği Puanlarının Betimsel İstatistik Sonuçları.....	50
Tablo 6: Öğrencilerin Empati Ölçeği Toplam Puanları İle Narsisistik Kişilik Envanteri Toplam Puanları Arasındaki İlişki	51

Tablo 7: Anne Eğitim Düzeyine Göre Narsisistik Kişilik Envanteri ve Empati Ölçeği Puanlarının Betimsel İstatistik Sonuçları	52
Tablo 8: Narsisistik Kişilik Envanteri ve Empati Ölçeği Puanlarının Anne Eğitim Düzeyine Göre ANOVA Sonuçları	53
Tablo 9: Baba Eğitim Düzeyine Göre Narsisizm ve Empati Ölçeği Puanlarının Betimsel İstatistik Sonuçları.....	54
Tablo 10: Narsisistik Kişilik Envanteri ve Empati Ölçeği Puanlarının Baba Eğitim Düzeyine Göre ANOVA Sonuçları	55
Tablo 11: Narsisizm ve Empati Ölçeği Puanlarının Sosyal Medya Kullanım Durumuna Göre T-Testi Sonuçları.....	56
Tablo 12: Sosyal Medya Kullanım Sıklığına Göre Narsisizm ve Empati Ölçeği Puanlarının Betimsel İstatistik Sonuçları.....	57
Tablo 13: Narsisistik Kişilik Envanteri ve Empati Ölçeği Puanlarının Sosyal Medya Kullanım Sıklığına Göre ANOVA Sonuçları	57
Tablo 14 : Empati Puanları ve Narsisistik Kişilik Envanteri Puanlarının Cinsiyete Göre T-Testi Sonuçları.....	58
Tablo 15: Empati Puanları Ve Narsisistik Kişilik Envanteri Puanlarının Devam Ettiği Programa Göre T-Testi Sonuçları.....	59
Tablo 16 : Narsisistik Kişilik Envanteri ve Empati Ölçeği Puanlarının Yaşa Göre ANOVA Sonuçları.....	60
Tablo 17: Narsisizm ve Empati Ölçeği Puanlarının Medeni Duruma Göre T-Testi Sonuçları	61
Tablo 18: Sınıf Düzeyine Göre Narsisistik Kişilik Envanteri ve Empati Ölçeği Puanlarının Betimsel İstatistik Sonuçları.....	62
Tablo 19: Narsisistik Kişilik Envanteri ve Empati Ölçeği Puanlarının Sınıf Düzeyine Göre ANOVA Sonuçları	62

EKLER LİSTESİ

EK-1	86
EK-2	88
EK-3	89

BÖLÜM I

GİRİŞ

Hızla gelişen ve değişen dünyamızda, bireylerin giderek karmaşıklaşan yaşam koşullarına etkin ve verimli bir biçimde uyum sağlamaları gerekmektedir. Bu hizmet alanına yönelik olarak süreç içerisinde ortaya çıkan psikiyatri, klinik psikoloji, psikolojik danışma, sosyal çalışma gibi bazı “psikolojik yardım meslekleri” ortaya çıkmıştır (Türk Psikolojik Danışmanlık ve Rehberlik Derneği Etik Yönetmeliği, 2011).

Günümüzde giderek karmaşıklaşan insan ilişkileri sosyal ve psikolojik sorunları beraberinde getirmektedir. Bu durum profesyonel yardım mesleklerine olan ihtiyacı arttırmaktadır. Karşılıklı ilişkiye dayanan bu yardım sürecinde her iki tarafında kişilik özellikleri önem kazanmaktadır. Kepçeoğlu (1994), psikolojik danışma ve rehberlik hizmetlerinde danışmanın kişilik özellikleri, mesleki yeterlikleri, mesleki doyumu ve görev algısı gibi faktörlerin üzerinde durulması ve incelenmesi gereken konular olduğunu vurgulamıştır (akt:Özgün, 2007).

Alanda çalışan psikolojik danışmanlar ve psikologlar kadar mezun olduklarında psikolojik yardım hizmeti verecek psikolojik danışma ve rehberlik ve psikoloji programı öğrencilerinin de kişilik eğilimleri oldukça önemlidir.

Akdoğan ve Ceyhan (2011)’a göre terapötik ilişki kuramsal dayanaklar doğrultusunda yapılandırılmış, profesyonel bir ilişkidir. Bu ilişki aynı zamanda, iki insan arasında gelişen ve her iki tarafın kişiliklerinin ve tutumlarının kaçınılmaz bir biçimde etkili olduğu bir etkileşimi içeren kapsamlı, karmaşık ve özgün bir ilişkidir (s.117).

White ve Franzoni (1990)’ ye göre psikolojik yardım hizmeti veren bireylerin ruh sağlığı yüzyıllar boyunca tartışılan bir konu haline gelmiştir. Birçok teorik yaklaşım, terapistin ruhsal ve duygusal açıdan iyi oluşu terapi sürecinin temelini belirtmektedir. Ancak bu durum teorik bir bilgi olmadan öte geçememiş, bulgularla desteklenmemiştir. Yardım hizmeti veren bireylerin kendilerinin duygusal açıdan yıprandıkları ve kendi problemlerini çözmek için bu mesleği tercih ettikleri gibi yaygın bir inanış vardır (akt:Yavuz Güler ve Gazioğlu, 2008).

Yüksel (2004)'e göre insan, yaşamının her döneminde başkalarıyla ilişki kurmak zorundadır. Bu ilişkilerinde başarılı olabilmesi ise kendisini ve başkalarını anlayabilmesine ve kabul etmesine bağlıdır. Bireylerin günlük yaşamlarında diğer bireylerin görüşlerine, düşüncelerine saygılı ve hoşgörülü olmayı öğrenmeleri demokratik toplum yaratabilmek açısından oldukça önemlidir. Bu amaçla geliştirilen iletişim becerileri hem bireyin ve toplumun yaşamına zenginlik ve saygınlık getirecek, hem de kişilerarası sağlıklı ilişkiler oluşmasını sağlayacaktır (s.342).

Şu halde empatiyi, danışanın duygularını, düşüncelerini ve koşullarını hem anlaması hem de yansıtması için profesyonelce yapılan bir çağrı olarak algılamak gerekir. Empati profesyonele, çalıştığı bireylerin ne düşündüğünü, nasıl hissettiğini gösteren, onların içsel deneyimlerini keşfederek içgörü kazanmaya olanak sağlayan güçlü bir uygulama enstrümanıdır. Bu yönüyle empati, hem duyuşsal hem de bilişsel süreçleri içerir (Raines, 1990; Saari, 1994 vd. akt: Tuncay ve İl 2009, s.42). Yapılan birçok çalışma empatik anlayışın yardım mesleklerinde çalışan meslek uzmanları için gerekli bir özellik olduğunu vurgulamaktadır. Empati, teröpatik ilişkinin gelişimi (Kremer ve Dietzen, 1991) ve psikolojik danışmanın sahip olması gereken en önemli öğelerden birisidir (Corcoron, 1983; Barkham ve Shapiro, 1986, akt: Acun Kapıkıran ve diğ., 2010). Acun Kapıkıran ve diğ. (2010), “empatik anlayış, yardım hizmeti veren meslekler için gerekli bir özelliktir” (s. 3).

Yardım mesleklerinde empatinin kullanımıyla ilgili çalışmalarda empatinin değişik yönlerine değinilmiştir. Tuncay ve İl (2009), kavramı tanımlama ve açıklama çabalarında empatinin öne çıkan özelliği, anlamamanın ve hissetmenin ötesine geçerek bu anlayışı karşı tarafa yansıtmanın tamamlayıcı ve zorunlu bir aşama olduğudur. Diğer ifadeyle, danışanıya sorun çözme sürecini birlikte yürüten bir sosyal hizmet uzmanı, danışanının duygusal ve düşünsel deneyimlerini ayrıntılı olarak kavramış ve hissetmiş olsa da ona kendisini anladığını açıkça ifade etmediği sürece empati tam olarak gerçekleşmemektedir (s.39).

Araştırmalara göre empati kurma becerisi ile işbirliği arasında ilişki vardır. Empatinin kişilerarası iletişimi kolaylaştırdığı bilindiği için, empatik becerileri arttırmak amacıyla çeşitli meslek mensuplarına empati eğitimi verilmektedir. Örneğin hekimlere, hekim adaylarına, ticaret ile uğraşanlara, satış elemanlarına, öğretmenlere, yöneticilere, sosyal çalışmacılara (social workers), psikiyatristlere, psikologlara ve danışmanlara empati becerilerini arttırmak amacıyla empati eğitimi verilmektedir (Özbek, 2004, s.9).

Klinik bir ortamda, danışanın davranış ve tutum değişiminin sağlanması için uzmanın empatik duyarlılığa sahip olması temel bir uygulama ilkesidir. Kişinin, kendisi haricindeki bir insanın herhangi bir durum karşısında nasıl hissedeceğini bilişsel bir çabanın yanı sıra sezgisel bir farkındalık ile keşfedebilmesi ise empati ile olanaklıdır. Aktif dinleme, anlatıdaki anlamları keşfetme, anlatıyı karşı tarafa doğru biçimde yansıtabilme, özgeci bir motivasyona sahip olma ve iletişimde olabildiğince hassas ve duyarlı bir tutum sergileme, profesyonelin empatik yeterliliğinin temel belirleyicileridir (Tuncay ve İl, 2009, ss. 52,53). Empatik duyarlılık hem sosyal ilişkilerde hem de profesyonel danışmanlık ve psikoterapi uygulamalarında uygulayıcıya önemli avantajlar sağlayacaktır.

Araştırmam da ki diğer önemli kavram narsisizmdir. Empati ve narsisizm kavramını birlikte ele almamın temel nedeni narsisizmin tanı kriterleri arasında empati yapamama maddesi mevcuttur. Bu da yardım mesleklerinde çok önemli bir yere sahip olan kişilik özelliklerinin empatik ve narsistik yönlerinin tespitinde bizlere yardımcı olacaktır.

İşcan ve Timuroğlu (2008)'na göre son yıllardaki büyük değişim ve gelişmeler sosyal yaşamda da hissedilir değişikliklere neden olmuştur. Özellikle insanların belirli şekilde uzmanlaşmaya gitmesi, bireyselliğin ön plana çıkmasına sebep olmuştur. Çağımıza egemen olan narsistik kişiliğin belirtilerine, toplumsal amaçların ve başkalarına duyulan ilginin körelerek, bunun yerini bencilliğin alması örnek gösterilebilir. Günümüzde insanların başkalarını sevme konusunda isteksiz davranmalarının ve empati kuramamalarının nedeni de narsisizmdir (para.5).

Öztürk (2002)' e göre narsistik kişilik bozukluğuna sahip kişiler; kendilerini fiziksel ve ruhsal yönden aşırı beğenen, üstün gören, sürekli beğeni, ilgi ve onay bekleyen; gittikleri her yerde hemen özel ilgi göreceğine, üstün bir yeri hak ettiğine inanan kişilerdir. En güzel, en yakışıklı, en başarılı, en parlak kişi odur ya da o olacaktır. Böylesine yoğun narsistik beklentiler içinde hayal kırıklıkları ve incinmeler de o denli sık olabilir. Bireyin benlik saygısı, dışarıdan gelecek ilgi, beğeni, onaylarla beslenmektedir. Söz konusu kişiler eleştiriye dayanamazlar ve sürekli övgü beklerler. Bu nedenle görünüş ve davranış hep bunları elde etmeye yöneliktir. Beklentileri karşılanmayınca benlik saygısı çabuk düşer. Kırgınlıklar, bunaltı ve çökkünlük olabilir. Kendilerini yüceltmek, daha üstün görmek ve göstermek için başkalarını kullanır, hatta sömürürler. Arkadaşlıkları yalnız bu yönde çıkar sağlamak içindir. Başkalarının duygu ve düşüncelerine, gereksinimlerine eş duyum (empati) gösteremezler (s.436).

Ben-merkezcilik ve empatik anlayış birbirleriyle bağdaşmaz. Benmerkezci davranan bir kişinin, karşısındakinin rolüne girmesi ve olaylara onun bakış açısından bakması, yani empati kurması mümkün değildir. Bu durumda, empati kurabilmek, yani başkalarının rolüne girebilmek için ön şartın, ben-merkezcilikten kurtulmak olduğunu söyleyebiliriz. Söz konusu ben-merkezcilik türlerine sahip olanlar, nesnelere ve başka insanlara ilişkin gerçekleri fark etmede, diğer insanların rolüne girmede güçlük çekerler. Böyle olunca da diğer insanların bakış açılarını, neler düşündüklerini ve hissettiklerini yeterince anlayamazlar (Dökmen, 2008, ss.163-164).

1.1.Problem

Bu çalışmayla yanıt aranan soru; Psikolojik Danışma ve Rehberlik ve Psikoloji öğrencilerinin empatik ve narsisistik eğilimler arasında bir ilişkiyi var mıdır? Ayrıca empatik ve narsisistik eğilimleri bazı değişkenlerle birlikte ele alınıp incelenecektir. Narsisistik ve empatik eğilimler arasında negatif bir ilişkinin olması beklenmektedir.

Özellikle bu iki program, insan ilişkilerinin önemli olduğu yardım meslekleridir ve bu program mezunları psikoterapi ve psikolojik danışmanlık hizmetleri vermektedirler. Danışan ya da hastayla direkt ilişkinin olduğu bu iki durumda bireylerin kişilik özellikleri oldukça önemlidir. Çünkü terapi ya da psikolojik danışmanlık aynı zamanda insani bir ilişkidir ve tarafların kişilik özellikleri süreci direkt etkilemektedir. Akdoğan ve Ceyhan (2011)'a göre terapötik ilişki kuramsal dayanaklar doğrultusunda yapılandırılmış, profesyonel bir ilişkidir. Bu ilişki aynı zamanda, iki insan arasında gelişen ve her iki tarafın kişiliklerinin ve tutumlarının kaçınılmaz bir biçimde etkili olduğu bir etkileşimi içeren kapsamlı, karmaşık ve özgün bir ilişkidir. Aktarım ve karşı aktarım yoluyla ortaya çıkan terapist-danışan etkileşimi özellikle psikanalitik yönelimli yaklaşımlarda terapötik sürecin ana unsuru olarak ele alınmaktadır. Dinamik yönelimli olmayan yaklaşımlar da terapist-danışan etkileşimine özel bir önem vermekte ve bu ilişkinin aynı zamanda iki insanın etkileşimi olduğunu vurgulamaktadırlar. Terapötik ilişkide terapist ve danışanın insan olmalarından kaynaklanan ve zaman zaman kuramsal çerçevenin dışına çıkılmasına yol açan çeşitli karıştırıcı faktörler bulunmaktadır. Terapötik süreçte etkili olduğu kabul edilmesine karşın, tümüyle kontrol edilmesi mümkün olmayan “insan olmaktan” kaynaklanan faktörler terapist ve danışanın kendi özgün kişilikleri, değerleri ve terapötik süreçte bilinçli veya bilinçsiz olarak sergiledikleri tutumları kapsar. Yapılan çalışmalar insan olmaktan kaynaklanan faktörlerin,

terapötik ilişki sürecinde göz ardı edilemeyecek ölçüde etkili olduğunu göstermektedir. Bu faktörlerin terapötik sürece olumsuz yansımalarını engellemek için etik ve kuramsal bilgi yetersiz kalabilmektedir (s.117).

Günümüzde empati farklı kuram ve uygulamalarda değişik biçimlerde kullanılmaktadır. Gülseren (2001)' e göre günümüze kadar farklı psikoterapi yaklaşımlarının eş duyumu kuram ve uygulamalarında farklı şekillerde kullandıkları görülmektedir. Klasik psikanalizde, eş duyumlu olarak hastanın dinlenmesinin hastanın bilinç dışı dinamikleri konusunda ipuçları vermesi beklenir, böylece terapistin yorumları etkili olabilir. Bu noktada eş duyum, hastanın yorumu alabileceği en uygun zamanın belirlenmesinde yardımcı olabilir ve böylece hasta iç görü kazanabilir. Kohut'un katkıları ile eş duyum psikanalitik yaklaşımda daha merkezi bir yerde bulunmaktadır. Terapistin hastanın yaşantısına yakın olacak şekilde bir anlayışa ulaşması Kohut'a göre "dolaylı iç gözlem" yardımı ile olabilmektedir. Bu şekilde terapist kendisini hastanın yerine koyabilmektedir. Diğer yandan çağdaş psikodinamik yaklaşım, genel olarak cinsellik ve saldırganlıkla ilgili dürtü yaklaşımından uzaklaşarak, terapist ile hasta arasındaki etkileşime doğru kaymış ve bu etkileşimin gerek gelişim gerekse psikopatolojinin düzeltilmesi üzerindeki rolü ön plana çıkarılmıştır. Bu nedenle, eş duyum ve eş duyumlu olmama, gerek gelişimle ilgili kuramsal yaklaşımların gerekse psikoterapilerin giderek önemli bir unsuru haline gelmiştir. Ayrıca özdeşim, aktarım, karşı aktarım gibi kavramlar psikanalitik yaklaşımda başlangıçtan bu yana eş duyumla ilgili açıklamalar yapılırken oldukça geniş bir yer tutmuş ve günümüzde de süren tartışmalı durumların ortaya çıkmasına yol açmıştır. Bilişsel ve davranışçı yaklaşımda ise eş duyum terapötik işbirliğinin kurulması için bir yardımcı hem de girişimde bulunmak için kullanılabilen bir araç olarak kabul edilir (ss.143-144).

Türk Psikologlar Derneği Etik Yönetmeliği (2004)' ne göre; "Psikolog, mesleki ilişki içerisindeki rolüne ve kendi kişisel gereksinimleri, tutumları ve değerlerine ilişkin bir farkındalık kazanmak için uğraşır; hizmet verdiği kişi ve/veya kurumun bağlılığını ve güvenini kötüye kullanacak biçimde gücünü ve statüsünü kullanmaz." Bu etik ilkeye bağlı olarak mezun oldukların da psikolojik danışma ve psikoterapi gibi uygulamalar yapacak olan meslek profesyonellerinin kişisel gereksinimlerini bir kenara bırakması gerekmektedir. DSM VI (2007)' de Narsisistik Kişilik Bozukluğunun tanı kriterleri içerisinde empati yapamama ve kişilerarası ilişkilerini kendi çıkarları için kullanma vardır (s.1034). Özellikle bu iki faktörü empatik eğilimlerin yüksek olması olumlu etkilerken narsisistik eğilimlerin yüksek olması olumsuz etkileyeceği düşünülmektedir.

Bu çalışmada empatik eğilimler ile narsisistik eğilimlerin birlikte ele alınmasının nedeni; narsisistik eğilimleri yüksek olan bireylerin empatik eğilimlerinin düşük olacağı yönünde ki beklentidir. Yani narsisistik eğilimle empatik eğilim arasından negatif bir korelasyon olduğu düşüncesidir.

1.2. Araştırmanın Amacı

Psikolojik Danışma ve Rehberlik ile Psikoloji programı öğrencilerinin empatik eğilimleri ve narsisistik eğilimleri arasında ki ilişkinin incelenmesi ve empatik ve narsisistik kişilik eğilimlerinin bazı değişkenler açısından incelenmesidir.

1.3. Alt Amaçlar

1. Psikolojik danışma ve rehberlik ile psikoloji bölümü öğrencilerinin empati puanları ve narsisistik kişilik envanteri puanları arasındaki anlamlı bir ilişki var mıdır?
2. Psikolojik danışma ve rehberlik ile psikoloji bölümü öğrencilerinin empati puanları ve narsisistik kişilik envanteri puanları algılanan aile tutumlarına göre anlamlı farklılık göstermekte midir?
3. Psikolojik danışma ve rehberlik ile psikoloji bölümü öğrencilerinin empati puanları ve narsisistik kişilik envanteri puanları anne eğitim düzeyine göre anlamlı farklılık göstermekte midir?
4. Psikolojik danışma ve rehberlik ile psikoloji bölümü öğrencilerinin empati puanları ve narsisistik kişilik envanteri puanları baba eğitim düzeyine göre anlamlı farklılık göstermekte midir?
5. Psikolojik danışma ve rehberlik ile psikoloji bölümü öğrencilerinin empati puanları ve narsisistik kişilik envanteri puanları ile sosyal medya kullanımları arasında anlamlı bir ilişki var mıdır?
6. Psikolojik danışma ve rehberlik ile psikoloji bölümü öğrencilerinin empati puanları ve narsisistik kişilik envanteri puanları sosyal medya kullanım sıklığına göre anlamlı farklılık göstermekte midir?
7. Psikolojik danışma ve rehberlik ile psikoloji bölümü öğrencilerinin empati puanları ve narsisistik kişilik envanteri puanlarının cinsiyetleri ile arasında anlamlı bir ilişki var mıdır?

8. Psikolojik danışma ve rehberlik ile psikoloji bölümü öğrencilerinin empati puanları ve narsisistik kişilik envanteri puanları ile devam ettikleri program arasında anlamlı bir ilişki var mıdır?

9. Psikolojik danışma ve rehberlik ile psikoloji bölümü öğrencilerinin empati puanları ve narsisistik kişilik envanteri puanları yaşa göre anlamlı farklılık göstermekte midir?

10. Psikolojik danışma ve rehberlik ile psikoloji bölümü öğrencilerinin empati puanları ve narsisistik kişilik envanteri puanları ile medeni durumları arasında anlamlı bir ilişki var mıdır?

11. Psikolojik danışma ve rehberlik ile psikoloji bölümü öğrencilerinin empati puanları ve narsisistik kişilik envanteri puanları sınıf düzeyine göre anlamlı farklılık göstermekte midir?

1.4. Araştırmanın Önemi ve Gerekçesi

Bazı araştırmacılar tarafından “epidemi ve asrın vebası” olarak değerlendirilen (Twenge ve Campbell,2010) narsisizm üzerine ülkemizde yapılmış çalışma sayısı sınırlıdır. Narsisizm ile birlikte anılan temel kavramlardan bir tanesi de empatidir. Bu araştırma bu iki konunun birlikte ele alınmasının bu alanda yapılacak olan diğer çalışmalara katkı sağlayacağı düşünülmektedir. Narsisizm kavramının araştırmalara konu edilmesinin bu konudaki yelpazenin genişlemesine katkı sağlayacağı düşünülmektedir.

Bu araştırmanın önemi Psikolojik Danışma ve Rehberlik ile Psikoloji programı öğrencilerinin empatik eğilimleri ve narsisistik kişilik özelliklerini inceleyerek; bu alanda çalışan psikolojik danışman ve psikologlara ve çalışacak olan alan öğrencilerine sistemli bir bilgi vermektir. Baloğlu ve Harris Morag (2003), psikolojik danışmanlık öğrencilerinin kişilik özelliklerinin geçerli ve etkili bir şekilde değerlendirilmesi, danışmanlık eğitimcileri için etkin bir eğitim programı oluşturmada yararlı olacağını belirtmektedirler (s.15). Psikolojik Danışman'ın ve Psikolog'un kendi kişilik özelliklerinin farkında olması psikolojik yardım becerilerine olumlu katkı sağlayacaktır. Elde edilen bilgilerin sistematikleştirilmesi birçok ruh sağlığı uzmanının konuyla ilgili farkındalığının artmasına katkı sağlayacaktır. Özellikle psikolojik danışma ve psikoterapi esnasında kendi duygu ve davranışlarını gözlemlemesi danışma sürecini olumlu etkileyecektir. Psikolojik Danışman ve Psikolog'un kendi kişilik özelliklerinin farkında olması psikolojik danışma ve psikoterapi esnasında ortaya çıkabilecek sorunlarla daha kolay baş etmesine katkı sağlayacağı değerlendirilmektedir.

Tarhan (2012)'a göre “empatik kişiler, insana yardım etmenin önemli olduğu alanlarda daha başarılı olurlar” (s.191). Bu bağlamda Psikolojik Danışma ve Rehberlik ve Psikoloji Programı öğrencilerinin empatik eğilimlerinin yüksek olması beklenmektedir. Bu araştırma sonucunda elde edilecek olan; öğrencilerin empatik eğilimleri ve narsisistik eğilimleri ile ilgili bilgilerin güncel eğitim programlarına katkı sağlayacağı düşünülmektedir.

Psikolojik Danışman, Psikolog ve danışan ya da hasta arasındaki ilişki karşılıklı bir ilişkidir. Günümüzde psikolojik yardım alan bireylerin kişilik eğilim ve özellikleriyle ilgili birçok araştırma yapılmıştır ancak Psikolojik Danışmanların ve Psikologların kişilik eğilimleri ile ilgili yapılan araştırmalar sınırlıdır. Yardım mesleklerinde her iki tarafında kişilik özellikleri, eğilimleri, kültürleri önemlidir. Başlatılan çalışma ilerde bu yardım faaliyetini gerçekleştirecek olan Psikolojik Danışma ve Rehberlik ile Psikoloji programı öğrencileri üzerinedir. Özgün (2007)' e göre literatürde terapötik başarının danışmada kullanılan tekniklerden daha çok danışmanın kendisi ile de ilişkili olduğu ve danışman adaylarının danışan ile terapötik bağ kurmasını etkileyen kişisel özellikleri olduğu üzerinde durulmaktadır (s.13).

Psikolojik Danışma ve Rehberlik ve Psikoloji Bölümlerinde eğitim gören öğrenciler için empatik eğilim oldukça önemlidir. Literatürde empatinin alan uygulamalarında nasıl kullanılabileceğiyle ilgili çalışmalar mevcuttur. Tuncay ve İl (2009)'e göre, empatinin bireylerin bilişsel, duygusal, sosyal kodlarını ve işaretlerini okuma ve hissetme *yeteneği* olduğunu ve gerçek bir empati davranışının oluşmasına en çok yardımcı olabilecek bir etmen olduğunu belirtmektedir. Bireye empati davranışı doğrudan öğretilemese de, iletişimindeki güçlü ve zayıf yönlerin farkına varmasını sağlayacak, kendi benliği ve kişisel değerleri hakkındaki içgörüsünü güçlendirecek eğitim faaliyetleri yapılabilir. Bu eğitim, hem bilişsel hem de duyuşsal becerilerin geliştirilmesini dikkate alan nitelikte olmalıdır. Eğitimin içeriği belirlenirken terapötik iletişim ve empati konusunda kuramsal bilgilerin verildiği derslerin yanı sıra *rol oynama tekniğinin* kullanılması yararlıdır. Bilindiği gibi bu teknikte, kişi belirlenen senaryoya göre ya uzman rolüne girerek ya da kendisini danışanının yerine koyarak iletişim kurmaktadır. Ayrıca uzmanların danışanlarla gerçekleştirdiği görüşme süreçlerinin gözlem odasından canlı olarak ya da video kayıtlarıyla izlenmesi, model alma olanağı sunması açısından yararlı olmaktadır (s.44). Bu çalışma alan uygulamalarında bu tür çalışmalara olan ihtiyaçlarla ilgili farkındalığın artırılmasına da katkı sağlayacaktır.

Psikoterapistin narsisistik sorunları, sınırda kişilik bozukluğu olan hastaların uzun süreli tedavisinde seyir açısından temel bir olumsuz öğedir. Bu hastaların ciddi gerileme potansiyelleri, şiddetli ve ağırlıklı olarak olumsuz aktarım tepkileri ve tedavi sürecinde gelişen özel aktarım-karşı aktarım komplikasyonları, psikoterapist üzerinde büyük stres yaratır. Engelleyici koşullar altında nesne ilişkilerini sürdürme yetisinin düşmesi –narsisistik kişilik bozukluğu olanların çok tipik özelliğidir-, sınırda kişilik bozukluğu olan hastaları tedavi etmeye çalışan önemli derecede çözülmemiş narsisist eğilimleri olan terapistler için temel sakıncadır (Kernberg, 2006, s.136).

Empatik eğilim psikoterapi kuram ve uygulamalarında yardımcı bir öğe olarak kullanırken narsisistik eğilimler fark edilmesi gereken unsurlar olarak değerlendirilmiş ve narsisistik eğilimi olan psikoterapistlerin özellikle sınır kişilik örgütlenmesi olan danışanlara yardımda bulunmaması konusunda sakıncalar olduğu belirtilmiştir. Bu bakımdan Psikolojik Danışman ve Psikolog adaylarının bu eğilimlerini fark etmesi oldukça önemlidir.

Psikolog, mesleki ilişki içerisindeki rolüne ve kendi kişisel gereksinimleri, tutumları ve değerlerine ilişkin bir farkındalık kazanmak için uğraşır; hizmet verdiği kişi ve/veya kurumun bağlılığını ve güvenini kötüye kullanacak biçimde gücünü ve statüsünü kullanmaz. (Türk Psikologlar Derneği Etik Yönetmeliği; 2004). Sömürücülük narsisistik eğilimleri olan bireylerde var olması beklenen bir paterndir. Hotchkiss (2003)'e göre sömürücülük birçok değişik biçimde görülebilir fakat daima başkalarının duygularını ya da çıkarlarını önemsemeden onlardan yarar sağlamayı kapsar (s.25). Bu çalışmanın Psikolojik Danışma ve Rehberlik ile Psikoloji programı öğrencilerinin meslek etiği ile ilgili farkındalıklarının artırılmasına katkı sağlayacağı ve empatik ve narsisistik eğilimleri ile ilgili içgörü kazanmalarına yardımcı olacağı düşünülmektedir.

Psikoterapi de aktarımlar ve karşıt aktarımlar oldukça önemlidir. Bu araştırma ilerde yardım hizmeti sunacak olan Psikolojik Danışman ve Psikolog adaylarının empatik ve narsisistik eğilimlerini inceleyerek terapötik ilişkilerde onlardan kaynaklanabilecek (bu iki faktörle ilgili olumlu veya olumsuz) etkileri anlamamıza yardımcı olacaktır. Akdoğan ve Ceyhan (2011)' a göre, terapötik ilişki kuramsal dayanaklar doğrultusunda yapılandırılmış, profesyonel bir ilişkidir. Bu ilişki aynı zamanda, iki insan arasında gelişen ve her iki tarafın kişiliklerinin ve tutumlarının kaçınılmaz bir biçimde etkili olduğu bir etkileşimi içeren kapsamlı, karmaşık ve özgün bir ilişkidir (s.117).

1.5. Araştırmanın Sınırlılıkları

1. Araştırma 2013–2014 yılında Çukurova Üniversitesi ve Mersin Üniversitesi Psikolojik Danışma ve Rehberlik Bölümü öğrencileri ile Toros Üniversitesi, Mersin Üniversitesi ve Çağ Üniversitesi Psikoloji bölümlerinde öğrenim gören öğrencilerle sınırlıdır.
2. Empatik Eğilim Ölçeği ve Narsisistik Kişilik Envanteri'nin ölçtüğü niteliklerle sınırlıdır.

1.6. Tanımlar

Empati: “Empati , bir insanın, kendisini karşısında ki insanın yerine koyarak onun duygularını ve düşüncelerini doğru olarak anlamasıdır” (Dökmen, 2008, s.157).

Narsisizm: Freud (1914/2006) narsisizmi; dış dünyadan çekilen libidonun benliğe yönetilmesi olarak tanımlamaktadır.

1.7.Varsayımlar (Sayılılar)

- Araştırmaya katılacak olan öğrencilerin, anket sorularına ve ölçek maddelerine doğru ve içten yanıtlar verecekleri varsayılmaktadır.
- Araştırma örnekleminin, evreni temsil edeceği varsayılmıştır.

BÖLÜM II

KURAMSAL AÇIKLAMALAR VE İLGİLİ ARAŞTIRMALAR

Bu bölümde Empatik Eğilimler ve Narsisistik Kişilik Özellikler ile ilgili kuramsal açıklamalar ile yurt içinde ve yurt dışında yapılmış araştırmaların özetlerine yer verilmiştir.

2.1. Empatinin Tanımı

Empati kavramından son yıllarda hayatın her alanında sıkça söz edilmektedir. Gerek psikiyatride gerekse psikolojide önemli bir yere sahip olan empati gittikçe yaygınlaşan kullanım alanları ile araştırmacıların ilgi odağı olmuştur. Genel anlamda empati, olaylar ve durumlar karşısında bireyin, karşıdaki kişinin yerine kendini koyarak onu anlaması olarak tanımlanabilir (Rehber, 2007, s.8).

Empati kavramının kuramsal olarak daha iyi anlaşılması için kavramın tarihi oldukça önemlidir. Dökmen (2008); “empati” teriminin iki atası olduğunu ve bunların Almanca’daki “einführung” ve Eski Yunanca’daki “empathia” terimleri olduğunu belirtmektedir. Kavramı ilk kullananlardan birisi Alman Psikologlardan Tpeodor Lipps olmuştur. Lipps “einführung” kavramın insanların algılanmasında da ortaya çıkabileceğini belirtmiştir.1909 yılında Titchener bu kavramı Yunanca’dan İngilizce’ye “empathy” olarak tercüme ederek, kavramını: “Bir insanın kendisini karşısındaki bir nesneye –örneğin bir sanat eserine- yansıtması, kendini onun içinde hissetmesi ve bu yolla nesneyi kendi içine alarak (absorbe ederek/özümseyerek) anlama süreci” olarak tanımlamıştır. 1960’lı yıllarda ise empatinin bilişsel boyutunun yanı sıra duygusal boyutu da vurgulanmıştır, bu yıllarda, bir kişinin karşısındaki kişi gibi hissetmesi, empati kabul edilmiştir.1970’lerde ise üçüncü aşamaya geçilmiştir. Bu dönemde empati, 1960’lara göre daha dar anlamda kullanılmaya başlamış, bir kişinin belirli bir duygusunu anlamaya ve durumu ona iletmeye “empati” adı verilmiştir (ss.367-368).

Omdahl (1995), empatinin farklı şekillerde tanımlandığını ifade etmiştir. Mesela bazı yazarların empatiyi yüksek mental işlevler gerektirmeyen, paylaşılan duygular olarak tanımladığını söylemiştir. Omdahl (1995), empatiyi iletişimde alıcının hedef olarak karşısındaki kişiyle aynı şeyi yaşaması, benzer şeyi hissetmesi olarak tanımlamıştır (akt:Rehber, 2007,s.9).

Süreç içerisinde kavram bilimsel bir nitelik kazanmıştır ve kavramın farklı yönleriyle ilgilenilmiştir. Dökmen (2008), empati kavramının gösterdiği değişimi şöyle ifade etmektedir. Empatinin tanımını ve tarihçesini birlikte ele almamızın nedeni, günümüzdeki empati tanımına, zaman içerisinde pek çok değişiklik sonucunda ulaşılmıştır. Bugün empatiyi özetle şöyle tanımlıyoruz. Empati , bir insanın, kendisini karşısında ki insanın yerine koyarak onun duygularını ve düşüncelerini doğru olarak anlamasıdır. Rogers'ın 70'li yıllarda ulaştığı empati anlayışı bugün çoğunluğun uzlaştığı bir tanıma ulaşmıştır. Empatinin bileşenlerinin neler olduğu konusunda araştırmacılar arasında bazı görüş farklılıkları vardır. Örneğin Hoffman'a (1978) göre empatinin bilişsel, duygusal ve güdüsel (motivasyonel) olmak üzere üç bileşeni vardır. Fakat çoğunluğu uzlaştığı görüş empatinin bilişsel ve duygusal bileşenlerden oluştuğu yönündedir (ss. 157-159).

Empati modern literatürde de ilgi görmüş ve farklı tanımları yapılmıştır. “Empati kavramı genelde bir başka kişinin duygularını anlayabilme yeterliği ve diğer kişinin rolünü, bu role girmeden psikolojik olarak kavrama olarak tanımlanır” (Barut, 2004). “Empati sosyal davranışları anlayıp açıklamada önemli bir role sahiptir” (Hunter, 2003). Empati, bir fikir almak ya da başkalarının duygularını tanıma yeteneğidir. Empati, başka insanların duygularını yaşadığımız anlamına gelmez, ama diğer insanların duygularını deneyimlerimiz yardımıyla anlamak anlamına gelir. Empati, kendi kişiliğini yok ederek başka bir kişiliğe girmek anlamını içermemektedir. Bireylerin gerçeği nasıl algıladıkları hakkında bir duyguya sahip olabilmek için zihnen ve ruhen bu yönde hareket etmektir (Badae ve Pana, 2010).

Empati, empatik eğilim ve empatik beceri olarak ikiye ayrılmıştır. Empatik eğilim doğuştan gelme bir özellik olarak değerlendirilirken empatik beceri daha fonksiyonel bir anlam taşımaktadır.

Empatik beceri diğer kişinin duygusunun anlaşıldığının ve hissedildiğinin karşıdaki kişiye aktarılması ve hissettirilmesi ile ilgilidir (Kaya ve M.Siyez, 2010). Empatik eğilim ise kişinin diğerlerinin yaşantılarını ve duygularını anlama ve hissetme potansiyelidir (De Wied, Goudena ve Matthys, 2005). Empatik eğilim, bireyin benlik saygısı ve ruh sağlığını koruması için oldukça önemli bir rol üstlenmektedir. Ayrıca, benlik saygısı ile olumlu ruh sağlığı (mutluluk ve yaşam doyumu) arasındaki ilişkinin kısmen, benlik saygısı ile olumsuz ruh sağlığının tümüyle empatik eğilim aracılığıyla sağlandığı belirtilmektedir (Şimşek ve Bozanoğlu, 2011).

Empatik eğilim, doğuştan gelen bir kişilik özelliği olup empatinin duygusal boyutunu oluşturmakta bireyin bilişsel gelişiminden ziyade tutum gelişimini ve kişilik değişimini zorunlu kılmaktadır. Bu nedenle değiştirilmesi için uzun süreli bir eğitime ihtiyaç duyulmaktadır (Mete ve Gerçek, 2005, s. 16).

Dökmen (2008), bir kişinin karşısındaki ile empati kurabilmesi için gerekli olan öğeleri şöyle sıralamıştır (s.157).

a) Empati kuracak kişi, kendisini karşısındakinin yerine koymalı, olaylara onun bakış açısı ile bakmalıdır. Başka bir deyişle, empati kurmak isteyen kişinin, karşısındaki kişinin fenomenolojik alanına girmesi gereklidir. Fenomonolojik alan nedir? Psikolojide fenomenolojik yaklaşıma göre her insanın her insanın bir fenomenolojik alanı vardır. Her insanın gerek kendisini gerekse çevresini, kendine özgü bir biçimde algılar; bu algısal yaşantı öznedir (sübjektiftir); kişiye özgüdür. Yani her insan dünyaya, kendine özgü bir bakış tarzıyla bakar. Eğer bir insanı anlamak istiyorsak, dünyaya onun bakış tarzıyla bakmalı, olayları onun gibi algılamaya ve yaşamaya çalışmalıyız. Bunu gerçekleştirmek içinde empati kurmak istediğimiz kişinin rolüne girmeli, onun yerine geçerek adeta olaylara onun gözleriyle bakmalıyız. Karşımızdaki kişinin rolüne girerek empati kurduğumuzda, o kişinin rolünde kısa bir süre kalmalı, daha sonra bu rolden çıkarak kendi yerimize geçebilmeliyiz. Aksi halde empati kurmuş sayılmayız (s. 157-158).

b) Empati kurmuş sayılmak için, karşıdaki kişinin duygularını ve düşüncelerini doğru anlamak gereklidir. Karşısındakinin yalnızca duygularını ya da yalnızca düşüncelerini anlamak yeterli değildir. Burada empatinin iki temel bileşeninden söz edilir. Bunlar, empatinin bilişsel ve duygusal bileşenidir. Karşısındakinin rolüne girerek onun ne düşündüğünü anlamak, bilişsel nitelikli bir etkinlik (bilişsel rol alma/bilişsel perspektif alma), karşıdaki hissettiklerinin aynısını hissetmek ise duygusal nitelikli bir etkinliktir (duygusal rol alma/duygusal perspektif alma). Bilişsel rol alma, duygusal rol almanın ön şartı sayılabilir. Empatinin bileşenlerin neler olduğu konusunda araştırmacılar arasında bazı görüş farklılıkları vardır. Örneğin; Hoffman'a (1978) göre empatinin bilişsel, duygusal ve güdüsel (motivasyonel) olmak üzere üç bileşeni vardır. Bazı araştırmacılar empatinin bilişsel yönünü, bazıları ise duygusal yönünü vurgulamaktadır. Fakat çoğunluğun üzerinde uzlaştığı görüş, empatinin bilişsel ve duygusal bileşenlerden oluştuğu yolundadır (Truax ve Carkhuff, 1967; Feschbach, 1975; Iannotti, 1975, Brems, 1988; Dökmen, 1988b; Pecukoni, 1990; Poresky, 1990; akt: Dökmen, 2008, s.159).

c) Empati tanımındaki en son öge ise, empati kuran kişinin zihninde oluşan empatik anlayışın, karşıdaki kişiye iletilmesi davranışıdır. Karşımızdaki kişinin duygularını ve düşüncelerini tam olarak anlasak bile eğer anladığımızı ona ifade etmezsek empati kurma sürecini tamamlamış sayılmayız (Dökmen 2008, s. 159).

Yapılan araştırmalara göre, yardıma ihtiyacı olan (zor durumda bulunan) kişilere, bu kişilerle empati kuranlar, kurmayanlara oranla daha fazla yardımda bulunmaktadırlar (Thakkar ve Kanekar,1989; akt.Dökmen,2008). Bu sonuç başkalarıyla empati kuranların onlara yardım etme ihtimallerinin arttığını göstermektedir. Bu durumun nasıl gerçekleştiği, yani empati kurmanın yardım davranışına nasıl dönüştüğü konusunda başlıca iki kuramsal açıklama vardır. Bunlardan birincisine göre, sıkıntı içinde bulunan kişi ile empati kuran kişi, karşısındakinin durumunu anladığı için sıkıntı duyar ve bu sıkıntıyı gidermek, yani kendini rahatlatmak için o kişiye yardımda bulunur. Empatik iletişim, sadece kendisiyle empati kurulana yararlı olmayıp empati kuran kişi içinde önemli olmaktadır. Empatik becerileri ve eğilimleri yüksek olan, bu yüzden de diğer insanlara yardım eden kişiler çevreleri tarafından daha çok sevilmiştir (Dökmen, 2008, s.168).

Araştırmalara göre empatinin kendini açma, toplumsallaşma, sosyal duyarlılık ve topluma uyum ile pozitif ilişkisi vardır. Yani diğer insanlara duygu ve düşüncelerini iyi ifade edebilen, topluma uyumlu ve sosyal duyarlılığı yüksek olan kişiler aynı zamanda empati kurma becerisine de sahiptirler (Özbek, 2004).

Dökmen (2008)'e göre, ben-merkezcilik ve empatik anlayış birbirleriyle bağdaşmaz. Ben-merkezci davranan bir kişinin, karşısındakinin rolüne girmesi ve olaylara onun bakış açısından bakması, yani empati kurması mümkün değildir. Bu durumda, empati kurabilmek, yani başkalarının rolüne girebilmek için ön şartın, ben-merkezcilikten kurtulmak olduğunu söyleyebiliriz. Ben merkezci insanlar, nesnelere ve başka insanlara ilişkin gerçekleri fark etmede, diğer insanların rolüne girmede güçlük çekerler. Böyle olunca da diğer insanların bakış açılarını, neler düşündüklerini ve hissettiklerini yeterince anlayamazlar (s. 163).

Dökmen (2008), konuyla ilgilenen bütün araştırmacılar; empati kurmada benmerkezci davranıştan uzaklaşmanın önemini vurgularlar. Bu arada bazı araştırmacılar (örneğin Ford, 1979) empatiyi, “ben-merkezcilikten uzak davranış” olarak tanımlamaktadır. Ford’a göre üç tür ben-merkezcilik vardır ;

a) Görsel uzaysal (visual/spatial) ben-merkezcilik,

- b) Bilişsel ben-merkezcilik,
- c) Duygusal ben-merkezcilik,

Söz konusu ben-merkezcilik türlerine sahip olanlar, nesnelere ve başka insanlara ilişkin gerçekleri fark etmekte, diğer insanların rolüne girmekte güçlük çekerler. Böyle olunca da diğer insanların bakış açılarını, neler düşündüklerini ve hissettiklerini yeterince anlayamazlar (s. 164).

2.1.1 Empatinin sempatiden farklılığı

Eski Yunancada ki “sympatheia” teriminden İngilizceye “sympathy” olarak aktarılan terimin kelime anlamı, “birisiyle birlikte acı çekmek” tir. İlk olarak 18. Yüzyıl ortalarında David Hume ve Adam Smith tarafından inceleme konusu yapılan sempati, içinde bulunduğumuz yüzyılda psikoloji kapsamında, daha çok sosyal psikoloji alanında ele alınmıştır. Bugün psikoterapi/ psikolojik danışma alanında sempati, özellikle empati kavramının yanlış anlaşılmasını önlemek amacıyla inceleme konusu yapılmaktadır (Dökmen, 2008, s.161).

Sempati de diğer kişinin sıkıntılarını hafifletebilmek için, acı çeken bir kimse karşısında onu teskin etme çabası vardır. Empatide ise birey, kendisinin karşındakilerden ayrı bir birey olduğunun bilincindedir, asla kendi kimliğini kaybetmeden karşıdaki kişinin olumlu ve olumsuz duygularını yargılamadan anlamaya çalışır (Wispe 1986, Akt: Sarıyüce Körükçü, 2004).

Bir insana sempati duymak demek, o insanın sahip olduğu duygu ve düşüncelerin aynısına sahip olmak demektir. Karşımızdaki kişiye sempati duyuyorsak, onunla birlikte acı çekeriz ya da seviniriz. Empati kurduğumuzda ise karşımızdakinin duygu ve düşüncelerini anlamak esastır. Kendimizi sempati duyduğumuz kişinin yerine koymamız ve onu anlamamız şart değildir; sempatide yandaş olmak esastır. Empati kurduğumuzda ise karşımızdaki kişiyle aynı duyguları ve görüşleri paylaşmamız gerekmez; sadece onun duygularını ve düşüncelerini anlamaya çalışırız. Bir insanı “anlamak” başka şeydir, ona “ hak vermek” başka şey. Empatide anlamak, sempatide ise anlamış olalım ya da olmayalım, karşımızdakine hak vermek söz konusudur (Dökmen, 2008,s.161).

Empati ile bireyin öznel dünyasındaki yaşantılarının başka birisi tarafından ifade edilmesi sonucunda, birey daha önce bilincinde olmadığı içsel yaşantılarını fark etmeye,

sorunlarının kaynağını ve çözüm yollarını görmeye başlamaktadır. Empati bir yönüyle etkili problem çözme sağlanmaktadır (Özcan, Oflaz ve Türkbay, 2003).

2.1.2. Empati Basamakları

Dökmen'in 1988 yılında ortaya koyduğu aşamalı empati sınıflandırmasına göre üç temel empati basamağı vardır (Dökmen,2008, s.173-175).

1- Onlar basamağı: Bu basamakta tepki veren bir kişi, karşıdaki kişinin kendisine anlattığı sorun üzerinde düşünmez, sorun sahibinin duygu ve düşüncelerine dikkat etmez. Bu soruna ilişkin olarak kendi duygu ve düşüncelerinden söz etmez. Sorunu dinleyen kişi sorun sahibine öyle bir geribildirim verir ki, bu geribildirim o ortamda bulunmayan üçüncü şahısların (toplumun) görüşlerini dile getirmektedir. Bu basamakta tepki veren kişi bir takım genellemeler yapar, atasözleri kullanır. Örneğin parasını israf ettiği için yakınan bir kişiye 'ayağını yorganına göre uzat' der. Bu sözlerde iki tarafın duygu ve düşünceleri yer almamakta toplumun o konuya ilişkin görüşleri yer almaktadır.

2- Ben basamağı: Bu basamakta empatik tepki veren kişi, ben-merkezcidir. Kendisine sorununu anlatan kişinin duygu ve düşüncelerine eğilmek yerine, sorun sahibini eleştirir, ona akıl verir. Bazen de kişiyi kendi sorunuyla baş başa bırakıp kendinden söz etmeye başlar. Örneğin ben basamağına uygun empatik tepki veren bir kişi, dinlediği sorun karşısında 'üzüldüm, aynı sorun bende de var' der ve böylece sorun sahibini sorunuyla yüz yüze bırakıp kendi sorunlarını anlatmaya başlar. Ben basamağında empatik tepki veren kişi, karşısındaki insanı bir ölçüde rahatlatılabilir. Bu yüzden ben basamağındaki tepkiler onlar basamağındaki tepkilerden daha kaliteli sayılabilir. Ancak ben basamağında empatik tepki veren kişiler, bilişsel ve duygusal açıdan karşısındaki kişinin rolünü alamadıkları için, yeterli düzeyde empati kurmuş sayılmazlar.

3- Sen basamağı: Bu basamakta empatik tepki veren kişi, kendisine sorununu ileten kişinin rolüne girer, olaylara o kişinin bakış açısıyla bakar. Yani kendisine iletilen sorun karşısında, toplumun ya da kendisinin düşüncelerini dile getirmez, doğrudan doğruya karşısındaki kişinin duyguları ve düşünceleri üzerine odaklanarak, o kişinin ne düşündüğünü ve hissettiğini anlamaya çalışır.

Dökmen (2008, s. 175-176) bu üç temel empati basamağını kapsayacak şekilde on altı empati basamağı oluşturmuştur. Bu basamaklar sırasıyla en kalitesiz empati basamağından en

kaliteli empati basamağına kadar uzanmaktadır. Bu basamaklar ise aşağıda şöyle sınıflandırılmıştır.

1. Senin problemin karşısında başkaları ne düşünür, ne hisseder: Bu basamakta empati kurmaya çalışan kişi, bir takım genellemeler yapar, felsefi görüşlere atasözlerine başvurabilir, dinlediği soruna ilişkin olarak genelde toplumun neler hissedebileceğini dile getirir. Sorununu anlatan kişiyi genelde toplumun değer yargıları açısından eleştirir.
2. Eleştiri: Dinleyen kişi sorununu anlatan kişiyi kendi görüşleri açısından eleştirir, yargılar.
3. Akıl verme: Karşıdakine akıl verir. Ona ne yapması gerektiğini söyler.
4. Teşhis: Kendisine anlatılan sorunu ya da sorununu anlatan kişiye teşhis koyar ‘bu durumun sebebi toplumsal baskılar ya da sen bunu kendine fazla dert ediyorsun’ der.
5. Bende de var: Kendisine anlatılan sorunun benzerinin kendisinde de bulunduğunu söyler. ‘Aynı dert benim de başımda’ der ve kendi derdini anlatmaya başlar.
6. Benim duygularım: Dinlediği sorun karşısında kendi duygularını sözle ya da davranışla ifade eder; örneğin ‘üzüldüm’ ya da ‘sevindim’ der.
7. Destekleme: Karşısındaki kişinin sözlerini tekrarlamadan onu anladığını onu desteklediğini belirtir.
8. Soruna eğilme: Kendisine anlatılan soruna eğilir, sorunu irdeler, soruna ilişkin sorular sorar.
9. Tekrarlama: Kendisine iletilen mesajı (sorunu), gerektiğinde mesaj sahibinin kullandığı bazı kelimelere değer vererek özetler. Yani dinlediği mesajı kaynağına yansıtmış olur. Bu arada dinlediği kişinin yüzeysel duygularını da yakalayarak yansıttığı bu mesaja ekler.
10. Derin duyguları anlama: Bu basamakta empati kuran kişi, kendisini empati kurduğu kişinin yerine koyarak, onun açıkça ifade ettiği ya da etmediği tüm duygularını, ona eşlik eden düşüncelerini fark eder ve bu durumu ona ifade eder.

Bu basamaklardan, 1. basamak Onlar Basamağı’na, 2. 3. 4. 5. 6. basamaklar Ben Basamağı’na, 7. 8. 9. 10. basamaklar ise Sen Basamağı’na ilişkindir. Empati ile ilgili kuramsal açıklamalardan da anlaşılacağı üzere gerçek anlamda empati yalnızca son dört basamakta yani Sen Basamağı’na ilişkin olarak ortaya çıkmaktadır. Son dört basamak

öncesindeki altı basamağın, asıl empatik tepkilere giden yolda bir hazırlık safhası olduğunu düşünebiliriz (s.176).

2.2. Narsisizmin Tanımı

Narsisizm kavramının tanımlanmasında kavramın mitolojisinin yeri oldukça önemlidir. Kızıltan, (2011)' e göre narsisizm kavramının kökeni dokunaklı bir mitolojiye dayanır. Mitolojiyi adeta bir vaka hikâyesi gibi okuyalım; zira narsisistik bozukluğun çağdaş kavramsallaştırmasında yer alan öğelerin birçoğuna mitolojide rast gelmek ilginçtir.

Kızıltan (2011), narsisizm kavramının mitolojisini Hamilton (2006)'dan şöyle aktarmaktadır. Narkisos, annesi Liriope'nin ırmak-tanrısı Sefîsus'un tecavüzüne uğramasının ardından doğar. Doğumundan itibaren müstesna bir güzelliğe sahiptir. Narkisos büyümüş; yakışıklı, herkesi kendine âşık eden, yürekler yakan bir delikanlı olup çıkmıştı. Narkisos'a âşık olan Eko hep onun peşinde dolaşıyor ama ağzını açıp da tek bir kelime söyleyemiyordu. Bir gün eline bir fırsat geçti. Narkisos arkadaşlarına “Kimse var mı burada?” diye seslendiğinde son kelimeyi sevinçle tekrarladı: “Burada, burada”. Ağaçların arkasında duruyordu. Narkisos göremedi onu. “Gel” diye bağırdı. Eko “Gel” dedi ve kollarını açarak ağaçların arasından çıktı. Periyi görünce pek şaşırdı Narkisos, “Bana dokunmana izin vermektense ölürüm daha iyi” dedi ve kaçıp gitti. Bunun üzerine beddua ettiler periler ve yakararak tanrılara, Narkisos'un cezalandırılmasını istediler: Yakarışları duyan yüce tanrılar katı yürekli delikanlının cezalandırılması işini tanrıça Nemesis'e bıraktılar. Avdan dönen Narkisos susayıp da duru bir pınara eğilince suda kendi yüzünü gördü. Neden sonra, yansımanın kendine ait olduğunu fark etti ve “Başkaları benim yüzümden ne acılar çekmiş; şimdi anlıyorum” dedi. “Kendime olan sevgimle yanıyorum ben. Suda yansıyan bu güzelliğe nasıl kavuşabilirim? O güzellikten vazgeçemem de. Artık yalnız ölüm kurtarır beni.” Böylece, su kıyısında eriyip gitti Narkisos. Canı Ölüler Irmağı'nı geçerken suya eğildi ve son bir kez baktı o güzel yüzüne. Su perileri, gömmek için boşa aradılar Narkisos'un ölü gövdesini. Ancak, eridiği yerde güzel, yepyeni bir çiçek açmıştı. Sevdiklerinin adıyla adlandırdılar onu, Narkisos (nergis) dediler (ss. 56,57,58).

Narsisizm kavramının psikoloji literatürüne kazandırılmasında psikanalitik yönelimli çalışmaların yeri oldukça önemlidir. Kavram zaman içerisinde farklı yönleriyle ele alınmış ve üzerine çalışmalar yapılmıştır.

Narsisizm terimi, psikanaliz tarafından sahiplenilmeden evvel, oldukça spesifik ve sınırlı bir klinik fenomeni, bir tür cinsel sapıklığı tanımlamaktaydı. Freud, “Narsisizm Üzerine: Bir Giriş” (1914) adlı makalesinde bunu özlü biçimde betimler: “...kendi bedenine genellikle cinsel bir nesnenin bedenine davranıldığı gibi davranan, yani kendi bedenine tam bir tatmin elde edene kadar bakan, onu okşayan, seven bir insanın tutumu...” Bu sapıklık daha evvel psikiyatri literatürü içinde betimlenmişse de ilk kez İngiliz cinsel bilimci Havelock Ellis (1898) tarafından Narkisos mitolojisiyle ilişkilendirilmiştir. Ellis, 1898’de yayımlanan makalesinde yalnızca yukarıda bahsi geçen spesifik sapıklığa göndermede bulunmamış, aynı zamanda kavramın yüzeyde cinsel nitelik taşımayan davranışlarla ilişkisine de ilk kez dikkat çekmiştir: “...daha çok kadınlarda rastlanan, cinsel heyecanlardaki, kendine hayranlık ile meşgul olma ve onun içinde zaman zaman bütünüyle yitip gitme eğilimi...” (Cooper, 1986; akt. Kızıltan, 2011, s.5).

Freud’un narsisizmle ilgili çalışmaları kavramın yelpazesini oldukça geliştirmektedir. Prat (2013)’ a göre Freud’un narsisizmle ilgili araştırmalarında oldukça farklı zihin uğraşları buluruz.

-Psikopatolojik bir yaklaşım.

-Ruhsal oluşumun kaynağını ve niteliğini tanımlamaya çalışan, ruhsallığın gelişimsel bir yaklaşımı.

-Son olarak benlik libidosu ve nesne libidosu arasında karşıtlık içeren ve Freud’un libido ve yatırım nesnelere dolaşım gelişimiyle birlikte tekrarlamayı tanımlamaya çalıştığı metapsikolojik bir yaklaşım (Prat,2013,s.9).

Freud narsisizmi temel olarak bu üç zeminde ele almış ve narsisizmin farklı yönlerine işaret etmiştir. Narsisizmi hem bir psikopatoloji hem de ruhsal oluşumun kaynağı olarak değerlendiren Freud bu yönüyle hem normal hem de patolojik narsisizme işaret etmektedir.

Kızıltan (2011)’ın Freud (1905; 1910; 1911; 1913; 1914; 1915; 1921; 1940)’dan aktardığına göre; Freud narsisizmi aşağıdaki anlamlarda kullanır:

Psikoseksüel Gelişimin İlk Evresi: Freud, yaşamın başlangıcında bireyin henüz nesne yatırımlarına girişmeden evvel, sahip olduğu tüm libidosunu kendi egosuna yatırdığını öne sürer ve libidonun bu aşamasını birincil narsisizm olarak adlandırır.

İnsanlığın Gelişimindeki İlk Evre: İnsanoğlunun evreni kavrayışındaki tarihsel aşamaları

animistik, dinsel ve bilimsel olarak üçe ayıran Freud, ilkel insanın animistik omnipotensini ve megalomanisini narsisizmle ilişkilendirir.

Nesne Seçim Tarzı: Çocuğun bakımından sorumlu anne figürü ile bağlantılı sevgi nesnesi seçimini temsil eden “anaklitik” nesne seçim türünün yanısıra Freud, erkek eşcinselliğindeki nesne seçiminden hareketle narsisistik nesne seçimi türünü kavramsallaştırır.

Egonun Gelişimi: Frustrasyonlar sonucunda yitirilen birincil narsisizm, “ego ideali” olarak dışarı yansıtılır ve yansıtmanın yapıldığı nesneyle özdeşleşme yoluyla birincil narsisistik döneme benzer bir mükemmellik hâli yakalanmaya çalışılır.

Regresif Durumlar: Freud, şizofrenik hastaların, megalomani ve ilginin dış dünyadaki insan ve nesnelere geri çekilmesi olmak üzere iki temel ayırt edici özellik gösterdiklerini belirtir.

Patojen Özdeşleşmeler: Normal yas sürecinde, kişi zaman içinde kaybettiği nesnesinden vazgeçebilecek aşamaya geldiğinde libidosunu söz konusu nesneden geri çeker ve yeni bir nesneye yatırımda bulunabilecek serbestliğe kavuşur.

Benlik Değeri: Freud, benlik değerinin narsisistik libidoyla özellikle yakından ilgili olduğunu düşünür.

Kişilik Özellikleri: Freud, kibir ve kendine hayranlığı narsisizmle ilgili kişilik özellikleri olarak ele alır (ss.61-62).

Freud birincil narsisizmi normal bir seyir olarak görmüş ve daha sonra yaşanacak kırılmaların birincil narsisistik döneme dönme ihtiyacı doğurduğunu ifade etmiştir. Freud birincil narsisistik evrenin mükemmellik hali olduğunu belirtmektedir. Nesne seçimlerinin başlamasıyla frustrasyonlar yaşayan birey birincil döneme dönmek isteyecektir.

Yapılan araştırmalar narsisizmin kişisel-sosyal işlevlerde problemler ortaya çıkarabileğini vurgulamaktadır. Twenge ve Campbell (2010)’a göre narsisizmin ana özelliği, aşırı olumlu ve abartılı bir kanıdır. Yüksek seviyede narsist insanlar toplumsal statü, güzel görünüm, zekâ ve yaratıcılıkta, başkalarından daha iyi olduklarına inanırlar. Ama değildirler. Nesnel olarak yapılan ölçümlere göre, diğer herkes gibidirler. Bununla birlikte narsisistler kendilerini temelde üstün olarak görürler –on- lar özeldir, hak sahibidir ve eşsizdirler. Ayrıca başka insanlarla duygusal açıdan sıcak, ilgili ve sevgi dolu ilişkiler kurmaktan da yoksundurlar. Tipik bir narsistle, yalnızca özsaygı yüksek olan biri arasındaki başlıca fark şudur: özsaygısı yüksek olan ve narsist olmayan kişi, ilişkilere değer verir fakat narsist

vermez. Sonuç; özünde dengesiz bir kişilik ve gösterişli, şişirilmiş bir benlik bilinci ile başkalarıyla derin ilişkiler kurma yoksunluğudur (s. 44).

Narsisizm ile ilgili yapılan çalışmalar narsisizmin klinik yönü üzerin de de durmuştur. Özakkaş (2006)' a göre Kohut (1977) ve Kernberg'in (1974–1975) çalışmaları klinik narsisizmin anlaşılması ve gelişmesinde önemli rol oynamıştır. Kohut, narsist bozukluğun temel patolojisini “benlik yapısındaki temel kusur” olarak tanımlamıştır. İfade edilen temel kusurlar, düşük benlik saygısı, depresyon, derin ve ihmal edilmiş değersizlik, reddedilme hisleri olup, bunlara karşı geliştirilen savunmacı ve telafi edici yapılar ile kliniksel olarak ortaya çıkarılmış bir yanıt ve güven verme açlığını ifade etmektedir (s.29-30).

Gençtan (2004)'ın Karen Horney (1939)' den aktardığına göre, çocukluk döneminde yaşanan bozuk ilişkileri benlik şişmesinin nedeni olarak görmüştür. Çocuğun diğer insanlara yabancılaşmasının ve bu yabancılaşmanın korku ve üzüntülerle pekişmesinin, benlik şişmesini kuvvetlendireceğini ileri sürmüştür. Horney'e göre, narsistik kişiler; diğer insanlarla olan duygusal bağlantıları çok zayıf ve sevme kapasitesini yitirmiş olmanın boşluğunu yaşayan kişilerdir. Böyle bir benlik şişmesi ise kendine saygı duymaya devam edebilme ve sevgisizlikten kaynaklanan boşluğu beğeni toplayarak telafi etme çabalarının ifadesidir. “Horney, narsistik benlik şişmesinin üç patolojik sonucundan söz etmiştir”

- Çalışmanın kendisi bir doyum aracı olarak yaşanmadığı için üretkenliğin azalması,
- Kendi yönünden hiçbir çaba göstermeksizin dünyadan çok şey beklemek,
- Sürekli acılar ve düşmanca tutumlar sonucu insan ilişkilerinin giderek bozulması (s.255).

Günümüzde narsisizm kavramı bir psikiyatrik hastalıktan daha fazla çağrışımlar yapmaktadır. Twenge ve Campbell (2010)' e göre “narsisizm, fiziksel bir hastalıktan daha ziyade psiko-kültürel bir rahatsızlıktır (s.23).

Narsistler (başkalarının noksanları için suçlarken) kendi başarıları hakkında böbürlenebilir, fiziksel görünümüne odaklanabilir, statü göstergesi olan maddi varlıklara değer verebilir (BMW'min anahtarları gören var mı?), abartılı el kol hareketleri kullanabilir, konuşma esnasında konuyu sürekli kendilerine getirebilir, öne geçmek için yönlendirme ve hile yapabilir, etraflarına kendilerine hayran olan insanları toplayabilirler. Çünkü narsistler sıcak ve şefkat dolu ilişkilere değer vermezler; amaçlarına ulaşmak için, genellikle insanlara

kendilerini iyi hissettirecek ve dışarıya iyi gösterecek araçlar olarak bakarak onları yönlendirip sömürmekte bir sakınca görmezler (Twenge & Campbell, 2010, s. 45).

Narsisizm kavramı, en temelde insanın kendisinden, hayatından ve bu dünyadaki varoluşundan haz veya acı duymasıyla ilintilidir. Eğer varoluşumuz, varlığımızın hayatla temâsı temelde haz üretiyorsa, benliğimizle dünyamız arasında nispeten bir uyum ve örtüşmeden söz edebiliriz. Bu durum, sağlıklı narsisizmin temelidir. Öte yandan, varoluşun acı verecek tarzda yaşantılanması, benliğimizle dünyamız arasında bir tür uyuşmazlık, bir ârıza olduğuna işaret eder. Narsisizmin bu biçimde kavramsallaştırılması, onu dar bir tanı kategorisinin ötesine; dünyayla ilişkimizi saptayan, genel insanlık haline ait bir kavram düzeyine yükseltir (Kızıltan, 2011,s. 56).

Narsisizmle ilgili yapılan araştırmalara konu edilen önemli hususlardan bir tanesi de Narsisistik Kişilik Bozukluğu'nun Narsisistik Kişilik kadar yaygın olmadığı yönündedir. Narsisistik Kişilik Bozukluğu klinik bir çağrışım yapmakta ve tanısı ruh sağlığı uzmanları tarafından konulmaktadır.

Narsistik kişilik bozukluğu tanısı koyabilmek için, bir kişinin, gösterişçilik, empati yoksunluğu ve takdir edilme ihtiyacını içeren uzun vadeli davranış kalıplarını tarif en az beş belirli kriteri karşılaması gerekir. Kişinin aynı zamanda, depresyon, işte başarısızlık ya da çok sorunlu yakın ilişkiler gibi bir tür bozukluk yaşaması da şarttır. Narsistik kişilik bozukluğu tanısını ancak eğitimli profesyoneller koyabilir. Narsistik kişilik bozukluğu, narsistik kişilik kadar yaygın değildir, çünkü narsistik kişiliğin, narsistik kişilik bozukluğu kadar aşırı seviyede ya da klinik olarak anlamlı sorunlar ile ilişkili olması gerekmez (Twenge ve Campbell, 2010).

DSM-IV (2007) Narsisistik Kişilik Bozukluğu Tanı Ölçütleri için;

Aşağıdakilerden beşinin (ya da daha fazlasının) olması ile belirli , genç yetişkinlik döneminde başlayan ve değişik koşullar altında ortaya çıkan , üstünlük duygusu (düşlemlerde ya da davranışlarda) beğenilme gereksinmesi ve empati yapamamanın olduğu sürekli bir örüntü:

- (1) kendisinin çok önemli olduğu duygusunu taşır. Örneğin: Başarılarını ve yeteneklerini abartır, yeterli bir başarı göstermeksizin üstün biri olarak bilinmeyi bekler.
- (2) sınırsız başarı, güç, zekâ, güzellik ya da kusursuz sevgi düşlemleri üzerine kafa yorar.

- (3) “özel” ve eşi bulunmaz biri olduğuna ve ancak başka özel ya da toplumsal durumu üstün kişilerin (ya da kurumların) kendisini anlayabileceğine ya da ancak onlarla arkadaşlık etmesi gerektiğine inanır.
- (4) çok beğenilmek ister.
- (5) hak kazandığı duygusu vardır: Kendisinin özellikle kayırcılık olduğu bir tedavi biçiminin uygulanacağı beklentileri ya da beklentilerine göre uyum gösterme.
- (6) kişilerarası ilişkileri kendi çıkarı için kullanır. Kendi amaçlarına ulaşmak için başkalarının zayıf yanlarını kullanır.
- (7) empati yapamaz: Başkalarının duygularını ve gereksinimlerini tanıyıp tanımlama konusunda isteksizdir.
- (8) çoğu zaman başkalarını kıskanır ya da başkalarının kendisini kıskandığına inanır.
- (9) küstah, kendini beğenmiş davranış ya da tutumlar sergiler (s.1034)

2.2.1 Narsisizmi Çevreleyen Mitler

MİT 1:

Narsisizm “gerçekten yüksek” olan öz saygıdır

Narsisizm genellikle “gerçekten yüksek” olan özsaygıyla karıştırılır. Narsistlerin gerçekten yüksek özsaygıları vardır ve aslında özsaygıyı yükseltmek için kullanılan birçok teknik daha yüksek bir narsisizme yol açar. Ancak narsisizm ile özsaygı önemli bir şekilde farklılık gösterir. Narsistler başkalarından daha zeki, daha iyi görünümlü ve daha önemli olduklarını ama daha ahlaklı, daha ilgili ve daha sevecen olmanın şart olmadığını düşünürler. Özsaygıları yüksek olan insanların kendileri hakkında olumlu görüşleri vardır ama aynı zamanda kendilerini sevecen ve ahlaklı olarak da görürler. Narsistlerin bakış açısı eksikliği olmasının bir sebebi de, yakın ilişkiler kuramamalarıdır. Oysa yakın ilişkiler egoyu kontrol altında tutar. Örneğin yakın bir arkadaşınızı tenis maçında yenerseniz, “ Bu da sana kapak olsun!” diye bağırmasın ve mutluluktan dans etmezsiniz. “ iyi oyun çıkardın” dersiniz. Narsistler başkalarını umursamazlar, bu nedenle de kendilerine duydukları hayranlık sıklıkla kontrolden çıkar (Twenge ve Campbell, 2010, ss.50-51).

Narsisizm ile özsaygının farklılık göstermesinin nedeni ahlaki ilkelerdir. Narsistler ahlaki ilkeleri gözetmezler. Bu yönüyle narsisizm ve özsaygı birbirinden ayrılır. Fakat narsisizm de özsaygı düşük değildir. Diğer insanlara göre özsaygının algılanma biçimi farklılaşmaktadır.

MİT 2:**Narsistler güvensizdirler, özsaygıları da düşüktür**

Birçok kişi narsistlerin aslında kendilerine güvenleri olmadığına ve “içten içe kendilerinden nefret ettiklerine” inanır. Bu teoriye göre kendilerine verdikleri önem, sadece kendileri hakkındaki yerleşik kuşkularını örtmek içindir. Bu düşüncenin izleri, narsisizmin düşük özsaygının ya da yerleşik bir utanç duygusunun altına gizlenmiş, “boş” ya da “öfkeli” benliğe karşı bir savunma olduğu kuramını ileri süren psikodinamik teorisine kadar sürülebilir. Narsisizmin “güvensizlik kılıfı” modeli, kültürümüzde yaygındır. Ne var ki dışa dönük narsistlerin özsaygılarının düşük olduğuna ya da içten içe güvensiz olduklarına dair bir kanıt yok- onlar kendilerini gayet güzel severler, hatta ortalama insandan daha fazla severler. Narsisizm puanları yüksek olan yetişkinler, tipik olarak özsaygıda da yüksek puanlar alırlar (Twenge ve Campbell, 2010, s. 51-54).

Yakın zaman araştırmacılar özsaygıyı ölçmek için katılımcıların olumlu ve olumsuz sözcükler için basacakları tuşlara “ben” ve “ben değil” sözcükleri yerleştirerek örtülü çağrışım testini değiştirdiler. Özsaygısı yüksek kişiler kendilerini iyi ve harika gibi sözcüklerle kolayca eleştirdiler ama “ben” kelimesini berbat ve yanlış gibi kelimelerle eşleştirmeye çalışırken daha yavaş tepki verdiler. Birkaç araştırmacı bu tekniği, narsistlerin aslında “bilinçlerinin derinliklerinde” kendileri hakkında ne hissettiklerini öğrenmek için kullandı. Bilinçlerinin derinliklerinde narsistlerin, mükemmel olduklarını düşündükleri ortaya çıkıyor (Twenge ve Campbell, 2010, s. 55).

Narsistik bireylerin kendilerini algılama ile ilgili problemlerinin olması kaçınılmazdır. Bununla birlikte bazı araştırmacılar; kendi kişisel özelliklerini abartılı olarak algılayan narsistik bireylerin bu düşüncelerini destekleyen kanıtlarının olmadığını belirtmektedir.

MİT 3:**Narsistler gerçekten de mükemmel/ daha iyi görünümlü/ daha zekidirler**

Gerçekten güzel ya da bir alanda özellikle yetenekli olsanız, narsist olmanız kesinlikle zor olmazdı ama narsistlerin ortalamadan daha iyi olduklarını gösteren pek fazla delil yok. Araştırmalar narsistlerin tarafsız IQ testlerinde yüksek bir puan almadıklarını ortaya koydu. Bir diğerinde narsizmle bir genel kültür testinde gösterilen başarı arasında bir ilişki

bulunamadı. Narsistler daha güzel görünümde de değiller. Kendilerinin daha çekici olduklarını düşüncelerine karşın iki araştırmada vesikalık fotoğrafları derecelendiren yabancılar, narsistleri diğerlerinden daha çekici bulmadılar (Twenge ve Campbell, 2010, s. 56-57).

Bazı araştırmalar narsisizmin olumlu yönlerinin olduğunu ifade etmekle birlikte genel olarak narsisizmin sosyal işlevleri olumsuz etkilediği ve başkalarının problem yaşamasına neden olduğu ifade edilmektedir.

MİT 4:

Biraz narsisizm sağlıklıdır

Başkalarını incitmek yanlıştır ve bu inanç, kendine hayranlığın sağlıklı olup olmadığı hakkındaki duruşumuzu gösterir. Başkalarının sıkıntı çekmesine neden olan narsistik davranışlar “sağlıklı” değildir. Kişinin kendi performansı pahasına narsisizm de (örneğin; aşırı güvenin sonucunda bir görevde başarısız olmak) sağlıklı değildir (Twenge ve Campbell, 2010).

Performansınızı destekleyen ama başkalarına zarar vermeyen narsisizm, örneğin büyük bir kalabalığın karşısına çıkmadan önce ihtiyaç duyabileceğiniz kendine güven duygusu gibi, narsisizmin sağlıklı yönüdür (Twenge ve Campbell, 2010, s. 57-58).

MİT 5:

Narsisizm sadece fiziksel kibirdir

Kibir, narsisizmin kesinlikle olumsuz yönlerinden biri olmasına karşın, tek olumsuzluğu olmaktan çok uzaktır. Narsistler aynı zamanda, maddeci, hak iddia eden, hakarete uğradığında saldırganlaşan ve duygusal yakınlığa kayıtsız kişilerdir (Twenge ve Campbell, 2010, s. 59).

2.2.2 Normal ve Patolojik Narsisizm

Kohut (1971) narsisizmi sağlıklı bir gelişimsel yapı olarak değerlendirmiş, patolojik narsisizmi ise normal gelişim hattında bir gelişimsel duraklama olarak ele almıştır. Kohut ilk çalışmalarından itibaren narsistik gelişimi iki hat üzerinden ele almıştır, bunlar "büyüklenmeci kendilik" (grandiose seli) ve "idealleştirilmiş ebeveyn imagosu" (idealized parental imago) hatlarıdır. Bu iki hat birbirine paralel olarak gelişir ve ileride çocuğun değer,

amaç ve ideallerinin oluşmasını sağlar. Eğer ebeveynler çocuğun döneme uygun ihtiyaçlarını karşılamazlarsa, travmatik hayal kırıklıkları yaşanır ve sonuç olarak gelişimsel duraksamalar oluşur. Eğer anne çocuğun döneme uygun teşhirciliğini ve büyülenmeciliğini aynalamazsa, travmatik hayal kırıklıkları "büyülenmeci kendilik" hattında oluşur. Diğer bir deyişle, çocuğun narsisistik kendiliği değişime uğramadan kalır ve ileride kişi "kendilik değerinin gerçek dışı olarak değerlendirilmesi" ile "aşağılık duygulan" arasında salınır. Bu iki durum arasında gidip gelme, yüzeyde abartılı bir kendilik değeri varken, İçeride yoğun kendine güvensizlik ve aşağılık duygularının olması narsisistik kişilik özelliklerinin temel göstergesidir (Kohut, 1971, akt: Anlı ve Bahadır, 2007, s.2-3).

Patolojik narsisizm gelişimsel frustrasyonlardan kaynaklı bir unsur olarak değerlendirilir ve patolojik narsisist kişilerin taleplerinin ihtiyaçlardan kaynaklanmadığı üzerinde durulur. Normal narsisizm ise gelişimsel açıdan normaldir ve genelde talepler ihtiyaçlarla ilgilidir. Twenge ve Campbell (2010), performansınızı destekleyen ama başkalarına zarar vermeyen narsisizm, örneğin büyük bir kalabalığın karşısına çıkmadan önce ihtiyaç duyabileceğiniz kendine güven duygusu gibi, narsisizmin sağlıklı yönüdür (s.57-58).

Kernberg'e göre patolojik narsisizmi normal narsisizmden ayıran birçok farklılıklar vardır ; Patolojik narsisizme özel narsisistik direnç, onu normal narsisizmden ayırır. Patolojik narsisizm normal narsisizmden farklı olarak patolojik nesne ilişkilerinden kaynaklanır. Bunun yanında normal narsisizmden farklı olarak ego ve süperegoda patolojik bir ayrışma ve bütünleşme eksikliği vardır. Normal narsisizmde libidinal ve saldırgan yatırım yapılmış nesne imgeleri bütünleşmiştir. Patolojik narsisizmde ise bu içselleştirilmiş nesne imgelerinin patolojik gelişimi görülür. Patolojik narsisizmden farklı olarak normal narsisizmde eleştiri, suçlama ve başarısızlığa karşı aşırı tepkinin yanında nesnelere ilgi gösterme, nesnelere güvenme ve bağımlılık birlikte bulunur. Normal çocuksu narsisizmde çocuğun talepleri ihtiyaçlarıyla bağlantılıdır, oysa patolojik narsisizmde talepler aşırıdır ve tatmin edilemez. Narsisistik hastaların soğukluğu, mesafeliliği, küçümseme ve değersizleştirilmesi, küçük çocuğun bencilliğinden farklıdır. Tüm bu özelliklere bakıldığında normal narsisizm ve patolojik narsisizmin farklı olduğu görülmektedir (Kernberg, 1985, akt: Karaaziz ve Atak 2013).

Köroğlu ve Bayraktar'a (2007) göre narsisistik kişilik bozukluğunun yerleşik düşünceleri şu şekildedir:

- Ben çok özel bir insanım.
- Üstün biri olduğum için özel davranmayı ve birtakım ayrıcalıklar tanınmasını hak ediyorum.
- Başkalarına uygulanan kurallar beni bağlamaz.
- Tanınmak, övülmek ve hayran olunmak çok önemlidir.
- Benim konumuma saygı göstermeyenlerin cezalandırılması gerekir.
- Diğer insanlar, benim gereksinimlerimi karşılamalıdır.
- Başkaları, benim ne denli özel biri olduğumu anlamalıdır.
- Hak ettiğim saygıyı görmemem ya da hak ettiklerimin verilmemesi başıslanamaz.
- Başkaları kendilerine duyulan hayranlığı ve sahip oldukları varlığı hak etmiyor.
- İnsanların beni eleştirme hakları yok.
- Ben çok yetenekliyim, başkalarının benim durumuma gelebilmeleri için kendilerine yeni yollar bulmaları gerekir.
- Ancak benim kadar zeki ve parlak olanlar beni anlayabilirler.
- Büyük şeyler istemek için her türlü nedenim var (s.97).

2.2.3. Narsisistik Kişilik Biçimi ve Bozukluğu Arasındaki Ayrımlar

Koroğlu ve Bayraktar (2007)' a göre narsistik kişilik biçimi ve bozukluğu arasında ki ayırım şu şekildedir;

- *Biçim:* Kendileri hakkında olumsuz değerlendirmelere ve başkalarının duygularına karşı duyarlıdır ancak bunları göğüsleyebilir.
- *Bozukluk:* Eleştirilmeye öfkeyle tepki verirler, tepki veremediklerinde kendilerini küçük düşmüş olarak hissederler.
- *Biçim:* Başkalarıyla ilişkilerinde açık göz davranırlar, kendi amaçlarına ulaşmak için başkalarının güçlerini, üstünlüklerini kullanırlar.
- *Bozukluk:* Kişilerarası ilişkilerde sömürgeci davranırlar, kendi amaçlarına ulaşmak için başkalarını sömürürler.
- *Biçim:* Kendilerini, kendi düşüncelerini ve tasarılarını çok iyi pazarlarlar.
- *Bozukluk:* Özel bir önemleri olduğuna ilişkin bir duygu içindedirler.
- *Biçim:* Başa güreşmeyi ve orada kalmayı seven yarışmacı kişilerdir.
- *Bozukluk:* Sonuca giden her yolu geçerli sayarlar.

- *Biçim:* Kendilerini, kendi alanlarında en iyi ve en başarılı olarak görselleştirebilirler.
- *Bozukluk:* Sınırsız güç, sınırsız başarı, olağanüstü güzellik, eşi bulunmaz bir sevgi düşlemlerine dalarlar.
- *Biçim:* Kendilerine, kendi yeteneklerine ve kendi bulunmazlıklarına inanırlar ancak özel bir tedavi ya da bir ayrıcalık beklemezler.
- *Bozukluk:* En iyisini hak ettiklerini düşünürler, özel bir tedavi görme beklentisi içindedirler.
- *Biçim:* Beğeniyi ve övgüyü güzel bir biçimde, büyük bir ölçülülük içinde kabul ederler.
- *Bozukluk:* Sürekli ilgi görme ve beğenilme arayışı içindedirler.
- *Biçim:* Kendi duygu ve düşüncelerinin ayrımında oldukları gibi başkalarının duygu ve düşüncelerinin de bir ölçüde ayrımındadırlar.
- *Bozukluk:* Eşduyum (empati) yapamazlar, başkalarının nasıl gördüğünü ve ne hissettiğini anlayamazlar.
- *Biçim:* Başkalarının kendilerine hep iyi davranmasını beklerler.
- *Bozukluk:* Kıskançlık duygularından arınamazlar (ss. 99-100).

2.4. İlgili Araştırmalar

2.4.1. Empati İle İlgili Yapılan Araştırmalar

Duru (2002), öğretmen adaylarında empati-yardım etme eğilimi ilişkisi ve yardım etme eğilimini bazı psikososyal değişkenler açısından incelemiş ve analizler sonucunda iki değişken arasında pozitif ilişki olduğu görülmüştür.

Mete ve Gerçek (2005), hemşirelik yüksekokulu öğrencilerinin empatik eğilim ve becerilerine probleme dayalı öğrenim yönteminin etkisini incelemişler, elde edilen bulgulara göre öğrencilerin eğitimle birlikte empatik becerilerinde artış olduğu belirlenmiştir.

Yıldırım (2005), kişilerin empatik eğilimleri ile boşanma arasındaki ilişkisini incelemiş ve araştırma sonunda evliliğini sürdürenlerin, boşananlara göre empatik eğilim puanları yüksek bulunmuş, bayanların empatik eğilim puanları, erkeklerin empatik eğilim puanlarından daha yüksek bulunmuş, evliliğini sürdüren bayanların empatik eğilim puanları boşanmış bayanların empatik eğilim puanlarından yüksek bulunmuştur.

Ekinci (2009), öğretmen adaylarının empatik ve eleştirel düşünme eğilimlerini incelemiş, öğretmen adaylarının öğrenim gördükleri program, cinsiyet, sınıf düzeyi, algıladıkları sosyo-ekonomik düzey, anne eğitim düzeyleri, baba eğitim düzeylerine göre empatik eğilimlerinin farklılaştığını bulmuştur.

Kapıkıran (2009), öğretmen adaylarının empatik eğilim ve kendini ayarlama açısından incelemiş ve araştırma bulgularına göre; hem empatik eğilim hem benmerkezci eğilimin dışadönüklük, rol yapma ve cinsiyet açısından anlamlı bulunurken, benmerkezci eğilimin dışadönüklük, başkası merkezli olma, rol yapma ve cinsiyet açısından anlamlı bulunmuştur. Ayrıca sempatik eğilim dışadönüklük, başkası merkezli olma ve cinsiyet açısından anlamlı olarak yordanmıştır.

Çetin (2010), lise öğrencilerinde dindarlık ve empati ilişkisini incelemiş ve dindarlık ve empati arasında pozitif anlamlı bir korelasyon olduğu sonucuna ulaşmıştır. Dindarlık puanının yüksek ya da düşük olması ile empati arasında anlamlı bir ilişki bulunmuş, dindarlık puanları arttıkça empati puanlarının da arttığı saptanmıştır.

Çelik ve Çağdaş (2010), okul öncesi eğitim öğretmenlerinin empatik eğilimlerini bazı değişkenlere göre incelemişler ve öğretmenlerin empatik eğilim düzeylerinin, mesleki kıdem, yaş, eğitim düzeyleri, öğrenci sayıları, medeni durumları, çalıştıkları kurumlar, sahip oldukları çocuk sayıları, çalışma biçimlerine göre anlamlı bir farklılık göstermediği, buna karşın mesleği isteyerek seçenlerin mesleği istemeyerek seçenlere, mesleği sevenlerin mesleği sevmeyenlere göre empatik eğilim puan ortalamalarının daha yüksek olduğu sonucuna ulaşmışlardır.

Acun Kapıkıran ve Başaran (2010), psikolojik danışma ve rehberlik (PDR) öğrencilerinin algılanan anne-baba olumlu sosyal davranışları ve empatik eğilimleri arasındaki ilişki üzerinde cinsiyet değişkeninin farklılaştırıcı rolünün olup olmadığını incelemişler ve araştırma sonucunda, yalnızca baba duygularını açıklama ile empatik eğilim arasındaki ilişki üzerinde cinsiyetin farklılaştırıcı rolü olduğunu, anne-baba olumlu sosyal davranışlar ile empatik eğilim arasındaki ilişkiler üzerinde cinsiyetin farklılaştırıcı rolü bulunmadığı sonucunu saptamışlardır.

Oğuz ve Altun (2011), öğretmen adaylarının yaratıcı dramaya yönelik tutumları ile empatik eğilim düzeyleri arasındaki ilişkiyi incelemişlerdir. Çalışmada öğretmen adaylarının

yaratıcı dramaya yönelik tutumları ile empatik eğilimleri arasında ilişki olduğu tespit edilmiştir.

Kiraz (2011), eğitim fakültesi öğrencilerinin empatik eğilimleri ile narsistik kişilik özelliklerini değişik açılardan incelemiş, empatik eğilimlerin cinsiyet, yaş, algılanan gelir düzeyi, anne baba eğitim düzeyi, anne baba hayatta olup olmama, kardeş sayısı değişkenlerine göre bir farklılık göstermediği, narsistik kişilik özelliklerinin ise cinsiyet, baba eğitim düzeyi, katılımcıların okudukları bölüm, anne babanın hayatta olup olmama ve algılanan gelir düzeyi değişkenlerine göre bir farklılık göstermediğini bulmuştur

Çil, Akıncı ve Akgün (2011), Kırklareli Üniversitesi Sağlık Yüksekokulu hemşirelik bölümündeki öğrencilerin empatik eğilimlerini, becerilerini ve bunları etkileyen faktörleri incelemişler ve hemşirelik mesleğini isteyerek seçenlerin, hemşirelik bölümünde okumaktan memnun olanların ve hastaları anlama konusunda kendini yeterli hissedenlerin Empatik Eğilim Ölçeği puanları yüksek, hastaları anlama konusunda kendilerini nadiren yeterli hissedenlerin ve klinikte hemşirenin ilgisine ihtiyacı olan bir hasta olduğunda ona zaman ayırmayanların Empatik Beceri Ölçeği puanını yüksek olduğunu saptamışlardır.

Karataş (2012), eğitim fakültesi öğrencilerinin empatik beceri ve benlik saygısı düzeylerini incelemiş, bulgular; öğrencilerin cinsiyeti açısından benlik saygısı puanlarının, devam edilen program açısından empatik beceri ve benlik saygısı puanlarının, sınıf düzeyi açısından empatik beceri puanlarının farklılaştığını göstermiştir.

Taner Derman (2013), çocukların empati beceri düzeylerinin ailesel etmenlere göre belirlenmesini incelemiş ve araştırma sonucunda, kızların erkeklere göre daha fazla empatik beceri düzeyine sahip olduğu; çocukların empati beceri düzeylerinin sosyoekonomik düzeye ve ailenin boşanmış olma durumuna göre farklılaşmadığı; çocuğun anne-baba yaşı, ailedeki çocuk sayısı ve kaçınıcı çocuk olduğu gibi değişkenleri ile bir ilişki olmadığı; anne-baba ve kardeş dışında başka birinin yaşamadığı ailelerde büyüyen çocukların diğer çocuklara göre daha fazla empatik beceri düzeyine sahip olduğu belirlenmiştir. Ayrıca, yaramaz olarak nitelendirilen çocukların empati beceri düzeylerinin diğer çocuklara göre daha düşük olduğu görülmüştür. Saldırgan davranışlar gözlenen ailenin çocuklarının empati beceri düzeylerinin, saldırgan davranışlar gözlenmeyen ailenin çocuklarına göre daha düşük olduğu belirlenmiştir.

Avcı, Aydın ve Özbaşaran (2013), hemşirelik öğrencilerinde empati-özgecilik ilişkisini incelemişlerdir. Empatik eğilim ve özgecilik düzeyi arasında pozitif yönde ve istatistiksel olarak anlamlı bir ilişki bulunmuştur.

Sülün (2013), çalışmasında Türkiye Profesyonel Futbol Liglerinde İstanbul Bölgesi olarak görev alan futbol hakemlerinin Öfke ve Kızgınlık düzeyleri ile Empatik Eğilim Düzeylerini incelemiş, Araştırma sonuçlarına göre; hakemlerin hangi seviyede hakemlik yaptıkları, yıl değişkenine göre, eğitim düzeylerine göre, mesleki düzeylerine göre, hakemlik kariyerlerine göre, Sürekli Öfke ve Öfke ile Empatik Eğilim Düzeyleri açısından anlamlı bir ilişkinin olmadığını saptamıştır.

Imel ve diğ. (2013), “Sesli Olarak Şifrelenmiş Uyarılmada Terapist Empatisi ve Senkroni Birlikteliği” konulu çalışmalarında empati eksikliği ve saldırgan davranışlar arasında ki bağlantıyı incelemişlerdir. Araştırmaya göre; empatinin önemi ile ilgili varsayımlar yaygındır. Araştırmada ki en önemli soru empati eksikliği saldırgan davranışlar ile bağlantılı mıdır? Daha önceki empati ile saldırganlık arasındaki ilişkiyi inceleyen araştırmalar tutarsız sonuçlar ortaya koymuş ve genellikle az sayıda çalışmayı kapsamıştır. Araştırma da bu değişken bulguları netliğe kavuşturmak için, topluluk, öğrenci ve suçlu örneklemi dahil olmak üzere yetişkinlerdeki saldırganlık ile empati arasındaki ilişki kapsamlı bir şekilde incelenmiştir. Araştırma sonuçlarına göre empatinin saldırgan suçluların tedavisinde temel bir bileşen olduğu ve çocukların empatik tepkilerinde ki eksikliğin fizyolojik saldırganlık bozukluklarının teşhis kriterlerini kapsadığı göz önünde bulundurulduğunda, bu çalışmanın sonuçları özellikle şaşırtıcı bir nitelik taşımaktadır.

Taylor ve diğ. (2013), ego esnekliği ve duygusal sosyalleşme ile erken çocukluk döneminde olumlu sosyal davranış ve empati geliştirme arasındaki ilişkiler konusunda araştırma yapmışlardır. Bu çalışma, daha ileri ki yaşlarda akranlara gösterilen olumlu sosyal davranış ile empati arasındaki ilişkilerin yanı sıra erken yaşlarda kişiliği ve küçük çocuklarda empatinin gelişimini incelemiştir. Araştırma sonucuna göre erkek çocukların empati düzeyi kız çocuklarından düşüktür; ancak yaşla birlikte empati düzeyleri artmaktadır. Çocukların ego esnekliği, empatik eğilimlerini anlamlı seviyeye yakın ($p = .054$) düzeyde etkilemektedir. Söz konusu bulgular, hem ebeveynlik hem de kişilik özelliklerinin, erken çocukluk döneminde empatinin gelişmesi üzerinde etkili olduğunu ve bu faktörlerin çocukların akranlarına karşı olumlu sosyal davranışlar geliştirmesine katkıda bulunabileceği yönündedir.

Shih ve diğ. (2013), bakış açısı ve empati: Asya kökenli Amerika' lılara karşı grup önyargısındaki azalmanın genel dış gruplara genellenmesi konulu araştırma yapmıştır. Araştırma sonuçlarına göre, bir Asya kökenli Amerikalı film karakterine yönelik empati geliştirilmesi diğer Asya kökenli Amerikalı bireylere yönelik önyargıyı azaltmaktadır. Araştırma da Asya kökenli bir Amerikalıya yönelik empati geliştirilmesinin genel olarak gizli grup önyargısını azaltıp azaltamayacağı incelenmiştir. İki gruptan birine 'The Joy Luck Club' dan bir video klip izletilmiş ve kendilerini Asya kökenli bir Amerikalı film karakteri yerine koymaları istenmiştir. Daha sonra katılımcılar, grup içi zamiri olan "biz" veya grup dışı zamiri olan "onlar"a maruz bırakıldıktan sonra kötü ve iyi sıfatların değerlerini değerlendirdikleri bir bilgisayar çalışması yapmıştır. Araştırma sonuçlarına göre, empatiyi teşvik etmek önyargıyı azaltmada etkili bir yöntemdir.

Johnson ve diğ. (2013), empatik gelişimi güçlendirmeye ilgili yaptıkları araştırma da hayal kurmanın ve kurgu okumanın empatiyi ve olumlu sosyal davranışları arttırıp arttırmadığını incelemiştir. Empati geliştirme aracı olarak öyküsel kurgunun değeri çeşitli disiplinlerde ele alınmıştır; ancak bu fikirler ender olarak deneysel incelemeye tabi tutulmuştur. Araştırma sonuçlarına göre daha yüksek düzeyde hayal kuran katılımcılar önemli ölçüde daha fazla oranda hikâyenin içine sürüklenmişler ve hikâye karakterlerine önemli derecede daha fazla empati geliştirmişlerdir; sonuç hayal kurmak ve kurgu okumak empatiyi ve olumlu sosyal davranışları arttırmaktadır.

2.4.2. Narsisizmle İlgili Yapılan Bazı Araştırmalar

Kızıltan (2000) tarafından Narcissistic Personality Inventory (NPI) Ölçeğinin Türkçe Formu Dil Eşdeğerliliği, Güvenilirlik ve Geçerlilik Çalışmaları yüksek lisans tezi olarak çalışılmıştır.

Timuroğlu ve İşcan (2008), işyerinde narsisizm ve iş tatmini ilişkisini araştırmış, araştırmada yöneticilerin narsistik eğilimlere büyük ölçüde sahip oldukları ve iş tatmini düzeyleri oldukça düşük olduğu tespit edilmiş. Sonuç olarak narsistlerin işlerinde iş tatminsizliği eğilimi gösterdikleri belirlenmiştir.

Algılanan sosyal problem çözme, narsizm, benlik saygısı ve cinsiyetin lise öğrencilerinin saldırgan davranışlarını yordamadaki rolü ile ilgili Temel (2008), tarafından yapılan araştırma sonuçları, Türk ergenlerinde, cinsiyet, narsizm, düşüncesiz/dikkatsiz yaklaşım, probleme olumsuz yaklaşım ve akılcı problem çözmenin fiziksel saldırganlıkla

anlamli derecede iliskili oldugunu, benlik saygisi ile kacinmaci yaklasimin ise anlamli derecede iliskili olmadigini gostermisttir. Ayrica, probleme olumsuz yaklasma, narsizm, dusuncesiz/dikkatsiz yaklasim ve cinsiyetin ofkeyle anlamli derecede iliskili oldugu, ancak benlik saygisi, akilci problem cozme ile kacinmaci yaklasimin ofkeyle anlamli Derecede iliskili olmadigi bulunmustr.

Atay (2010), Narsistik Kisilik Envanteri'nin Turkce'ye Standardizasyonu calismasinin yapmistir.

Kiraz (2011), egitim fakultesi ogrencilerinin empatik egilimleri ile narsistik kisilik ozelliklerini degisik acilardan incelemis, empatik egilimlerin cinsiyet, yas, algılanan gelir duzeyi, anne baba egitim duzeyi, anne baba hayatta olup olmama, kardeş sayisi degiskenlerine gore bir farklılık göstermediği, narsistik kisilik ozelliklerinin ise cinsiyet, baba egitim duzeyi, katilimcilarin okuduklari bölüm, anne babanın hayatta olup olmama ve algılanan gelir duzeyi degiskenlerine gore bir farklılık göstermediğini bulmustr.

Schoenleber ve dig. (2011), paralel sendromlar: narsisizmin iki boyutu ve suca karisan bireylerde psikopatik kisilik ozellikleri ile ilgili yaptiklari arastirma da suca karisan bireylerin psikopati ozelliklerine paralellik gosterebilecek narsisizm boyutlari incelenmistir. Bu calismada, sirasıyla Narsistik Kisilik Envanteri-16 ve Aşırı Hassas Narsisizm Ölçeği kullanılarak değerlendirilen kırılgan narsisizm ve gösterişli narsisizm arasındaki ilişki kalıplarını ve Psikopati Kontrol Listesi: Tarama Sürümü üzerinden değerlendirilen dört psikopati özelliği (kişilerarası, duygusal, yaşam tarzı ve antisosyal) incelenmiştir. Arastirma sonuclarına gore, gösterişli ve kırılgan narsisizm psikopati ozellikleri ile farklı ilişkiler sergilemiştir. Gösterişli narsisizm, psikopatinin kişilerarası özelliği ile pozitif yönde iliskili iken, kırılgan narsisizm psikopatinin yaşam tarzı yönü ile pozitif ilişki halindedir. Mevcut psikopati arastirması ile paralellik gösteren kırılgan narsisizm, gösterişli narsisizm ile kıyaslandığında kendine ve diğerlerine yönelik saldırganlık ile daha yüksek düzeyde özdeşleşmiştir. Bununla birlikte, gösterişli narsisizm manüpülatif ve hilekar kişilerarası stil ve nedensiz saldırganlık ve belirgin sosyal işlev bozukluğu ile özdeşleşmiştir.

Toplumsal narsisizm ile ilgili Gebauer (2012), tarafından yapılan arastirma da bireysel-toplumsal narsisizm modeli, bireysel narsistler (bireysel alanlardaki gösterişlilik, saygi, hak görme ve güç gibi öz güdülerini gerçekleştiren bireyler) ile toplumsal narsistler (toplumsal alanlarda aynı öz güdülerini gerçekleştiren bireyler) arasında ayırım yapmaktadır. Model, beş calisma tarafından desteklenmiştir. Birinci calismada, katilimcilar düşüncelerini

sıralamışlardır. İki belirgin tür ortaya çıkmıştır: bireysel narsisistler “ben en zeki insanım” cevabını verirken, toplumsal narsisistler, “ben en yardımsever insanım” cevabını vermiştir.. İkinci çalışmada, Toplumsal Narsisizm Envanterini Narsistik Kişilik Envanteri uygulanmıştır. Üçüncü ve dördüncü çalışmaya göre, bireysel ve toplumsal narsistler her ne kadar aynı güdüleri paylaşıyorlar da, tatmin olma yolları önemli ölçüde değişiklik göstermektedir. Bireysel narsistler bireysel yöntemlerden yararlanırken, toplumsal narsistler toplumsal yöntemlerden yararlanmıştır. Beşinci çalışma, toplumsal karakterler ve davranışlar konusunda düşük düzeyde mevcut olan kendi-diğeri uyumu bilmecesini yeniden ele almıştır. Araştırma ilgili modeli desteklemektedir.

Tazegül (2013), bayan badmintoncuların benlik saygısı ve narsisizm düzeyi arasındaki ilişkiyi incelemiş, sporcuların narsisizm skorları ve benlik saygıları arasında olumlu yönde orta düzeyde bir ilişki ve skorcuların narsisizm skorları arttıkça benlik saygılarında bir artış olduğu belirlenmiştir.

Kartopu (2013), narsisizmin dindarlık eğilimleriyle ilişkisini incelemiş, araştırma sonuçlarına göre bağımsız değişkenlerden öznel dindarlık algısı, ibadet yapma durumu ve öznel dini bilgi düzeyi açısından narsisizm seviyesine göre bir farklılaşma tespit edilirken, katılımcıların yaşantısındaki ahlaki davranışı dikkate alma açısından bir farklılaşma ortaya çıkmamıştır.

Roche ve diğ. (2013), patolojik narsisizm ve günlük hayatta kişilerarası davranışlar ile ilgili yaptığı çalışma da, patolojik narsisizmdeki bireysel farklılıkların günlük yaşamdaki kişilerarası işleyişleri nasıl etkilediğini araştırılmış ve CAPS çerçevesinde değerlendirilmiştir. Üniversite öğrencileri üzerinde yapılan (n=184) bu araştırma; narsistik bileşenlerin (gösterişlilik, kırılabilirlik) kişilerarası işlev bozukluğunun bir yansıması olduğu ve CAPS modelinin yararlılığını deneysel olarak ortaya koymuştur.

Lee ve diğ. (2013) tarafından yapılan “alış-verişteki insan: narsisist müşteriler kendilerini pozitif şekilde ayıran ürünleri tercih etmektedir” konulu araştırmaya göre sürekli kendilerini yükseltme arzusu taşıyan narsisistler, kendilerini pozitif olarak ayırmaya çabalar. Araştırma da narsisistlerin ayırt edilmelerini sağlayacak ürünler almaya meyilli olup olmadıkları incelenmiştir. Birinci çalışma, öz saygının değil ancak narsisizmin kişisel eşsizliği sağlamak amacıyla ürün alımı eğilimi oluşturduğunu belirtmiştir. İkinci ve üçüncü çalışmalar, narsistik bireylerin özel, kişiye münhasır ve kişiselleştirilebilir ürünlere yönelik yüksek düzeyde ilgiye sahip olduğunu göstermiştir. Üçüncü çalışma, narsisist kişilerin değerli

eşyalarına diğer insanların sahip olma olasılığını daha düşük gördüğünü tespit etmiştir. Son olarak, 3. ve 4. çalışmalar esasen narsisizm seviyeleri yüksek olduğunda ya kişinin kendisine ya da bir başkasına alınan farazi bir ürüne gösterdiği ilginin ürünün özelliği ve enderliğinin deneysel manipülasyonu ile birlikte değiştiğini tespit etmiştir. Araştırma ; narsisizmin müşteri tercihleri üzerindeki etkilerini ortaya koymakta ve narsistik kendini yükseltmenin bireysel yorumlamasını desteklemektedir.

Shaun ve diğ. (2014) tarafından “Twitter ve Facebook: narsisizmin farklı sosyal medya platformlarının kullanımı ve güdülerdeki rolü” ile ilgili çalışma yapılmıştır. Bu araştırmada narsisizm ve aktif sosyal medya (Facebook ve Twitter) kullanımı incelenmiştir. Bu araştırma tamamen sosyal ağ kullanımına odaklanan önceki araştırmalardan farklı olarak, pasif kullanımın aksine aktif kullanıma odaklanmıştır. Narsisizm ve sosyal medya kullanımı ilişkisine sosyal medya kullanımının nedenleri de dahil edilmiştir. Araştırma sonuçlarına göre; narsisistler tweet etmeyi tercih bir yöntem haline getirdiği yönündedir ve üniversite örnekleminde narsisizm ve aktif Facebook kullanımı arasında doğrudan ya da dolaylı bir ilişki bulunmamıştır.

BÖLÜM III

YÖNTEM

Bu bölümde araştırmanın modeli, evren ve örnekleme, verilerin toplanması amacıyla kullanılan ölçme araçları ve bunlarla ilgili geçerlik-güvenirlilik çalışmaları ve verileri analizinde kullanılan istatistiksel yöntemler hakkında bilgi verilmiştir.

3.1. Araştırmanın Modeli

Bu çalışma, üniversite Psikolojik Danışma ve Rehberlik ile Psikoloji öğrencilerinin empatik ve narsisistik eğilimleri arasında ki ilişkiyi ve Psikolojik Danışma ve Rehberlik ile Psikoloji öğrencilerinin empatik ve narsisistik eğilimlerinin bazı değişkenler açısından incelenmesi amacıyla gerçekleştirilmiş olan ilişkisel tarama modelinde, betimsel bir araştırmadır.

Araştırma da sosyal medya kullanımı, sosyal medya kullanım sıklığı, yaş ,cinsiyet, sınıf düzeyi, devam edilen program, anne baba eğitim seviyesi, algılanan anne baba tutumları gibi değişkenler empatik ve narsisistik eğilim değişkenleri ile birlikte ele alınmıştır.

3.2. Araştırmanın Evreni ve Örnekleme

Bu araştırmanın hedef evrenini, Türkiye'deki üniversitelerin Psikolojik Danışma ve Rehberlik ve Psikoloji Bölümü öğrencileri oluşturmaktadır.

Araştırmanın örneklemini ise 2013-2014 eğitim-öğretim yılında Çukurova Üniversitesi, Mersin Üniversitesi Psikolojik Danışma ve Rehberlik, Toros Üniversitesi Psikoloji, Mersin Üniversitesi ve Çag Üniversitesi Psikoloji bölümlerinde öğrenim gören 502 öğrenci oluşturmaktadır.

Tablo-1 Örnekleme Giren Öğrencilerin Devam Ettiği Programa Göre Yüzdeleri

Devam Ettiği Program	n	%
P.D.R.	294	58.6
Psikoloji	208	41.4
Toplam	502	100

Tablo 1' de görüldüğü gibi öğrencilerin %58.6' sını Psikolojik Danışma ve Rehberlik, %41.4' ü Psikoloji Bölümü öğrencisidir.

Tablo-2 Örnekleme Giren Öğrencilerin Sınıf Düzeyine Göre Yüzdeleri

Sınıf Düzeyi	n	%
1.Sınıf	160	31.9
2.Sınıf	119	23.7
3.Sınıf	86	17.1
4.Sınıf	137	27.3
Toplam	502	100

Tablo 2’de görüldüğü gibi araştırmaya katılan öğrencilerin %31.9’u birinci sınıf, %23.7’si ikinci sınıf, %17,1’i üçüncü sınıf ve %27.3’ ü dördüncü sınıftır.

Tablo-3 Örnekleme Giren Öğrencilerin Cinsiyete Göre Dağılımı

Cinsiyet	n	%
Kadın	339	67.5
Erkek	163	32.5
Toplam	502	100

Tablo 3’de görüldüğü gibi araştırmaya katılan öğrencilerin %67.5’ i kadın, %32.5’i erkektir.

3.3. Veri Toplama Araçları

Araştırmaya katılan grubun kişisel bilgileri ile ilgili özelliklerinin betimlenmesini sağlamak amacıyla “Kişisel Bilgi Formu”, empatik eğilimlerini belirlemek amacıyla “Empatik Eğilim Envanteri” ve narsisistik eğilimlerini belirlemek amacıyla “Narsistik Kişilik Envanteri (Narcissistic Personality Inventory)” kullanılmıştır. Araştırmada kullanılan ölçme araçları ile ilgili ayrıntılı bilgiler aşağıda sunulmuştur.

3.3.1. Kişisel Bilgi Formu

Araştırmada bireylerin çeşitli demografik özelliklerini tespit etmek amacıyla araştırmacı tarafından bir “Kişisel Bilgi Formu” hazırlanmıştır. Bu form ile bireylerin cinsiyetleri, yaşları, medeni durumları, anne-baba eğitim durumları, devam ettikleri program, sosyal medya kullanımları, sosyal medya kullanım sıklığı tespit edilecektir.

3.3.2. Empatik Eğilim Ölçeği

Empatik Eğilim Ölçeği (EEÖ) Dökmen (1988) tarafından likert tipi bir ölçek olarak hazırlanan, 20 maddeden oluşan empatik eğilim maddelerinin yaklaşık yarısı (evet) deme eğilimlerini dengelemek için negatif yazılmıştır. EEÖ’de her bir maddenin karşısına 1’den 5’e kadar dereceler yer almaktadır. Bireyler her bir maddenin yanındaki maddenin 1’den 5’e kadar olan sayılardan birisini işaretleyerek, o maddedeki görüşe ne ölçüde katıldıklarını belirtmektedirler Dökmen (1988) Tarafından Empatik Eğilim Ölçeği, 70 kişilik üniversite grubuna üç haftalık ara ile iki defa uygulanmış ve her ikisinden elde edilen puanlar arasındaki korelasyon, testin tekrarı güvenilirlik katsayısı .82 olarak bulunmuştur. Dökmen (1988) tarafından 24 kişilik bir gruba Empatik Eğilim Ölçeği ve Edwards Kişisel Tercih Envanterinin “Duyguları Anlama Alt Ölçeği” uygulanmış, ölçek puanları arasındaki korelasyon .68 olarak bulunmuştur .Likert türü bir ölçek olduğu için bireyler her bir maddenin yanındaki 1’den 5’e kadar olan sayılardan birisini işaretlemektedirler. Ölçekte 8 madde negatif yazılmıştır. Negatif yazılmış maddeler tersinden puanlanmaktadır. Ölçekten alınabilecek en yüksek puan 100, en düşük puan 20’dir (Dökmen, 1988: 177,178,179).

3.3.3. Narsistik Kişilik Envanteri

1979 yılında, Dr. Robert Raskin ve Dr. H.C.S. Hall tarafından geliştirilen ve sonra Dr. Raskin ve Dr. Howard Terry (1988) ile bugünkü haline gelen NPI (Narcissistic Personality Inventory), 2000 yılında Hakan Kızıltan tarafından Narcissistic Personality Inventory (NPI) Ölçeğinin Türkçe Formu Dil Eşdeğerliliği, Güvenilirlik ve Geçerlilik Çalışmaları adı altında çalışılmıştır. NKE’nin güvenilirlik çalışmaları içsel tutarlılık ve test-tekrar test çalışmaları aracılığıyla gerçekleştirilmiştir. İçsel tutarlılık çalışması üniversite öğrencileri üzerinden yapılmış (N=339); item-total korelasyonu ve Cronbach alfa güvenilirlik katsayısı saptanmıştır. NKE’yi oluşturan 40 madde içinde 14. maddenin düşük korelasyona sahip olduğu (.008) saptanmış ve bu madde ölçekten çıkarılmıştır. Ayrıca faktör analizi sonucunda 12., 13., 17., 28. ve 35. maddelerin faktör yapısına uygun olmadıkları saptanmış, bu maddeler ölçekten çıkarılmıştır. Diğer maddelerin item-total korelasyonları .14 ile .50 arasında değişmektedir (p<.01). Cronbach alfa güvenilirlik katsayısı .84 olarak bulunmuştur. Bu rakam maddelerin karşılıklı korelasyonlarının yüksek olduğunu ve ölçeğin kendi içinde homojen ve tutarlı olduğunu göstermektedir (Kızıltan,2000). Ölçekten alınabilecek en yüksek puan 34, en düşük puan ise 0’dır.

3.4. Verilerin Toplanması

Araştırmada kullanılan ölçme araçları, 2013-2014 eğitim-öğretim yılında Çukurova Üniversitesi, Mersin Üniversitesi Psikolojik Danışma ve Rehberlik, Toros Üniversitesi Psikoloji, Mersin Üniversitesi ve Çağ Üniversitesi Psikoloji bölümlerinde öğrenim gören öğrencilere doğrudan araştırmacı tarafından kendi sınıflarında bir ders saatinde uygulanmıştır. Örneklemi oluşturan bireylere, bu ölçeklerin bilimsel bir araştırma için uygulandığı, adlarını yazmalarının gerek olmadığı söylenecek ve bireylerden soruları içtenlikle cevaplamaları istenerek, onların araştırmaya gönüllü bir şekilde katılmaları teşvik edilecektir.

3.5. Verilerin Analizi

Araştırma ile ilgili bilgi formları toplandıktan sonra bilgi formlarının tümü araştırmacı tarafından tek tek kontrol edilmiş, veriler kodlama yönergesine uygun olarak kodlandıktan sonra bilgisayar ortamına aktarılmıştır. Ölçek formlarını istenen şekilde ve tam olarak dolduran bireylerin formları değerlendirmeye alınmıştır. Bilgisayarda kodlama formlarına aktarılan veriler, SPSS 16 programında analiz edilmiştir.

BÖLÜM IV

BULGULAR

Bu bölümde, araştırmanın amaçlarına ilişkin yapılan istatistiksel işlemler sonucunda ulaşılan bulgulara yer verilmiştir.

4.1. Psikolojik Danışma Ve Rehberlik İle Psikoloji Bölümü Öğrencilerinin Empati Puanları ve Narsistik Kişilik Envanteri Puanları Arasındaki Korelasyona İlişkin Bulgular

Araştırmanın birinci amacı psikolojik danışma ve rehberlik ile psikoloji bölümü öğrencilerinin empati puanları ve narsistik kişilik envanteri puanları arasındaki ilişkiyi incelemektir. Bu amaç Psikolojik danışma ve rehberlik ile psikoloji bölümü öğrencilerinin empati puanları ve narsistik kişilik envanteri puanları arasındaki ilişkiyi incelemek amacıyla Pearson Korelasyon Katsayısı analizi yapılmıştır.

Psikolojik danışma ve rehberlik ile psikoloji bölümü öğrencilerinin empati puanları ve narsistik kişilik envanteri puanları arasındaki ilişkiyi incelemek amacıyla yapılan Pearson Korelasyon Katsayısı analiz sonuçları Tablo 1’de gösterilmiştir.

Tablo 4.

Öğrencilerin Empatik Eğilim Ölçeği Toplam Puanları İle Narsistik Kişilik Envanteri Toplam Puanları Arasındaki İlişki

	n	Pearson Korelasyon Katsayısı	p
Empati Puanları	502	-.437**	.000
Narsisizm Puanları			

Tablo 4’de görüldüğü gibi öğrencilerin empati puanları ve narsistik kişilik envanteri puanları arasında negatif yönde anlamlı bir ilişki bulunmuştur, $r=0.437$, $p<.05$. Buna göre öğrencilerin empati puanları arttıkça narsistik kişilik envanteri puanlarının düştüğü söylenebilir.

4.2. Psikolojik Danışma Ve Rehberlik İle Psikoloji Bölümü Öğrencilerinin Empatik Eğilim Envanteri Puanları ve Narsisistik Kişilik Envanteri Puanları Aile Tutumları İle Arasındaki Farklılıklara İlişkin Bulgular

Araştırmanın ikinci alt amacı psikolojik danışma ve rehberlik ile psikoloji bölümü öğrencilerinin empati puanları ve narsisistik kişilik envanteri puanlarının algılanan aile tutumlarına göre farklılaşıp farklılaşmadığını araştırmaktır. Bu amaç doğrultusunda psikolojik danışma ve rehberlik ile psikoloji bölümü öğrencilerinin narsisizm ve empati puanlarının aile tutumlarına bağlı olarak farklılık gösterip göstermediğine ilişkin tek yönlü varyans (Anova) analizi yapılmıştır.

Öğrencilerin narsisistik kişilik envanteri ve empati puanlarının aile tutumlarına ilişkin betimsel istatistik sonuçları Tablo 5’de, narsistik kişilik envanteri ve empati puanlarının aile tutumlarına bağlı olarak farklılaşıp farklılaşmadığına ilişkin Anova sonuçları ise Tablo 6’da verilmiştir.

Tablo 5.

Algılanan Aile Tutumuna Göre Empatik Eğilim Ölçeği ve Narsisistik Kişilik Envanteri Puanlarının Betimsel İstatistik Sonuçları

	Aile Tutumları	n	\bar{x}	Ss
Empati Puanı	Koruyucu	239	73.84	9.16
	Otoriter	94	57.38	9.25
	İlgisiz	44	54.70	10.29
	Demokratik	125	72.03	7.97
Narsisizm Puanı	Koruyucu	239	10.78	5.69
	Otoriter	94	17.23	7.88
	İlgisiz	44	21.00	6.16
	Demokratik	125	12.35	5.85

Tablo 5’de belirtildiği gibi ailelerini koruyucu aile tutumuna sahip olarak algılayan öğrencilerin empati puanlarının aritmetik ortalaması 73.84 iken, otoriter aile olarak algılayan öğrencilerinin aritmetik ortalaması 57.38, ilgisiz aile olarak algılayan öğrencilerinin aritmetik ortalaması 54.70 ve demokratik aile olarak algılayan öğrencilerinin aritmetik ortalaması ise 72.03’tür. Narsisistik kişilik envanteri puanlarına bakıldığında, ailelerinin koruyucu aile tutumuna sahip olarak algılayan öğrencilerinin narsisistik kişilik envanteri puanlarının aritmetik ortalaması 10.78 iken, otoriter aile olarak algılayan öğrencilerinin aritmetik

ortalaması 17.23, ilgisiz aile olarak algılayan öğrencilerinin aritmetik ortalaması 21.00, demokratik aile olarak algılayan öğrencilerinin aritmetik ortalaması 12.35'tir.

Tablo 6. *Empatik Eğilim Ölçeği ve Narsisistik Kişilik Envanteri Puanlarının Aile Tutumuna Göre ANOVA Sonuçları*

	Varyansın Kaynağı	Kareler Toplamı	sd	Kareler Ortalaması	f	P	Anlamlı Fark
Empati Puan	Gruplar Arası	28359.621	3	9453.207	116.605	.000	*K-O-İ, O-D, İ-D
	Gruplar İçi	40373.202	498	81.071			
	Toplam	68732.823	501				
Narsisizm Toplam	Gruplar Arası	5690.463	3	1896.821	48.792	.000	*K-O-İ, O-D, İ-D
	Gruplar İçi	19360.049	498	38.876			
	Toplam	25050.512	501				

*K=Koruyucu, O=Otoriter, İ=İlgisiz, D=Demokrat

Tablo 6'da görüldüğü gibi öğrencilerin narsisistik kişilik envanteri puanları ve empati puanları ile aile tutumları arasında anlamlı farklılık bulunmaktadır. Farkın kaynağını anlamak için yapılan Scheffe testi sonuçlarına göre, koruyucu, otoriter ve ilgisiz, otoriter ile demokratik, ilgisiz ile demokratik aile tutumları arasında farklılık bulunmuştur. Bu bulgulara göre koruyucu aile tutumunda empati puanı yüksek iken otoriter ve ilgisiz aile tutumlarında empati puanı düşüktür, buna karşın narsisistik kişilik envanteri puanlarına bakıldığında ilgisiz aile tutumunda narsisistik kişilik envanteri puanı yüksek iken koruyucu ve demokratik aile tutumunda düşüktür.

4.3. Psikolojik Danışma Ve Rehberlik İle Psikoloji Bölümü Öğrencilerinin Empatik Eğilim Ölçeği Puanları Ve Narsisistik Kişilik Envanteri Puanları ile Anne Eğitim Düzeyleri Arasındaki Farklılıklara İlişkin Bulgular

Araştırmanın üçüncü alt amacı psikolojik danışma ve rehberlik ile psikoloji bölümü öğrencilerinin empati puanları ve narsisistik kişilik envanteri puanları anne eğitim düzeyine göre farklılaşıp farklılaşmadığını araştırmaktır. Bu amaç doğrultusunda psikolojik danışma ve rehberlik ile psikoloji bölümü öğrencilerinin empati puanları ve narsisistik kişilik envanteri

puanları anne eğitim düzeyine bağlı olarak farklılık gösterip göstermediğine ilişkin tek yönlü varyans (Anova) analizi yapılmıştır.

Öğrencilerin narsistik kişilik envanteri ve empati puanlarının anne eğitim düzeyine ilişkin betimsel istatistik sonuçları Tablo 7’de narsistik kişilik envanteri ve empati puanlarının anne eğitim düzeyine bağlı olarak farklılaşıp farklılaşmadığına ilişkin Anova sonuçları ise Tablo 8’de verilmiştir.

Tablo 7.

Anne Eğitim Düzeyine Göre Empatik Eğilim ve Narsistik Kişilik Envanteri Puanlarının Betimsel İstatistik Sonuçları

	Anne Eğitim Düzeyi	n	\bar{x}	Ss
Empati Puan	Okuryazar Değil	54	66.02	10.22
	Okuryazar	34	63.18	11.24
	İlkokul	158	65.30	11.82
	Ortaokul	71	64.70	12.57
	Lise	97	71.52	9.07
	Önlisans	27	79.11	6.35
	Lisans	56	78.88	7.24
	Y.Lisans ve Üzeri	05	67.60	11.71
Narsisizm Puan	Okuryazar Değil	54	12.46	6.76
	Okuryazar	34	15.26	7.52
	İlkokul	158	14.22	6.92
	Ortaokul	71	15.89	7.77
	Lise	97	12.76	6.79
	Önlisans	27	10.44	5.37
	Lisans	56	9.23	5.23
	Y.Lisans ve Üzeri	05	12.40	9.84

Tablo 7.’de belirtildiği gibi anne eğitim düzeyi okuryazar olmayan öğrencilerinin empati puanlarının aritmetik ortalaması 66.02 iken, okuryazar olan öğrencilerin aritmetik ortalaması 63.18, ilkokul olan öğrencilerin aritmetik ortalaması 65.30, ortaokul olan öğrencilerin aritmetik ortalaması 64.70, lise olan öğrencilerin aritmetik ortalaması 71.52, ön lisans olan öğrencilerin aritmetik ortalaması 79.11, lisans olan öğrencilerin aritmetik ortalaması 78.88 ve yüksek lisans olan öğrencilerin aritmetik ortalaması 67.60’tır.

Narsistik kişilik envanteri puanlarına bakıldığında, anne eğitim düzeyi okuryazar olmayan öğrencilerinin narsistik kişilik envanteri puanlarının aritmetik ortalaması olan öğrencilerin aritmetik ortalaması 12.46 iken, okuryazar olan öğrencilerin aritmetik ortalaması

15.26, ilkokul olan öğrencilerin aritmetik ortalaması 14.22, ortaokul olan öğrencilerin aritmetik ortalaması 15.89, lise olan öğrencilerin aritmetik ortalaması 12.76, ön lisans olan öğrencilerin aritmetik ortalaması 10.44, lisans olan öğrencilerin aritmetik ortalaması 9.23 ve yüksek lisans olan öğrencilerin aritmetik ortalaması 12.40'tır.

Tablo 8.

Empatik Eğilim Ölçeği ve Narsisistik Kişilik Envanteri Puanlarının Anne Eğitim Düzeyine Göre ANOVA Sonuçları

	Varyansın Kaynağı	Kareler Toplamı	sd	Kareler Ortalaması	f	P	Anlamlı Fark
Empati Puan	Gruplar Arası	13878.475	7	1982.639	17.855	.000	*A-B-C-D-E-F-G
	Gruplar İçi	54854.348	494	111.041			
	Toplam	68732.823	501				
Narsisizm Toplam	Gruplar Arası	1955.291	7	279.327	5.97	.000	*B-G,C-G,D-G
	Gruplar İçi	23095.221	494	46.751			
	Toplam	25050.512	501				

*A=Okuryazar Değil, B=Okuryazar, C=İlkokul, D=Ortaokul, E=Lise, F=Ön Lisans, G=Lisans, H=Yüksek Lisans

Tablo 8.'de görüldüğü gibi öğrencilerin narsisistik kişilik envanteri puanları ve empati puanları ile anne eğitim düzeyleri arasında anlamlı farklılık bulunmaktadır. Farkın kaynağını anlamak için yapılan Scheffe testi sonuçlarına göre, anne eğitim düzeyi ön lisans ve lisans olan öğrencilerin empati puanları yüksek iken, anne eğitim düzeyi okuryazar, ilkokul, ortaokul olan ve okuryazar olmayan öğrencilerin empati puanları düşüktür. Buna karşın anne eğitim düzeyi ön lisans ve lisans olan öğrencilerin narsisizm puanları düşük iken, anne eğitim düzeyi okuryazar, ilkokul ve ortaokul olan öğrencilerin narsisizm puanları yüksektir.

4.4.Psikolojik Danışma Ve Rehberlik İle Psikoloji Bölümü Öğrencilerinin Empatik Eğilim Ölçeği Puanları Ve Narsisistik Kişilik Envanteri Puanları Baba Eğitim Düzeyleri Arasındaki Farklılıklara İlişkin Bulgular

Araştırmanın dördüncü alt amacı psikolojik danışma ve rehberlik ile psikoloji bölümü öğrencilerinin empati puanları ve narsisistik kişilik envanteri puanları baba eğitim düzeyine göre farklılaşp farklılaşmadığını araştırmaktır. Bu amaç doğrultusunda psikolojik danışma ve rehberlik ile psikoloji bölümü öğrencilerinin empati puanları ve narsistik kişilik envanteri

puanları baba eğitim düzeyine bağlı olarak farklılık gösterip göstermediğine ilişkin tek yönlü varyans (Anova) analizi yapılmıştır.

Öğrencilerin narsisistik kişilik envanteri ve empati puanlarının baba eğitim düzeyine ilişkin betimsel istatistik sonuçları Tablo 9’da, narsisistik kişilik envanteri ve empati puanlarının baba eğitim düzeyine bağlı olarak farklılaşıp farklılaşmadığına ilişkin Anova sonuçları ise Tablo 10’da verilmiştir.

Tablo 9.

Baba Eğitim Düzeyine Göre Empatik Eğilim Ölçeği ve Narsisistik Kişilik Envanteri Puanlarının Betimsel İstatistik Sonuçları

	Anne Eğitim Düzeyi	n	\bar{x}	Ss
Empati Puan	Okuryazar Değil	13	69.62	9.79
	Okuryazar	21	64.38	10.91
	İlkokul	135	64.97	12.69
	Ortaokul	82	62.94	11.74
	Lise	126	69.42	9.22
	Ön lisans	33	74.42	9.85
	Lisans	81	76.91	8.36
	Y.Lisans ve Üzeri	11	75.55	10.07
Narsisizm Puan	Okuryazar Değil	13	13.31	8.73
	Okuryazar	21	14.38	7.99
	İlkokul	135	14.23	7.34
	Ortaokul	82	15.78	7.46
	Lise	126	13.80	6.59
	Ön lisans	33	10.67	6.39
	Lisans	81	9.94	4.97
	Y.Lisans ve Üzeri	11	7.18	4.40

Tablo 9’da belirtildiği gibi baba eğitim düzeyi okuryazar olmayan öğrencilerinin empati puanlarının aritmetik ortalaması 69.62 iken, okuryazar olan öğrencilerin aritmetik ortalaması 64.38, ilkokul olan öğrencilerin aritmetik ortalaması 64.97, ortaokul olan öğrencilerin aritmetik ortalaması 62.94, lise olan öğrencilerin aritmetik ortalaması 69.42, ön lisans olan öğrencilerin aritmetik ortalaması 74.42, lisans olan öğrencilerin aritmetik ortalaması 76.91 ve yüksek lisans olan öğrencilerin aritmetik ortalaması 75.55’tir.

Narsisistik kişilik envanteri puanlarına bakıldığında, baba eğitim düzeyi okuryazar olmayan öğrencilerinin narsistik kişilik envanteri puanlarının aritmetik ortalaması olan öğrencilerin aritmetik ortalaması 13.31 iken, okuryazar olan öğrencilerin aritmetik ortalaması

14.38, ilkokul olan öğrencilerin aritmetik ortalaması 14.23, ortaokul olan öğrencilerin aritmetik ortalaması 15.78, lise olan öğrencilerin aritmetik ortalaması 13.80, ön lisans olan öğrencilerin aritmetik ortalaması 10.67, lisans olan öğrencilerin aritmetik ortalaması 9.94 ve yüksek lisans olan öğrencilerin aritmetik ortalaması 7.18'dir.

Tablo 10.

Empatik Eğilim Ölçeği ve Narsisistik Kişilik Envanteri Puanlarının Baba Eğitim Düzeyine Göre Anova Sonuçları

	Varyansın Kaynağı	Kareler Toplamı	Sd	Kareler Ortalaması	F	P	Anlamlı Fark
Empati Puan	Gruplar Arası	12126.328	7	1732.333	15.118	.000	*A-B-C-D-E-F-G
	Gruplar İçi	56606.495	494	114.588			
	Toplam	68732,823	501				
Narsisizm Toplam	Gruplar Arası	2233.159	7	319.023	6.907	.000	*B-G,C-G, D-G
	Gruplar İçi	22817.353	494	46.189			
	Toplam	25050.512	501				

*A=Okuryazar Değil, B=Okuryazar, C=İlkokul, D=Ortaokul, E=Lise, F=Ön Lisans, G=Lisans, H=Yüksek Lisans

Tablo 10'da görüldüğü gibi öğrencilerin narsisistik kişilik envanteri puanları ve empati puanları ile baba eğitim düzeyleri arasında anlamlı farklılık bulunmaktadır. Farkın kaynağını anlamak için yapılan Scheffe testi sonuçlarına göre, baba eğitim düzeyi ön lisans ve lisans olan öğrencilerin empati puanları yüksek iken, baba eğitim düzeyi okur yazar, ilkokul, ortaokul olan ve okuryazar olmayan öğrencilerin empati puanları düşüktür. Buna karşın baba eğitim düzeyi ön lisans ve lisans olan öğrencilerin narsisizm puanları düşük iken, baba eğitim düzeyi okuryazar, ilkokul ve ortaokul olan öğrencilerin narsisizm puanları yüksektir

4.5. Psikolojik Danışma Ve Rehberlik İle Psikoloji Bölümü Öğrencilerinin Empatik Eğilim Ölçeği Puanları Ve Narsisistik Kişilik Envanteri Puanları İle Sosyal Medya Kullanımları Arasındaki Anlamlılığa İlişkin Bulgular

Araştırmanın beşinci alt amacı psikolojik danışma ve rehberlik ile psikoloji bölümü öğrencilerinin empati puanları ve narsisistik kişilik envanteri puanları ile sosyal medya kullanımları arasında anlamlı bir ilişki olup olmadığını araştırmaktır. Bu amaç doğrultusunda

psikolojik danışma ve rehberlik ile psikoloji bölümü öğrencilerinin empati puanları ve narsisistik kişilik envanteri puanları ile sosyal medya kullanımları arasında anlamlı bir ilişki olup olmadığına ilişkin bağımsız gruplar t-testi yapılmıştır. Öğrencilerinin empati puanları ve narsisistik kişilik envanteri puanlarının sosyal medya kullanım durumlarına göre t-testi sonuçları Tablo 11’de gösterilmiştir.

Tablo 11.

Empatik Eğilim Ölçeği ve Narsisistik Kişilik Envanteri Puanlarının Sosyal Medya Kullanım Durumuna Göre T-Testi Sonuçları

	Sosyal Medya Kullanımı	n	\bar{x}	s	sd	T	P
Empati Puan	Evet	462	68.04	11.62	500	3.92	.262
	Hayır	40	75.50	10.66			
Narsisizm Puan	Evet	462	13.35	7.02	500	4.10	.307
	Hayır	40	8.95	6.22			

Tablo 11’de görüldüğü gibi, öğrencilerin empati ($t=3.92$, $p>.05$) ve narsisistik kişilik envanteri ($t=4.10$ $p>.05$) puanları ile sosyal medya kullanım durumlarına göre anlamlı bir farklılık göstermemektedir.

4.6. Psikolojik Danışma Ve Rehberlik İle Psikoloji Bölümü Öğrencilerinin Empatik Eğilim Ölçeği ve Narsisistik Kişilik Envanteri Puanları Sosyal Medya Kullanım Sıklığı İle Arasındaki Farklılıklara İlişkin Bulgular

Araştırmanın sekizinci alt amacı psikolojik danışma ve rehberlik ile psikoloji bölümü öğrencilerinin empati puanları ve narsisistik kişilik envanteri puanları sosyal medya kullanım sıklığına göre farklılaşıp farklılaşmadığını araştırmaktır. Bu amaç doğrultusunda psikolojik danışma ve rehberlik ile psikoloji bölümü öğrencilerinin empati puanları ve narsistik kişilik envanteri puanları sosyal medya kullanım sıklığına bağlı olarak farklılık gösterip göstermediğine ilişkin tek yönlü varyans (Anova) analizi yapılmıştır.

Öğrencilerin narsisistik kişilik envanteri ve empati puanlarının sosyal medya kullanım sıklığına ilişkin betimsel istatistik sonuçları Tablo 12’de, narsisistik kişilik envanteri ve empati puanlarının sosyal medya kullanım sıklığına bağlı olarak farklılaşıp farklılaşmadığına ilişkin Anova sonuçları ise Tablo 13’de verilmiştir

Tablo 12. Sosyal Medya Kullanım Sıklığına Göre Empatik Eğilim Ölçeği ve Narsisistik Kişilik Envanteri Puanlarının Betimsel İstatistik Sonuçları

	Kullanım Sıklığı	n	\bar{x}	Ss
Empati Puanı	Her zaman	134	60.15	11.59
	Sıklıkla	132	69.55	8.86
	Arasıra	129	70.39	10.38
	Nadiren	67	76.30	9.83
	Hiç	40	75.50	10.66
Narsisizm Puan	Her zaman	134	17.90	7.30
	Sıklıkla	132	13.95	6.24
	Ara sıra	129	11.13	5.57
	Nadiren	67	9.43	5.67
	Hiç	40	8.95	6.22

Tablo 12’de belirtildiği gibi sosyal medyayı her zaman kullanan öğrencilerinin empati puanlarının aritmetik ortalaması 60.15 iken, sosyal medyayı sıklıkla kullanan öğrencilerinin aritmetik ortalaması 69.55, sosyal medyayı ara sıra kullanan öğrencilerinin aritmetik ortalaması 70.39, sosyal medyayı nadiren kullanan öğrencilerinin aritmetik ortalaması 76.30, sosyal medyayı hiç kullanmayan öğrencilerinin aritmetik ortalaması ise 75.50’dir. Narsisistik kişilik envanteri puanlarına bakıldığında, sosyal medyayı her zaman kullanan öğrencilerinin aritmetik ortalaması 17.90 iken, sosyal medyayı sıklıkla kullanan öğrencilerinin aritmetik ortalaması 13.95, sosyal medyayı ara sıra kullanan öğrencilerinin aritmetik ortalaması 11.13, sosyal medyayı nadiren kullanan öğrencilerinin aritmetik ortalaması 9.43 ve sosyal medyayı hiç kullanmayan öğrencilerinin aritmetik ortalaması ise 8.95’tir

Tablo 13. Empatik Eğilim Ölçeği ve Narsisistik Kişilik Envanteri Puanlarının Sosyal Medya Kullanım Sıklığına Göre ANOVA Sonuçları

	Varyansın Kaynağı	Kareler Toplamı	sd	Kareler Ortalaması	F	p	Anlamlı Fark
Empati Puan	Gruplar Arası	15976.529	4	3994.132	37.627	.000	*A-B-C-D-E
	Gruplar İçi	52756.294	497	106.149			
	Toplam	68732.823	501				
Narsisizm Toplam	Gruplar Arası	5263.781	4	1315.945	33.054	.000	A-B-C-D-E
	Gruplar İçi	5263.781	497	39.812			
	Toplam	25050.512	501				

*A=Her Zaman, B=Sıklıkla, C=Ara Sıra, D=Nadiren, E=Hiç

Tablo 13’de görüldüğü gibi öğrencilerin narsisistik kişilik envanteri puanları ve empati puanları ile sosyal medya kullanım sıklığı arasında anlamlı farklılık bulunmaktadır. Farkın kaynağını anlamak için yapılan Scheffe testi sonuçlarına göre, sosyal medyayı nadiren kullanan ve hiç kullanmayanların empati puanları yüksek iken, her zaman, ara sıra ve sıklıkla kullananların empati puanları düşüktür. Buna karşın sosyal medyayı her zaman ve sıklıkla kullananların narsisistik kişilik envanteri puanları yüksek iken, ara sıra ve nadiren kullananlar ile hiç kullanmayanların puanları düşüktür.

4.7. Psikolojik Danışma Ve Rehberlik İle Psikoloji Bölümü Öğrencilerinin Empatik Eğilim Ölçeği Puanları ve Narsisistik Kişilik Envanteri Puanları İle Cinsiyetleri Arasındaki Anlamlılığın İlişkin Bulgular

Bu araştırmanın yedinci alt amacı, psikolojik danışma ve rehberlik ile psikoloji bölümü öğrencilerinin empati puanları ve narsisistik kişilik envanteri puanlarının cinsiyetleri ile arasında anlamlı bir ilişki olup olmadığını araştırmaktır. Bu amaç doğrultusunda, psikolojik danışma ve rehberlik ile psikoloji bölümü öğrencilerinin empati puanları ve narsisistik kişilik envanteri puanlarının cinsiyetleri ile arasında anlamlı bir ilişki olup olmadığına ilişkin bağımsız gruplar t-testi yapılmıştır.

Öğrencilerinin empati puanları ve narsisistik kişilik envanteri puanlarının cinsiyete göre t-testi sonuçları Tablo 14’de gösterilmiştir.

Tablo 14.

Empatik Eğilim Ölçeği Puanları ve Narsisistik Kişilik Envanteri Puanlarının Cinsiyete Göre T-Testi Sonuçları

	Cinsiyet	n	\bar{x}	S	sd	t	P
Empati Puan	Kadın	339	70.77	10.92	500	6.12	.00
	Erkek	163	64.18	12.08			
Narsisizm Puan	Kadın	339	12.33	6.66	500	4.42	.00
	Erkek	163	15.25	7.51			

Tablo 14’de gösterildiği gibi, öğrencilerin empati ($t=6.12$, $p<.05$) ve narsisizm ($t=4.42$, $p<.05$) puanları cinsiyete göre anlamlı bir farklılık göstermektedir. Kız öğrencilerin empati

puanları ($X=70.77$), erkek öğrencilere ($X=64.18$) göre daha yüksektir. Buna karşın erkek öğrencilerin narsisizm puanları ($X=15.25$) kız öğrencilere ($X=12.33$) göre daha yüksektir. Bu bulgular, empati puanları ve narsisistik kişilik envanteri puanları ile cinsiyet arasında anlamlı bir ilişki olduğunu göstermekle birlikte, kız öğrencilerin erkek öğrencilere göre daha empatik, erkeklerin ise kız öğrencilere göre daha narsisistik olduğu şeklinde yorumlanabilir.

4.8. Psikolojik Danışma Ve Rehberlik İle Psikoloji Bölümü Öğrencilerinin Empatik Eğilim Ölçeği Puanları ve Narsisistik Kişilik Envanteri Puanları İle Devam Ettikleri Program Arasındaki Anlamlılığa İlişkin Bulgular

Araştırmanın sekizinci alt amacı psikolojik danışma ve rehberlik ile psikoloji bölümü öğrencilerinin empati puanları ve narsisistik kişilik envanteri puanları ile devam ettikleri program arasında anlamlı bir ilişki olup olmadığını araştırmaktır. Bu amaç doğrultusunda psikolojik danışma ve rehberlik ile psikoloji bölümü öğrencilerinin empati puanları ve narsisistik kişilik envanteri puanlarının devam ettikleri program ile arasında anlamlı bir ilişki olup olmadığına ilişkin bağımsız gruplar t-testi yapılmıştır.

Üniversite öğrencilerinin empati puanları ve narsisistik kişilik envanteri puanlarının devam ettikleri programa göre t-testi sonuçları Tablo 15’de gösterilmiştir.

Tablo 15.

Empatik Eğilim Ölçeği Puanları ve Narsisistik Kişilik Envanteri Puanlarının Devam Ettiği Programa Göre T-Testi Sonuçları

	Program	n	\bar{x}	S	Sd	T	P
Empati Puan	PDR	294	68.02	11.71	500	1.38	.62
	Psikoloji	208	69.49	11.70			
Narsisizm Puan	PDR	294	13.03	6.91	500	.93	.30
	Psikoloji	208	13.63	7.29			

Tablo 15’de gösterildiği gibi, öğrencilerin empati ($t=1.38$, $p>.05$) ve narsisizm ($t=.93$, $p>.05$) puanları devam ettikleri programa göre anlamlı bir farklılık göstermemektedir. Psikoloji öğrencilerin empati puanları ($X=69.49$), psikolojik danışma ve rehberlik programı öğrencilerinin empati puanları ($X=68.02$), psikoloji programı öğrencilerinin narsisistik kişilik envanteri puanları ($X=13.63$), psikolojik danışma ve rehberlik programı öğrencilerinin narsisistik kişilik envanteri puanları ($X=13.03$) tabloda gösterilmiştir. Bu bulgular, empati ve

narsisizm puanları ile devam ettiği program arasında anlamlı bir ilişki olmadığını göstermektedir.

4.9.Psikolojik Danışma Ve Rehberlik İle Psikoloji Bölümü Öğrencilerinin Empatik Eğilim Ölçeği Puanları ve Narsisistik Kişilik Envanteri Puanları İle Yaşları Arasındaki Farklılıklara İlişkin Bulgular

Araştırmanın dokuzuncu alt amacı psikolojik danışma ve rehberlik ile psikoloji bölümü öğrencilerinin empati puanları ve narsisistik kişilik envanteri puanları yaşa göre farklılaşıp farklılaşmadığını araştırmaktır. Bu amaç doğrultusunda psikolojik danışma ve rehberlik ile psikoloji bölümü öğrencilerinin narsisizm ve empati puanlarının yaşa bağlı olarak farklılık gösterip göstermediğine ilişkin tek yönlü varyans (Anova) analizi yapılmıştır.

Öğrencilerin narsisizm ve empati puanlarının yaşa bağlı olarak farklılaşıp farklılaşmadığına ilişkin Anova sonuçları Tablo 16’da verilmiştir.

Tablo 16.

Empatik Eğilim Ölçeği ve Narsisistik Kişilik Envanteri Puanlarının Yaşa Göre Anova Sonuçları

	Varyansın Kaynağı	Kareler Toplamı	Sd	Kareler Ortalaması	F	P
Empati Puan	Gruplar Arası	1355.018	7	193.574	1.419	.195
	Gruplar İçi	67377.805	494	136.392		
	Toplam	68732.823	501			
Narsisizm Toplam	Gruplar Arası	434.901	7	62.129	1.247	.275
	Gruplar İçi	24615.610	494	49.829		
	Toplam	25050.512	501			

Tablo 16’da görüldüğü gibi öğrencilerin empati puanları ($F=1.419$, $p>.05$) ve narsisizm puanları ($F=1.247$, $p>.05$) yaşa bağlı olarak farklılık göstermemektedir

4.10.Psikolojik Danışma Ve Rehberlik İle Psikoloji Bölümü Öğrencilerinin Empatik Eğilim Ölçeği Puanları ve Narsisistik Kişilik Envanteri Puanları İle Medeni Durumları Arasındaki Anlamlılığa İlişkin Bulgular

Araştırmanın onuncu alt amacı psikolojik danışma ve rehberlik ile psikoloji bölümü öğrencilerinin empati puanları ve narsisistik kişilik envanteri puanları ile medeni durumları arasında anlamlı bir ilişki olup olmadığını araştırmaktır. Bu amaç doğrultusunda psikolojik danışma ve rehberlik ile psikoloji bölümü öğrencilerinin empati puanları ve narsisistik kişilik envanteri puanları ile medeni durumları arasında anlamlı bir ilişki olup olmadığına ilişkin bağımsız gruplar t-testi yapılmıştır. Öğrencilerinin empati puanları ve narsisistik kişilik envanteri puanlarının medeni durumlarına göre t-testi sonuçları Tablo 17’de gösterilmiştir.

Tablo 17.

Empatik Eğilim Ölçeği ve Narsisistik Kişilik Envanteri Puanlarının Medeni Duruma Göre T-Testi Sonuçları

	Medeni Durum	n	\bar{x}	S	Sd	t	P
Empati Puan	Bekar	493	68.65	11.78	500	.005	.409
	Evli	9	68.67	9.53			
Narsisizm Puan	Bekâr	493	13.26	7.06	500	.063	.627
	Evli	9	13.11	6.75			

Tablo 17’de görüldüğü gibi, öğrencilerin empati ($t=.005$, $p>.01$) ve narsisistik kişilik envanteri ($t=.063$ $p>.01$) puanları medeni durumlarına göre anlamlı bir farklılık göstermemektedir.

4.11. Psikolojik Danışma Ve Rehberlik İle Psikoloji Bölümü Öğrencilerinin Empatik Eğilim Ölçeği Puanları ve Narsisistik Kişilik Envanteri Puanları Sınıf Düzeyleri İle Arasındaki Farklılıklara İlişkin Bulgular

Araştırmanın on birinci alt amacı psikolojik danışma ve rehberlik ile psikoloji bölümü öğrencilerinin empati puanları ve narsisistik kişilik envanteri puanlarının sınıf düzeyine göre farklılaşıp farklılaşmadığını araştırmaktır. Bu amaç doğrultusunda psikolojik danışma ve rehberlik ile psikoloji bölümü öğrencilerinin narsisizm ve empati puanlarının sınıf düzeyine bağlı olarak farklılık gösterip göstermediğine ilişkin tek yönlü varyant (Anoda) analizi yapılmıştır.

Öğrencilerin narsisistik kişilik envanteri ve empati puanlarının sınıf düzeyine ilişkin betimsel istatistik sonuçları Tablo 18’de, narsisistik kişilik envanteri ve empati puanlarının

sınıf düzeyine bağlı olarak farklılaşıp farklılaşmadığına ilişkin Anoda sonuçları ise Tablo 19'da verilmiştir.

Tablo 18.

Sınıf Düzeyine Göre Empatik Eğilim Ölçeği ve Narsisistik Kişilik Envanteri Puanlarının Betimsel İstatistik Sonuçları

	Sınıf Düzeyi	n	\bar{x}	Ss
Empati Puanları	1	160	65.18	13.03
	2	119	67.78	10.39
	3	86	69.10	12.27
	4	137	73.11	9.18
Narsisizm Puanlar	1	160	15.16	7.30
	2	119	12.55	6.98
	3	86	13.02	7.55
	4	137	11.87	6.12

Tablo 18'de belirtildiği gibi 1. sınıf öğrencilerinin empati puanlarının aritmetik ortalamaları 65.18 iken, 2. sınıf öğrencilerinin aritmetik ortalamaları 67.78, 3. sınıf öğrencilerinin aritmetik ortalamaları 69.10 ve 4. sınıf öğrencilerinin aritmetik ortalamaları 73.11'dir. Narsisistik kişilik envanteri puanlarına bakıldığında 1. sınıf öğrencilerinin aritmetik ortalamaları 15.16 iken, 2. sınıf öğrencilerinin aritmetik ortalamaları 12.55, 3. sınıf öğrencilerinin aritmetik ortalamaları 13.02 ve 4. sınıf öğrencilerinin aritmetik ortalamaları 11.87'dir.

Tablo 19.

Empatik Eğilim Ölçeği ve Narsisistik Kişilik Envanteri Puanlarının Sınıf Düzeyine Göre Anova Sonuçları

	Varyansın Kaynağı	Kareler Toplamı	sd	Kareler Ortalaması	F	p	Amlamlı Fark
Empati Puan	Gruplar Arası	4763.988	3	1587.996	12.363	.000	1-4, 2-4
	Gruplar İçi	63968.835	498	128.451			
	Toplam	68732.823	501				
Narsisizm Puan	Gruplar Arası	909.653	3	303.218	6.255	.000	1-2, 1-4
	Gruplar İçi	24140.859	498	48.476			
	Toplam	25050.512	501				

Tablo 19’da görüldüğü gibi öğrencilerin narsisistik kişilik envanteri puanları ve empati puanları ile sınıf düzeyleri arasında anlamlı farklılık bulunmaktadır. Farkın kaynağını anlamak için yapılan Scheffe testi sonuçlarına göre, 1. sınıflar ile 4. sınıflar ve 2. sınıflar ile 4. sınıflar arasında anlamlı farklılık bulunmuştur. Sınıf düzeyleri arttıkça empati puanları da artarken, sınıf düzeyleri arttıkça narsisistik kişilik envanteri puanları düşmektedir.

BÖLÜM-V

TARTIŞMA VE YORUM

Bu araştırmanın amacı Psikoloji ve Psikolojik Danışma ve Rehberlik Programı öğrencilerinin empatik eğilimlerinin ve narsisistik kişilik özelliklerinin bazı değişkenlere bağlı olarak incelenmesidir. Özellikle profesyonel yardım mesleklerinde bireylerin kişilik özellikleri oldukça önemlidir. Bu bölümde, araştırmada elde edilen bulgular, konuyla ilgili literatür bilgileri çerçevesinde yorumlanıp tartışılmıştır.

5.1. Empatik Eğilim Ölçeği Toplam Puanları İle Narsisistik Kişilik Envanteri Toplam Puanları Arasındaki İlişki

Araştırmanın ilk alt amacı öğrencilerin empatik eğilim ölçeği toplam puanları ve narsisistik kişilik envanteri toplam puanları arasında ki ilişkinin incelenmesidir. Öğrencilerin empatik eğilim envanteri toplam puanları ve narsisistik kişilik envanteri toplam puanları arasında negatif yönde anlamlı bir ilişki bulunmuştur. Buna göre öğrencilerin empatik eğilimleri arttıkça narsisistik eğilimleri azalmaktadır.

Narsisistik kişilik bozukluğunun tanı kriterlerinden bir tanesi ; “Empati (es duyum) yapamaz: Başkalarının duygularını ve gereksinimlerini tanıyıp, tanımlama konusunda isteksizdir”(DSM IV 2007, s. 1034). Bu bağlamda empati ve narsisizm arasında negatif bir korelasyon olması beklenmektedir. Timuroğlu ve İşcan’a göre (2008) günümüzde insanların empati kuramamasının nedeni narsisizmdir. Bu açıklamalar, araştırma sonucu elde edilen bulgularla tutarlılık göstermektedir. Narsisistik eğilim ile empatik eğilim arasında negatif bir korelasyon olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Varılan bu sonuç; narsisistik eğilim ve empatik eğilim arasındaki ters yönlü ilişkinin; narsisistik eğilimleri fazla olan bireylerin tüm dikkatini kendi üzerine vermesi sonucu sosyal ilişkilerinde empatik davranma konusunda isteksiz kaldıkları şeklinde yorumlanabilir.

5.2. Öğrencilerinin Empatik Eğilim Ölçeği Puanları Ve Narsisistik Kişilik Envanteri Puanları Aile Tutumları İle Arasındaki Farklılıklar

Araştırmanın ikinci alt amacı olarak Psikolojik Danışma ve Rehberlik ile Psikoloji bölümü öğrencilerinin empatik eğilim ölçeği puanları ve narsisistik kişilik envanteri puanları

algılanan aile tutumlarına göre farklılaşıp farklılaşmadığı araştırılmış ve Psikolojik Danışma ve Rehberlik ile Psikoloji bölümü öğrencilerinin narsisizm ve empati puanlarının algılanan aile tutumlarına bağlı olarak farklılık gösterdiği sonucu bulunmuştur. Bu bulgulara göre algılanan koruyucu aile tutumunda empati puanı yüksek iken algılanan otoriter ve ilgisiz aile tutumlarında empati puanı düşüktür, buna karşın narsisistik kişilik envanteri puanlarına bakıldığında algılanan ilgisiz aile tutumunda narsistik kişilik envanteri puanı yüksek iken algılanan koruyucu ve demokratik aile tutumunda düşüktür.

Cotton (2001) otoriter olmayan annelerin çocuklarının, duygusal ve bilişsel empati seviyelerinin, ceza verici annelerden daha yüksek olduğunu belirtmiştir. Cotton'un okul öncesi dönemdeki çocukların annelerinin, çocuk yetiştirme tutumları ile ilgili yaptığı araştırmaya göre, çocuğuna cevap vermeye hevesli, cezalandırmayan ve otoriter olmayan annelerin çocuklarının, duygusal ve bilişsel empati seviyelerinin, cezalandıran annelerden daha yüksek olduğu sonucu ortaya çıkmıştır. Ceyhan'ın (1993) araştırmasında anne-babalarının tutumu demokratik olan çocukların, ilgisiz ve otoriter anne-baba tutumuna sahip olan çocuklara göre empatik eğilim düzeylerinin daha yüksek olduğunu ve ailenin kullandığı disiplin tekniği çocukta empatinin gelişimini etkileyen bir faktör olduğunu belirtmiştir. Rozenbalt (2002), mükemmeliyetçi ve çocuğun ihtiyaçlarını görmezden gelerek onu kalıba sokmaya çalışan ebeveynleri, narsisistik kişilik gelişiminin nedeni olarak göstermiştir (akt:Atay,2010). Kernberg (1999) yılında "üstü örtülü ancak şiddetli saldırganlığı olan müzmin soğuk ebeveyn figürünün" narsisistik kişilik bozukluğuna sahip kişilerin geçmişinde ki ortak özellik olduğuna vurgu yapmıştır (akt.:Atay,2010).

Araştırma sonucu ortaya çıkan sonuç ailenin çocuk yetiştirirken kullandığı yöntemlerin çocuğun empatik ve narsisistik eğilimini kullanılan yöntemlere göre olumlu ya da olumsuz etkilediği yönündedir. Koruyucu ve demokratik ailelerde empatik eğilimin yüksek olması bu ailelerde empatik anlayışın yeterince gelişmiş olması ve ailede çocuğun ilgi ve sevgi gibi temel ihtiyaçlarının karşılanması ile açıklanabilir. Otoriter ve ilgisiz ailelerde empati puanının düşük olması ise ailenin çocuğa kendini ifade etmesiyle ilgili fırsat vermemesi, çocuğun ihtiyaçlarının bastırılması ya da görmezden gelinmesi, çocuğun aile içi iletişimle ilgili güven duygusunun yetersiz olması ve genel kaygı düzeyinin yüksek olması ile açıklanabilir. Koruyucu ve demokratik ailelerde narsisistik eğilimin düşük olması çocuğun nesne yatırımlarının karşılık bulması, iletişimde bir karşılıklılık olması, çocuğun kendini ifade etmesi için fırsat verilmesi ve ailenin çocuğun benlik saygısını desteklemesinden

kaynaklanabilir. İlgisiz ailelerde narsisistik eğilimlerin artmasını durumu ise; bu tür ailelerde bireylerin nesne ilişkilerinde ki anormallikler, sevgi nesnesi olarak aileyi gören çocuğun bu yönelimine aile tarafından karşılık verilmemesi ve bu yönelimi çocuğun tekrar kendine yönelterek özsever olması şeklinde yorumlanabilir.

5.3.Öğrencilerin Anne Eğitim Düzeyi ile Empati ve Narsisizm Toplam Puanları Arasındaki İlişki

Araştırmanın üçüncü alt amacı Psikolojik Danışma ve Rehberlik ile Psikoloji bölümü öğrencilerinin empatik eğilim ölçeği puanları ve narsisistik kişilik envanteri puanları anne eğitim düzeyine göre farklılaşıp farklılaşmadığını araştırılmış ve Psikolojik Danışma ve Rehberlik ile Psikoloji bölümü öğrencilerinin empati puanları ve narsistik kişilik envanteri puanları anne eğitim düzeyine bağlı olarak farklılaştığı sonucu bulunmuştur. Anne eğitim düzeyi ön lisans ve lisans olan öğrencilerin empati puanları yüksek iken, anne eğitim düzeyi okuryazar, ilkokul, ortaokul olan ve okuryazar olmayan öğrencilerin empati puanları düşüktür. Buna karşın anne eğitim düzeyi ön lisans ve lisans olan öğrencilerin narsisizm puanları düşük iken, anne eğitim düzeyi okuryazar, ilkokul ve ortaokul olan öğrencilerin narsisizm puanları yüksektir.

Taner Derman (2013), annesi yüksek lisans mezunu olan çocukların empati beceri düzeylerinin daha yüksek olduğu görülmüştür. Babası doktora mezunu olan çocukların empati beceri düzeylerinin diğerlerine göre yüksek olduğu fakat istatistiksel olarak anlamlı bir fark olmadığı belirlenmiştir. Dereli ve Aypay (2012) tarafından yapılan çalışmada da, anne eğitim düzeyinin empatik eğilim üzerinde etkili olduğu; baba eğitim düzeyinin ise etkili olmadığı saptanmıştır. Bulunan sonuç; empatik eğilim ve narsisistik eğilimin, anne eğitim düzeyine bağlı olarak farklılaştığı yönündedir. Bu durum annenin eğitim düzeyi arttıkça çocuğun ilgi ve ihtiyaçlarını daha iyi gözleyebilecek olması ve etkili aile tutumlarıyla ilgili daha fazla bilgi sahibi olabilecek olmasından kaynaklanabilir.

5.4.Öğrencilerin Empatik Eğilim Ölçeği Puanları ve Narsisistik Kişilik Envanteri Puanları Baba Eğitim Düzeyleri Arasındaki Farklılıklar

Araştırmanın dördüncü alt amacı olan Psikolojik Danışma ve Rehberlik ile Psikoloji bölümü öğrencilerinin empati puanları ve narsisistik kişilik envanteri puanları baba eğitim düzeyine göre farklılaşıp farklılaşmadığı araştırılmış ve Psikolojik Danışma ve Rehberlik ile

Psikoloji bölümü öğrencilerinin empati puanları ve narsisistik kişilik envanteri puanları baba eğitim düzeyine bağlı olarak farklılık gösterdiği sonucu bulunmuştur. Empatik eğilim puanları baba eğitim düzeyi ön lisans, lisans ve yüksek lisans olan öğrencilerde yüksektir. Narsisistik eğilim ise baba eğitim düzeyi ön lisans , lisans ve yüksek lisans olan öğrencilerde düşüktür. Ekinci (2009)' a göre öğretmen adaylarının empatik eğilimleri ile baba eğitim düzeyleri arasında anlamlı bir fark vardır. Eğitimle meydana gelen sosyal yaşantıda kişilerin empatik eğilimlerinin yükseldiği söylenebilir. Bulunan sonuç bu çalışmayla tutarlılık göstermektedir. Babaların eğitim düzeylerinin artmasıyla çocuk yetiştirme yöntemlerinde daha çok duyarlı ve sorgulayıcı bir tutum benimsenmiş olabilir.

5.5. Öğrencilerinin Empatik Eğilim Ölçeği Puanları ve Narsisistik Kişilik Envanteri Puanları İle Sosyal Medya Kullanımları Arasındaki Anlamlılık

Araştırmanın beşinci alt amacı Psikolojik Danışma ve Rehberlik ile Psikoloji bölümü öğrencilerinin empati puanları ve narsisistik kişilik envanteri puanları ile sosyal medya kullanımları arasında anlamlı bir ilişki olup olmadığını araştırılmış ve psikolojik danışma ve rehberlik ile psikoloji bölümü öğrencilerinin empatik eğilimleri ve narsisistik eğilimleri ile sosyal medya kullanımları arasında anlamlı bir ilişki bulunamamıştır.

Günümüzde her yaşta bireylerin yaygın olarak kullandığı sosyal medya yani internetin, özellikle ergenler ve gençler tarafından sosyalleşme aracı olarak etkin bir şekilde kullanıldığı birçok araştırma tarafından ortaya konulmuş bir bulgudur. (Fuat ve Him, 2013) Sosyal paylaşım siteleri bilgisayar ve internet ortamına dayalı en çok kullanılan teknolojilerden biri olma konumuna gelmiştir. İnternetin nimetlerinden biri olan sosyal paylaşım siteleri (SPS), bireyler arası iletişimden gruplar arası iletişime, işçilerden işverenlere, seçim kampanyalarından yardım çağrılarına, eski arkadaşlarla iletişim kurmaktan her türlü aktivite için oluşturulan gruplara kadar bireylerin ilgisini ve beklentilerini karşılayabilecek uygulamaları içerisinde barındıran sanal bir ortam olarak nitelenebilir. Bu ortamın hem olumlu hem de olumsuz etkileri olabileceği konusunda araştırmalar bulunmaktadır (Öztürk ve Akgün, 2012). Sosyal ağların kullanımı, bireylerin karakteristik özelliklerinden, interneti ne amaçla ve nasıl kullandığına bağlı olarak değişmektedir (İşbulan,2011). Sonuç olarak; sosyal medya kullanımının giderek arttığı günümüzde, sadece sosyal medya kullanıyor olmak bireylerin empatik ve narsisistik kişilik özelliklerini etkilememektedir. Sosyal medyanın kullanım sıklığı, bireylerin sosyal medyayı ne amaçla kullandıkları önem kazanmaktadır. Akyazı ve Ünal (2013)' a göre sosyal ağ sitelerini aile ile haberleşmek için kullanıp

kullanmadıkları analiz edildiğinde, öğrencilerin yarısına yakını bu amaçla kullanmakta olup, devlet üniversitesine devam eden öğrencilerinin %43,6'sı ailesi ile haberleşmek için sosyal ağ sitelerini kullanırken, vakıf üniversitesinde bu oran %41,6'dır (s. 9). Araştırma sonucu ; empatik eğilim ve narsisistik eğilim ile sosyal medya kullanımları arasında anlamlı bir ilişki bulunamamıştır. Bu durum; bireylerin sosyal medyayı sadece üstünlük kurma ,teşhircilik gibi nedenlerle değil aynı zamanda bir iletişim aracı olarak kullanmasından ve sosyal medya kullanımının fazlaca yaygınlaşmasından kaynaklanabilir.

5.6. Öğrencilerin Empatik Eğilim Ölçeği ve Narsisistik Kişilik Envanteri Puanları Sosyal Medya Kullanım Sıklığı İle Arasındaki Farklılıklar

Araştırmanın altıncı alt amacı olan Psikolojik Danışma ve Rehberlik ile Psikoloji bölümü öğrencilerinin empati puanları ve narsisistik kişilik envanteri puanları sosyal medya kullanım sıklığına göre farklılaşıp farklılaşmadığı araştırılmış ve Psikolojik Danışma ve Rehberlik ile Psikoloji bölümü öğrencilerinin empatik eğilimlerinin ve narsisistik eğilimlerinin sosyal medya kullanım sıklığına bağlı olarak farklılık gösterdiği sonucu bulunmuştur. Sosyal medya kullanımı arttıkça empatik eğilim azalmakta; narsisistik eğilim artmaktadır.

Panek ve diğ. (2103) narsisistlerin Facebook'u ve Twitter'ı narsistik olmayanlara oranla daha fazla kullandığı, statülerini daha fazla güncellediği ve daha fazla tweet attığı ortaya çıktı. Gençlerin Twitter'ı başkalarına üstünlük sağlamak için, Facebook'u ise dikkat çekmek ve olumlu tepkiler almak için kullandıkları görüldü. Buna karşın yetişkinlerin ise Twitter yerine Facebook'u üstünlük sağlama motivasyonu ile kullanmayı tercih ettiği gözlemlendi. Twenge ve Campbell (2010) internetteki sosyal paylaşım siteleri ve ünlü kültürünün narsistik davranışları arttırdığını vurgulamıştır. Bu araştırmadaki ortaya çıkan sonuç bu iki araştırmayla tutarlılık göstermektedir.

Twenge ve Campbell (2010), sosyal paylaşım sitelerinin daha kendini beğenmiş, maddeci ve benmerkezci olmayı normalleştirdiğini vurgulamıştır. Eşduyumsal becerisi gelişmiş olan birey, kendisini diğerlerinin yerine daha rahat koyabilir ve onların duygularını daha rahat hissedebilir. Benmerkezcilikten uzaklaşır, insanlara yardım etme isteği gelişir ve bundan dolayı da çevresindekilere yönelik olumsuz davranışlar sergilemek yerine, onlarla daha işbirlikçi ve dostça ilişkiler içinde olur. Eşduyumsal davranış, bireyin çevresine karşı saldırgan, kırıcı, fiziksel güç kullanıcı, alay edici, küçük düşürücü, onur kırıcı, dışlayıcı

davranışlardan uzak olmasını sağlar (Dökmen, 1988, akt. Akyüz, 2013). Bu yönüyle sosyal medya kullanımı benmerkezciliği normalleştirmektedir. Dökmen (2008)' e göre benmerkezcilik ve empatik anlayış birbiriyle bağdaşmaz. Ben-merkezci davranan bir kişinin, karşısındakinin rolüne girmesi ve olaylara onun bakış açısından bakması, yani empati kurması mümkün değildir (s. 163).

Bulunan sonuç sosyal medya kullanımı arttıkça narsisistik eğilim artmakta ve empatik eğilim artmaktadır. Bu durum, narsisistik eğilimi fazla olan bireylerin sosyal medyayı gereğinden fazla ve üstünlük kurma gibi farklı amaçlarla kullanmasından ve sosyal medya kullanım süresi arttıkça birebir ve sosyal ilişkinin azalmasından kaynaklanabilir.

5.7. Empatik Eğilim Ölçeği Toplam Puanları ve Narsisistik Kişilik Envanteri Toplam Puanları İle Cinsiyetleri Arasındaki İlişki

Araştırmanın yedinci alt amacı olan Psikolojik Danışma ve Rehberlik ile Psikoloji bölümü öğrencilerinin empati puanları ve narsisistik kişilik envanteri puanlarının cinsiyetleri ile arasında anlamlı bir ilişki olup olmadığını araştırılmıştır. Sonuç olarak; empati puanları ve narsistik kişilik envanteri puanları ile cinsiyet arasında anlamlı bir ilişki olduğu sonucu bulunmuştur. Kız öğrencilerin erkek öğrencilere göre empatik eğilimlerinin daha yüksek ve erkek öğrencilerin kız öğrencilere göre narsisistik eğilimlerinin daha yüksek olduğu bulunmuştur.

Bu sonuç, Duru (2002)' nun çalışmasıyla tutarlılık göstermektedir. Duru'ya göre cinsiyetler arasında empatik eğilim açısından kızlar lehine anlamlı bir farklılık vardır. Alver (2005), psikolojik danışma ve rehberlik eğitimi alan kız öğrencilerin empatik becerilerinin erkek öğrencilerden daha yüksek olduğunu ortaya koymuştur. Ekinci (2009), kız öğretmen adaylarının empatik eğilim düzeylerinin erkek öğretmen adaylarının empatik eğilim düzeylerine göre anlamlı derecede farklılaştığını saptamışlardır. Acun Kapıkıran (2009) Öğretmenlerin empatik eğilimlerini konu edinen çalışmasında kadınların empatik düzeylerinin erkeklere göre daha yüksek olduğunu vurgulamıştır. Duru (2002) ve Ekinci (2009) yaptıkları çalışma da kız öğretmen adaylarının empatik eğilim düzeylerinin erkek öğretmen adaylarının empatik eğilim düzeylerine göre anlamlı derecede farklılaştığı sonucuna ulaşmışlardır. Turnage, Hong, Stevenson ve Edwards (2012), üniversitede de eğitim alan kız öğrencilerin empati düzeylerinin erkek öğrencilerden daha yüksek olduğu sonucuna ulaşmışlardır. Ayrıca kız öğrencilerin empatik eğilimlerinin erkek öğrencilerden daha yüksek

olduğunu gösteren birçok çalışma bulunmaktadır..(Alpay, 2009; Fittnes ve Curtis, 2005;; Myyry ve Helkama, 2001; Rehber, 2007; Whalen, 2010). Varılan sonuç; kız öğrencilerin empatik eğilimlerinin erkek öğrencilerin empatik eğilimlerinden daha yüksek olduğu şeklindedir. Bu durum kız öğrencilerin kendilerini daha kolay ifade etmelerinden, ailelerin çocuk yetiştirme tarzından kaynaklanabilir.

Köşkdere (2013) annenin genelde erkek çocuğu yücelttiği, annenin çocuğa aşırı bir empatiyle yaklaştığı, ailesel kendiliğin ön planda olduğu Yahudi ve Türklerde daha yaygın görülen bir narsisizm türünden söz etmektedir.Bu türü aşırı doyum arayan ve açlığa katlanamayan şeklinde tanımlamıştır. Köroğlu (2007) narsistik kişilik bozukluğu tanısı alanların %50-75'i erkektir. Tammy ve ark. (2007), erkeklerin bayanlardan daha narsist olduğunu bulmuştur. Sonuç olarak erkek öğrencilerin narsistik eğilimleri kız öğrencilerden daha yüksektir. Bu durum; erkek çocuğun merkeze alınması, ailelerin erkek çocuklarını aşırı yüceltmesi ve erkek çocuklarına gereğinden fazla tolerans göstermesinden kaynaklanabilir.

5.8. Öğrencilerinin Empatik Eğilim Ölçeği Puanları ve Narsistik Kişilik Envanteri Puanları İle Devam Ettikleri Program Arasındaki Anlamlılık

Araştırmanın sekizinci alt amacı; psikolojik danışma ve rehberlik ile psikoloji bölümü öğrencilerinin empati puanları ve narsistik kişilik envanteri puanları ile devam ettikleri program arasında anlamlı bir ilişki olup olmadığını araştırmaktır. Araştırma sonucu empati ve narsisizm puanları ile devam ettiği program arasında anlamlı bir ilişki olmadığını göstermektedir.

Tanrıdağ (1992) psikolojik yardım hizmetlerinde çalışan değişik meslek gruplarındaki personelin empatik eğilim düzeylerinin cinsiyete ve mesleki kıdeme göre farklılaşmadığını saptanmıştır. Sonuç olarak psikoloji ve psikolojik danışma ve rehberlik eğitimi alan öğrencilerin empatik eğilimleri ve narsistik eğilimleri arasında anlamlı bir fark bulunamamıştır. Bu sonuç; her iki programın eğitiminin benzer içerikte olmasından ve derslerin içeriğinde yer alan insan ilişkileri, iletişim ve empati gibi iletişimin kalitesine doğrudan etki edecek konuların öğrencilere kazandırılmasından kaynaklanabilir.

5.9. Öğrencilerinin Empatik Eğilim Ölçeği Puanları Ve Narsistik Kişilik Envanteri Puanları İle Yaşları Arasındaki Farklılıklar

Araştırmanın dokuzuncu alt amacı psikolojik danışma ve rehberlik ile psikoloji bölümü öğrencilerinin empati puanları ve narsistik kişilik envanteri puanları yaşa göre farklılaşıp farklılaşmadığını araştırılmış ve psikolojik danışma ve rehberlik ile psikoloji bölümü öğrencilerinin empatik ve narsistik eğilimlerinin yaşa bağlı olarak farklılık göstermediği sonucu ortaya çıkmıştır.

Alver, (2005) Eğitim Fakültesi, Eğitim Bilimleri Bölümü ve Rehberlik ve Psikolojik Danışmanlık anabilim dalında öğrenim görmekte olan öğrencilerin empatik beceri ve karar verme stratejilerini incelemiş ve öğrencilerin empatik becerilerinin yaşa göre farklılaşmadığı sonucunu bulmuştur. DSM IV (2007), narsistik özelliklerin özellikle ergenlerde sık görüldüğünü fakat bu yaşlarda görülen bu özelliklerin narsistik kişilik becerisi geliştireceği anlamına gelmeyeceğini ve narsistik kişilik bozukluğu olan bireylerin yaşlanma sürecinin gerektirdiği fiziksel ve mesleki sınırlandırmaların başladığı zaman bir takım uyum güçlükleri gösterebilirler (s.1032). Sonuç olarak öğrencilerin empatik eğilimleri ve narsistik eğilimleri yaşa göre farklılaşmamaktadır. Bu durum, örneklem grubunun aynı psikososyal gelişim döneminde olması (genç yetişkinlik) ve bu gelişim döneminde bireylerin benzer özellik göstermesinden kaynaklanabilir.

5.10. Öğrencilerinin Empatik Eğilim Ölçeği Puanları ve Narsistik Kişilik Envanteri Puanları İle Medeni Durumları Arasındaki Anlamlılık

Araştırmanın onuncu alt amacı olan Psikolojik Danışma ve Rehberlik ile Psikoloji bölümü öğrencilerinin empati puanları ve narsistik kişilik envanteri puanları ile medeni durumları arasında anlamlı bir ilişki olup olmadığını araştırılmış ve Psikolojik Danışma ve Rehberlik ile Psikoloji bölümü öğrencilerinin empatik eğilimleri ve narsistik eğilimleri ile medeni durumları arasında anlamlı bir ilişki bulunamamıştır.

Dizer ve İyigün, (2007) yaptıkları çalışmada empatik eğilim ile medeni durum arasında anlamlı bir ilişki olmadığı sonucunu bulmuştur. Bulunan empatik eğilimin medeni duruma göre farklılaşmadığı sonucu bu çalışmayla tutarlılık göstermektedir. Narsistik eğilim ve medeni durum arasındaki ilişkiyi inceleyen bir çalışmaya literatürde rastlanmamıştır. Örneklem grubunda evli olanların sayısının az olması temsil gücünü azalttığı için daha geniş bir örneklem grubunda medeni durum ve empatik eğilim arasındaki ilişkinin incelenmesine

ihtiyaç vardır. Empatik ve narsisistik eğilimin medeni duruma göre farklılaşmaması örneklem grubunda evli öğrenci sayısının az olması ve öğrencilerin genç yetişkinlik döneminde oldukları için benzer özelliklere sahip olmasından kaynaklanabilir.

5.11. Öğrencilerinin Empatik Eğilim Ölçeği Puanları ve Narsisistik Kişilik Envanteri Puanları Sınıf Düzeyleri İle Arasındaki Farklılıklara İlişkin Bulgular

Araştırmanın on birinci alt amacı olan Psikolojik Danışma ve Rehberlik ile Psikoloji bölümü öğrencilerinin empati puanları ve narsisistik kişilik envanteri puanlarının sınıf düzeyine göre farklılaşıp farklılaşmadığını araştırılmış ve öğrencilerin narsisistik kişilik envanteri puanları ve empati puanları ile sınıf düzeyleri arasında anlamlı farklılık olduğu sonucu bulunmuştur. Sonuçlarına göre, 1. sınıflar ile 4. sınıflar ve 2. sınıflar ile 4. sınıflar arasında anlamlı farklılık bulunmuştur. Sınıf düzeyleri arttıkça empati puanları da artarken, sınıf düzeyleri arttıkça narsisistik kişilik envanteri puanları düşmektedir.

Ekinci (2009), eğitim fakültesi 4. sınıf öğrencilerinin empatik eğilimlerinin 1. sınıf öğrencilere göre anlamlı derecede yüksek olduğu sonucuna ulaşmıştır. Ayrıca; Cevahir, Çınar, Sözeri, Şahin ve Kuşuoğlu (2008), üniversite öğrencilerinin sınıf düzeylerine göre empatik becerilerinin farklılaştığı sonucunu saptamıştır. Araştırma sonucu elde edilen bulgu öğrencilerin sınıf düzeyleri arttıkça empatik eğilim artmakta ve narsisistik eğilim azalmaktadır. Bu durum; psikoloji ve psikolojik danışmanlık bölümlerinde verilen eğitim sonucu olarak açıklanabilir. Bu bölümlerin yardım mesleği olması, karşılıklı ilişkiye dayalı olması, alınan eğitimin bir sonucu olarak iletişim becerilerinin artması ve içgörü kazanılmasının bir sonucu olarak; sınıf arttıkça empatik eğilimin artmasına ve narsisistik eğilimin azalmasına olumlu katkı sağladığı yorumu yapılabilir.

BÖLÜM 6

SONUÇ VE ÖNERİLER

Bu bölümde, araştırmada elde edilen bulgulara dayalı olarak ulaşılan genel sonuç ve ileride bu konuda yapılacak çalışmalara ilişkin öneriler sunulmuştur.

6.1. Sonuç

Araştırmada, Psikolojik Danışma ve Rehberlik ile Psikoloji Bölümü öğrencilerinin empatik ve narsisistik eğilimleri incelenmiştir. Yapılan araştırmanın sonuçlarına göre; öğrencilerin empatik eğilim envanteri toplam puanları ve narsistik kişilik envanteri toplam puanları arasında negatif yönde anlamlı bir ilişki bulunmuştur. Buna göre öğrencilerin empatik eğilimleri arttıkça narsistik eğilimleri azalmaktadır.

Psikolojik Danışma ve Rehberlik ile Psikoloji bölümü öğrencilerinin empati puanları ve narsisistik kişilik envanteri puanları algılanan aile tutumlarına göre farklılaşp farklılaşmadığı araştırılmış ve psikolojik danışma ve rehberlik ile psikoloji bölümü öğrencilerinin narsisizm ve empati puanlarının algılanan aile tutumlarına bağlı olarak farklılık gösterdiği sonucu bulunmuştur.

Psikolojik Danışma ve Rehberlik ile Psikoloji bölümü öğrencilerinin empati puanları ve narsisistik kişilik envanteri puanları anne eğitim düzeyine göre farklılaşp farklılaşmadığını araştırılmış ve psikolojik danışma ve rehberlik ile psikoloji bölümü öğrencilerinin empati puanları ve narsistik kişilik envanteri puanları anne eğitim düzeyine bağlı olarak farklılaştığı sonucu bulunmuştur.

Psikolojik Danışma ve Rehberlik ile Psikoloji bölümü öğrencilerinin empati puanları ve narsisistik kişilik envanteri puanları baba eğitim düzeyine göre farklılaşp farklılaşmadığı araştırılmış ve psikolojik danışma ve rehberlik ile psikoloji bölümü öğrencilerinin empati puanları ve narsistik kişilik envanteri puanları baba eğitim düzeyine bağlı olarak farklılık gösterdiği sonucu bulunmuştur.

Psikolojik Danışma ve Rehberlik ile Psikoloji bölümü öğrencilerinin empati puanları ve narsisistik kişilik envanteri puanları ile sosyal medya kullanımları arasında anlamlı bir ilişki olup olmadığını araştırılmış ve psikolojik danışma ve rehberlik ile psikoloji bölümü

öğrencilerinin empatik eğilimleri ve narsisistik eğilimleri ile sosyal medya kullanımları arasında anlamlı bir ilişki bulunamamıştır.

Psikolojik Danışma ve Rehberlik ile Psikoloji bölümü öğrencilerinin empati puanları ve narsisistik kişilik envanteri puanları sosyal medya kullanım sıklığına göre farklılaşıp farklılaşmadığı araştırılmış ve psikolojik danışma ve rehberlik ile psikoloji bölümü öğrencilerinin empatik eğilimlerinin ve narsisistik eğilimlerinin sosyal medya kullanım sıklığına bağlı olarak farklılık gösterdiği sonucu bulunmuştur.

Psikolojik Danışma ve Rehberlik ile Psikoloji bölümü öğrencilerinin empati puanları ve narsisistik kişilik envanteri puanlarının cinsiyetleri ile arasında anlamlı bir ilişki olup olmadığını araştırılmış ve sonuç olarak; empati puanları ve narsistik kişilik envanteri puanları ile cinsiyet arasında anlamlı bir ilişki olduğu sonucu bulunmuştur. Kız öğrencilerin erkek öğrencilere göre empatik eğilimlerinin daha yüksek ve erkek öğrencilerin kız öğrencilere göre narsisistik eğilimlerinin daha yüksek olduğu bulunmuştur.

Psikolojik Danışma ve Rehberlik ile Psikoloji bölümü öğrencilerinin empati puanları ve narsisistik kişilik envanteri puanları ile devam ettikleri program arasında anlamlı bir ilişki olup olmadığını araştırılmış ve araştırma sonucu empati ve narsisizm puanları ile devam ettiği program arasında anlamlı bir ilişki olmadığını göstermektedir.

Psikolojik Danışma ve Rehberlik ile Psikoloji bölümü öğrencilerinin empati puanları ve narsisistik kişilik envanteri puanları yaşa göre farklılaşıp farklılaşmadığını araştırılmış ve psikolojik danışma ve rehberlik ile psikoloji bölümü öğrencilerinin empatik ve narsisistik eğilimlerinin yaşa bağlı olarak farklılık göstermediği sonucu ortaya çıkmıştır.

Psikolojik Danışma ve Rehberlik ile Psikoloji Bölümü öğrencilerinin empati puanları ve narsisistik kişilik envanteri puanları ile medeni durumları arasında anlamlı bir ilişki olup olmadığını araştırılmış ve psikolojik danışma ve rehberlik ile psikoloji bölümü öğrencilerinin empatik eğilimleri ve narsisistik eğilimleri ile medeni durumları arasında anlamlı bir ilişki bulunamamıştır.

Psikolojik Danışma ve Rehberlik ile Psikoloji bölümü öğrencilerinin empati puanları ve narsisistik kişilik envanteri puanlarının sınıf düzeyine göre farklılaşıp farklılaşmadığını araştırılmış ve öğrencilerin narsistik kişilik envanteri puanları ve empati puanları ile sınıf düzeyleri arasında anlamlı farklılık olduğu sonucu bulunmuştur. Sonuçlarına göre, 1. sınıflar ile 4. sınıflar ve 2. sınıflar ile 4. sınıflar arasında anlamlı farklılık bulunmuştur. Sınıf düzeyleri

artıkça empati puanları da artarken, sınıf düzeyleri artıkça narsisistik kişilik envanteri puanları düşmektedir.

6.2. Öneriler

Aşağıda araştırmada elde edilen sonuçlar doğrultusunda, psikoloji alanında bu konuya ilişkin yapılabilecek diğer araştırmalar ve bu konuya ilişkin yapılacak araştırmalara yönelik önerilere yer verilmiştir

6.2.1. İleride Yapılacak Araştırmalara ve Uygulamalara Yönelik Öneriler

İleride Yapılacak Çalışmalara Yönelik Öneriler;

1. Ülkemizde özellikle narsisizm konusunda yapılan çalışmalar sınırlıdır. Narsisizmin farklı değişkenlerle ele alınıp incelenmesi; bazı araştırmacılar tarafından “epidemi” olarak adlandırılan (Twenge ve Campbell,2010) bu kavramın daha net anlaşılmasına ve meslek elemanlarının konuyla ilgili çalışmalarına yardımcı olacağı düşünülmektedir.

2. Bu araştırma da klinik belirti göstermeyen popülasyonda narsisistik eğilimler ele alınmıştır, araştırmanın klinik belirti gösteren popülasyon üzerine yapılması konunun diğer boyutlarıyla birlikte ele alınması ileride yapılacak çalışmalara fayda sağlayacaktır.

3. Narsisizm konusunda yapılan çalışmaların daha erken dönemlerde ki bireylerden başlatılması, alan çalışmalarına fayda sağlayabilir. “Narsistik özellikler özellikle ergenlerde sık görülür, ancak bu yaşlarda narsisistik özelliklerin görülmesi kişinin Narsisistik Kişilik Bozukluğu geliştireceğini göstermez” (DSM IV, 2007, s.1032).

4. Benzer çalışma farklı şehirlerde ve farklı sosyoekonomik yapıdaki gruplara yapılabilir

Uygulamalara Dönük Öneriler;

1.Psikolojik Danışman ve Psikolog’ların empatik ve narsisistik eğilimleriyle ilgili farkındalığın lisans eğitimleri süresinde kazandırılmasının bu alan uzmanlarının ileride sunacağı yardım hizmetlerinin niteliğine olumlu katkı sağlayacağı düşünülmektedir.

2.Bu araştırma da narsisizm; kilit semptomlarından biri olan empati eksikliği ile birlikte ele alınmıştır. Narsisizmin diğer yönleriyle de ele alınması uygulayıcılara yarar sağlayabilir.

KAYNAKÇA

Acun Kapıkıran, N., Kapıkıran, Ş. ve Başaran, B.I. (2010). Psikolojik Danışma ve Rehberlik Öğrencilerinin Empatik Eğilimler ve Algıladıkları Anne ve Baba Olumlu Sosyal Davranışları: Cinsiyetin Farklılaştırıcı Rolü. *Ege Eğitim Dergisi 2010 (11) 1: 1–191.*

Acun Kapıkıran, N. (2009). Öğretmen adaylarının empatik eğilim ve kendini ayarlama açısından incelenmesi. *Pamukkale Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 26, 81–91.

Akdoğan, R., Ceyhan, E. (2011). *Terapötik İlişkide İnsan Faktörü*, Psikiyatride Güncel Yaklaşımlar. 2011; 3(1):117-141.

Akıncı, A. ve Akgün, G. (2011). Kırklareli Üniversitesi Sağlık Yüksekokulu Hemşirelik Öğrencilerinin Empatik Eğilim ve Becerileri. *Fırat Sağlık Hizmetleri Dergisi, Cilt:6, Sayı:17 (2011).*

Akyazı, E. ve Ünal, T. A. (2013). İletişim Fakültesi Öğrencilerinin Amaç, Benimseme, Yalnızlık Düzeyi İlişkisi Bağlamında Sosyal Ağları Kullanımı. http://globalmediajournaltr.yeditepe.edu.tr/makaleler/GMJ_6._sayi_Bahar_2013/pdf/Akyazi_Tutgun.pdf.

Akyüz, E. (2013). Türkçe Öğretmeni Adaylarının Okuma Durumları ile Eşduyumsal (Empatik) Becerileri Arasındaki İlişkinin İncelenmesi. *International Journal of Language Academy*, Volume 1/1 Winter 2013 p. 81/90.

Alpay, A. (2009). Yakın ilişkilerde bağışlama: Bağışlamanın; bağlanma, benlik saygısı, empati ve kıskançlık değişkenleri yönünden incelenmesi, *Yayımlanmamış yüksek lisans tezi*. Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.

Alver, B. (2005). Psikolojik Danışma ve Rehberlik Eğitimi Alan Öğrencilerin Empatik Beceri ve Karar Verme Becerilerinin Bazı Değişkenler Açısından İncelenmesi, *Muğla Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi* 7.

Amerikan Psikiyatri Birliği: *Ruhsal Bozuklukların Tanısal ve Sayımsal Elkitabı*, Dördüncü Baskı, Yeniden Gözden Geçirilmiş Tam Metin(DSM-IV-TR). Amerikan Psikiyatri Birliği, Washington DC, 200.Köroğlu, E.(çeviri ed.).Hekimler Yayın Birliği, Ankara, 2007.

Anlı, İ.ve Bahadır, G. (2007). Psikoloji Çalışmaları / Studies In Psychology / ISSN- 1304-4680.Cilt 27.

Atay, S. (2010). *Çalışan Narsist Örgütler, Liderler, Yöneticiler ve Astarlar*. Namar Yayınları, İstanbul, 2010.

Avcı, D., Aydın, D. ve Özbaşaran, F. (2013). Hemşirelik Öğrencilerinde Empati- Özgecilik İlişkisi ve Özgeci Davranışın Bazı Değişkenler Açısından İncelenmesi. *Balıkesir Sağlık Bilimleri Dergisi*.

Badea, L., Pana, N.A. (2010). The Role of Empathy in Developing the Leader's Emotional Intelligence. *Theoretical and Applied Economics*, 543(2), 69-78.

Baloğlu, M. ve Harris Morag, B.C. (2003). Psikolojik Danışma Öğrencilerinin Cinsiyet ve Program Türü ile Kişilik Özellikleri Arasındaki İlişki. *Türk Psikolojik Danışma ve Rehberlik Dergisi*, Cilt :2, Sayı : 20 s.8-9.

Barut, Y. (2004). Ortaöğretim Kurumlarında Çalışan Öğretmenlerin Empatik Eğilim Düzeyleri ile Çatışma Eğilimi Düzeylerinin Bazı Değişkenler Açısından İncelenmesi. XIII Eğitim Bilimleri Kurultayı. İnönü Üniversitesi.Eğitim Fakültesi. Malatya.

Ceyhan, A. A. (1993). Ana-Babaların Empatik Eğilim Düzeylerinin Bazı Değişkenler Açısından İncelenmesi. *Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi*, Hacettepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.

Cevahir, R., Çınar, N., Sözeri, C., Şahin, S. ve Kuşuoğlu, S. (2008). Ebelik öğrencilerinin devam ettikleri sınıflara göre empatik becerilerinin değerlendirilmesi. *Fırat Sağlık Hizmetleri Dergisi*, 3(7), 3-15.

Cotton, K. (2001). Developing Empaty in Children and Youth.

http://educationnorthwest.org/webfm_send/55 sitesinden 12.10.2013 tarihinde alınmıştır.

Çelik, E. ve Çağdaş, A. (2010). Okul Öncesi Öğretmenlerinin Empatik Eğilimlerinin Bazı Değişkenler Açısından İncelenmesi. *Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 23, 2010.

Çetin, Ü. F. (2010). Ortaöğretim Düzeyi Gençlerde Dindarlık-Empati İlişkisi (Isparta Örneği).*Yüksek lisans tezi*, Süleyman Demirel Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.

- De Wied, M., Goudena, P. P. ve Matthys, W.** (2005). Empathy in boys with disruptive behavior disorders. *Journal of Child Psychology and Psychiatry*, 46, 867-880.
- Dereli, E. ve Aypay, A.** (2012). Ortaöğretim Öğrencilerinin Empatik Eğilimleri ve İşbirliği Yapma Karakterlerinin İnsani Değerlerini Yordaması ve Bu Özelliklerinin İncelenmesi. *Kuram ve Uygulamada Eğitim Bilimler Dergisi(KUYEB)*, Değerler Eğitimi Sempozyumu Ek Özel Sayısı, 12 (2), 1249-1270.
- Dizer, B. ve İyigün, E.** (2007). Yoğun Bakım Hemşirelerinin Empatik Eğilim Düzeyleri ve Etkileyen Faktörler. *Atatürk Üniversitesi Hemşirelik Yüksekokulu Dergisi*, 2009;12:1.
- Dökmen, Ü.** (1988). Empatinin yeni bir modele dayanılarak ölçülmesi ve psikodrama ile geliştirilmesi, *A.Ü.Eğitim Bilimleri Fakültesi Dergisi*, 2(1-2); 155-190.
- Dökmen, Ü.** (2008). *Sanatta ve Günlük Yaşamda İletişim Çatışmaları ve Empati*. Otuz Dokuzuncu Basım, Remzi Kitapevi, İstanbul.
- Duru, E.** (2002). Öğretmen adaylarında empati-yardım etme eğilimi ilişkisi ve yardım etme eğiliminin bazı psikososyal değişkenler açısından incelenmesi. *Pamukkale Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi* 12, 21-36.
- Ekinci, Ö.** (2009). Öğretmen adaylarının empatik ve eleştirel düşünme eğilimlerinin incelenmesi. *Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi*. Çukurova Üniversitesi, Adana.
- Fitness, J., & Curtis, M.** (2005). Emotional intelligence an the trait meta-mood Scale: Relationship with empathy, attributional complexity, self-control, and responses to interpersonal conflict. *E-Journal of Applied Psychology: Social Section*, 1 (1), 50-62.
- Freud, S.** (1914). Narsisizm Üzerine ve Scherber Vakası, (Çeviri: Mustafa Atakay), 2. Baskı, Metis Yayınları, İstanbul, 2006
- Fuat, N. ve Him, T.** (2013). Üniversite Öğrencilerinin İnternet Kullanım Durumları ve Saldırganlık Düzeyleri Arasındaki Korelasyon. *International Conference on Communication, Media, Technology and Design.Famagusta..*
- Gebauer Jochen, E., Sedikides, C., Verplanken, B., Maio Gregory, R.** (2012). “Communal Narcissism”, *Journal of Personality and Social Psychology*, Vol 103(5), Nov, 2012. pp. 854-878.

Gençtan, E. (2004). Psikodinamik Psikiyatri ve Normaldışı Davranışlar, 17. Basım, Yaylacık Matbaacılık Ltd. İstanbul.

Gülseren, Ş. (2001). Eşduyum (Empati): Tanımı ve Kullanımı Üzerine Bir Gözden Geçirme. *Türk Psikiyatri Dergisi* 2001; 12(2):133-145.

Hotchkiss, S. (2003). *Why is it Always about You? The Seven Deadly Sins of Narcissism*. New York: Free

Hunter, H.R. (2003). Affective empathy in children, measurement and correlation. Unpublished PhD. Dissertation, Griffith University.

Imel Zac, E., Barco Jacqueline, R., Brown Halley, J., Baucom Brian, R., Baer John, S., Kircher John, C., Atkins David, C. (2013). The Association of Therapist Empathy and Synchrony in Vocally Encoded Arousal. *Journal of Counseling Psychology*, Nov 25, 2013.

İşbulan, O. (2011). Opinions Of University Graduates About Social Networks According to Their Personal Characteristics. *The Turkish Online Journal of Educational Technology*, 10 (2), 184-189.

İşcan, Ö.F. ve Timuroğlu, M.K. (2008). İş Yerinde Narsisizm ve İş Tatmini İlişkisi *İktisadi ve İdari Bilimler Dergisi*, Cilt: 22 Temmuz 2008 Sayı: 2.

Johnson Dan, R., Cushman Grace, K., McCune Madison, S., Borden Lauren, A. (2013). “Potentiating Empathic Growth”, *Psychology of Aesthetics, Creativity, and the Arts*, Vol 7(3), Aug, 2013. pp. 306-312.

Karaaziz, M. ve Erdem Atak, İ. (2013). Narsisizm ve Narsisizmle İlgili Araştırmalar Üzerine Bir Gözden Geçirme. *Nesne*, 1 (2), s.44-59

Kartopu, S. (2013). Narsisizmin Dindarlık Eğilimleriyle İlişkisi: Gümüşhane Üniversitesi Örneği. *The Journal of Academic Social Science*, vol. 6, p. 625-649.

Karataş, Z. (2012). Eğitim Fakültesi Öğrencilerinin Empatik Becerileri ve Benlik Saygısı Düzeylerinin İncelenmesi. *Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, Yıl 12, Sayı 23, Haziran 2012, 97 – 114..

Kaya, A. ve M. Siyez D. (2010). KA-Sİ çocuk ve ergenler için empatik eğilim ölçeği: geliştirilmesi geçerlik ve güvenirlik çalışması. *Eğitim ve Bilim*, 35(156), 110-125.

Kernberg, O. (2006). *Sınır Durumlar Ve Patolojik Narsisizm*. (Çeviren: Mustafa Atakay) Metis Yayınları, İstanbul.

Kızıltan, H. (2000). Narcissistic Personality Inventory(NPI) Ölçeğinin Türkçe Formu Dil Eş Değerliliği , Güvenirlik ve Geçerlilik Çalışması . *Yayımlanmamış yüksek lisans tezi*. İstanbul Üniversitesi. Sosyal Bilimler Enstitüsü. İstanbul.

Kızıltan, H. (2011).Narsisizm ya da ruhsallığın ontolojisi. *Doğu Batı Düşünce Dergisi* 56:55-83.

Kiraz, C. (2011). Eğitim Fakültesi Öğrencilerinin Empatik Eğilimleri ile Narsistik Kişilik Özellikleri. *Yüksek Lisans Tezi*. Yeditepe Üniversitesi. İstanbul.

Köroğlu, E., Bayraktar, S. (2007). *Kişilik Bozuklukları*, HYB Yayıncılık, Ankara.

Lee Seung, Y., Gregg Aiden, P., Park, Seong Hoon. (2013). The Person in the Purchase: Narcissistic Consumers Prefer Products that Positively Distinguish Them. *Journal of Personality and Social Psychology*, Vol 105(2), Aug, 2013. pp. 335-352.

Mete, S., Gerçek, E. (2005). PDÖ Yöntemiyle Eğitim Gören Hemşirelik Öğrencilerinin Empatik Eğilim ve Becerilerinin İncelenmesi. *Dokuz Eylül Üniversitesi Hemşirelik Yüksekokulu Dergisi*, 9,2.

Myyry, L. ve Helkama, K. (2001). University Students' Value Priorities and Emotional Empathy", *Educational Psychology*, Vol. 21, No. 1, pp. 25-40.

Oğuz, A. ve Altun, E., (2011). Öğretmen Adaylarının Yaratıcı Dramaya Yönelik Tutumları ile Empatik Eğilim Düzeyleri Arasındaki İlişkinin İncelenmesi. *International Conference on New Trends in Education and Their Implications*, 27-29 April, 2011.

Özakkaş, T. (2006). *Narsistik ve Borderline Kişilik Bozuklukları*, İstanbul: Litera Yayıncılık.

Özbay, M.H., Canpolat, B. I. (2003). *Psikoterapide Empati – Nesnellik İkilimi*. Klinik Psikiyatri, S:6:39-45.

Özbek, F. M., (2004).Toplumsal Yaşamda Empati, *Akademik Bakış Dergisi*.Sayı 1.

Özcan, C, Oflaz, F, Türkbay, T. “Dikkat Eksikliği Aşırı Hareketlilik Bozukluğu ve Binişik Karşıt Olma-Karşı Gelme Bozukluğu Olan Çocukların Anne-Babalarının Empati Düzeylerinin Karşılaştırılması”, *Çocuk ve Gençlik Ruh Sağlığı Dergisi*, 10(3), 2003, ss:108-114.

Özdemir, G. (2009), *Mevlana'dan Geriye Kalanlar*. Kilim Matbaası, 5.Baskı, İstanbul.

Özenen, F., Prat, R., Penot, B., Parman, T., Aslan, N. H., Köşkdere, A. A., Hazan, Y., Davids, F.M., Beratis, S., Elda Abreveya, E., Kurtul, A., Meltem Ahıska, M. (2013). *Psikaanaliz Buluşmaları-7 Narsisizm*, Bağlam Yayıncılık.

Özgün, M.S. (2007). Okul Psikolojik Danışmanlarının Kişilik Özellikleri ile Mesleki Yetkinlik Beklentileri Arasındaki İlişkinin İncelenmesi. *Yüksek Lisans Tezi*. Çukurova Üniversitesi. Adana.

Öztürk, M. ve Akgün, Ö.E. (2012). Üniversite Öğrencilerinin Sosyal Paylaşım Sitelerini Kullanma Amaçları ve Bu Sitelerin Eğitimlerinde Kullanılması ile İlgili Görüşleri. *Sakarya University Journal of Education*, 2/3 (Aralık /December 2012) ss. 49-67.

Öztürk, O. (2002). *Ruh Sağlığı ve Bozuklukları*. Feryal Matbaası, 9.Baskı, Ankara.

Panek, T. E., Yioryos Nardis, P. ve Konrath, S. (2013). Mirror or Megaphone?: How relationships between narcissism and social networking site use differ on Facebook and Twitter. *Computers in Human Behavior*, 2013; 29 (5), DOI: 10.1016/j.chb.2013.04.012

Rehber, E. (2007). İlköğretim ikinci kademe öğrencilerinin empatik eğilim düzeylerine göre çatışma çözme davranışlarının incelenmesi. *Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi*. Çukurova Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü. Adana.

Roche Michael, J., Pincus Aaron, L., Conroy David, E., Hyde Amanda, L., Ram, Nilam. (2013). Pathological Narcissism and İnterpersonal Behavior in Daily Life. *Personality Disorders: Theory, Research, and Treatment*, Vol 4(4), Oct, 2013. pp. 315-323.

Sarıyüce Körükçü, Ö. (2004) Altı yaş grubundaki çocukların özsaygı düzeyleri ile anne empatik becerilerinin incelenmesi. *Doktora Tezi*. Ankara Üniversitesi. Sosyal Bilimler Enstitüsü.

Schoenleber, M., Sadeh, N., Verona, E. (2011). Parallel syndromes: Two Dimensions of Narcissism and the Facets of Psychopathic Personality in Criminally involved Individuals. *Personality Disorders: Theory, Research, and Treatment*. Vol 2(2), Apr, 2011. pp. 113-127.

Shaun W., Davenport, Shawn, M. B., Jacqueline, Z.B., Mathew, E. F. (2014). Twitter versus Facebook: Exploring the Role of Narcissism in the Motives and Usage of Different Social Media Platforms. *Computers in Human Behavior*.,Volume32, March 2014, Pages 212-220.

Shih Margaret, J., Stotzer Rebecca Myron, B., Gutiérrez, Angélica S. (2013). Perspective-taking and Empathy: Generalizing the Reduction of Group Bias Towards Asian Americans to General Outgroups. *Asian American Journal of Psychology*. Vol 4(2), Jun, 2013. pp. 79-83.

Sülün, Ö. (2013). Futbol Hakemlerinin Öfke Ve Kızgınlık Düzeyleri İle Empatik Eğilim Düzeylerinin Karşılaştırılması. *Beden Eğitimi Ve Spor Eğitimi Ana Bilim Dalı Sosyal Bilimler Enstitüsü Yüksek Lisans Tezi*. Karaman. 2013.

Şimşek, F.Ö. ve Bozanoğlu, İ. (2011). Benlik Saygısından Ruh Sağlığına: Aracı Değişken Olarak Empati. *Eğitim Araştırmaları*, 42, 225-242.

Tammy, DB, Thompson, A, Christopher, TB, Lochman, JE, Adler, K, Kwoneathia, H. (2007). The Importance of Narcissism in Predicting Proactive and Reactive Aggression in Moderately to Highly Aggressive Children , *Aggressive Behavior*,2007,33:185-197.

Taner Derman, M. (2013). Çocukların Empati Beceri Düzeylerinin Ailesel Etmenlere Göre Belirlenmesi. *International Journal of Social Science*. Volume 6 Issue 1, p. 1365-1382, January 2013.

Tarhan, N. (2012). *Toplum Psikolojisi*. Altıncı Baskı. Timaş Yayınları. İstanbul, 2013. s.191

Tanrıdağ, R. Ş. (1992). Ankara'daki Ruh Sağlığı Hizmetlerinde Çalışan Personelin Empatik Eğilim ve Empatik Beceri Düzeylerinin Çeşitli Değişkenler Açısından İncelenmesi. *Yayımlanmamış Doktora Tezi*, Hacettepe Üniversitesi, Ankara.

Tazegül, Ü. (2013). Bayan Badmintoncuların Benlik Saygısı ve Narsisizm Düzeyi Arasındaki İlişkinin İncelenmesi. *The Journal of Academic Social Science* , vol. 6, p. 983-996.

Taylor Zoe, E., Eisenberg, Nancy, Spinrad Tracy, L., Eggum, Natalie, D., Sulik, Michael J. (2013). The Relations of Ego-resiliency and Emotion Socialization to the Development of Empathy and Prosocial Behavior across Early Childhood, *Emotion*. Vol 13(5), Oct, 2013. pp. 822-

Temel, D. (2008). Algılanan Sosyal Problem Çözme, Narsizm, Benlik Saygısı ve Cinsiyetin Lise Öğrencilerinin Saldırgan Davranışlarını Yordamadaki Rolü. *Yayınlanmış Yüksek Lisans Tezi*. Orta Doğu Teknik Üniversitesi. Ankara.

Timuroğlu, K. ve İşcan, Ö.F. (2008). İşyerinde Narsisizm ve İş Tatmini İlişkisi. *İktisadi ve idari Bilimler Dergisi, Cilt: 22 Temmuz 2008 Sayı: 2*.

Turnage, B.F., Hong, Y.J., Stevenson, A.P. ve Edwards, B. (2012). Social work students' perceptions of themselves and others: self-esteem, empathy, and forgiveness. *Journal of Social Service Research, 38, 89–99*.

Tuncay, T. ve İl, S. (2009). Sosyal Hizmet Uygulamalarında Empatiyi Yeniden Düşünmek. *Toplum ve Sosyal Hizmet Cilt 20, Sayı 2, Ekim 2009*.

Türk Psikolojik Danışma ve Rehberlik Derneği (2011). Türk Psikolojik Danışmanlık ve Rehberlik Derneği Etik Yönetmeliği. Sekizinci Baskı. Türk Psikolojik Danışma ve Rehberlik Derneği, Ankara, 2011.

Türk Psikologlar Derneği Etik Yönetmeliği (2004).Türk Psikologlar Derneği. Ankara.2004.

Twenge, J.M. ve Campbell W.K. (2010). *Asrın vebası: Narsisizm illeti*, (Çeviren: Özlem Korkmaz) Kaknüs Yayınları, İstanbul.

Yavuz Güler, Ç. ve Gazioğlu, A.E.İ. (2008). Rehberlik ve Psikolojik Danışmanlık Öğrencilerinde Öznel İyi Olma Hali, Psikiyatrik Belirtiler ve Bazı Kişilik Özellikleri: Karşılaştırmalı Bir Çalışma. *Dokuz Eylül Üniversitesi Buca Eğitim Fakültesi Dergisi 23:107-114*.

Yüksel, A. (2004). Empati Eğitim Programlarının İlköğretim Öğrencilerinin Empatik Becerilerine Etkisi. *Eğitim Fakültesi Dergisi XVII(2),2004,341-354*.

Yıldırım, A. (2005). Kişilerin Empatik Eğilimleri ile Boşanma Arasındaki İlişkisinin İncelenmesi. *Atatürk Eğitim Fakültesi Eğitim Bilimleri Dergisi*. 2005. Sayı 22, Sayfa : 233-242.

Whalen, L. M. (2010). *Empathy and reading of narrative fiction among community college students*. Unpublished doctoral dissertation, University of Capella.

EKLER

EK – 1

Sayın Katılımcı,

Bu anket, “PDR ve Psikoloji Programı Öğrencilerinin Empatik Eğilimleri ve Narsisistik Kişilik Özelliklerinin İncelenmesi “başlıklı yüksek lisans tez çalışmasında kullanılmak amacıyla hazırlanmıştır. Araştırmanın sağlıklı bulgulara ulaşması anketteki ifadelere vereceğiniz cevaplara bağlı olacaktır, cevaplarınızın gerçek anlamda kendi tutum ve görüşlerinizi tam olarak yansıtmaları son derece önemlidir. **Elde edilecek bilgiler, bu araştırmanın dışında başka amaç ve / veya amaçlar için KESİNLİKLE kullanılmayacaktır.** Katılımınız ve göstereceğiniz hassasiyet için şimdiden teşekkürler.

Atanur AKAR

KİŞİSEL BİLGİ FORMU

Demografik Bilgiler

Yönerge: Size uygun gelen ifadenin önündeki boşluğu “X” ile işaretleyiniz.

1.Cinsiyetiniz: Kadın () Erkek ()

2.Yaşınız:

3.Medeni Durumunuz: Bekâr () Evli () Dul () Boşanmış ()

4.Devam Ettiğiniz Program:

Psikolojik Danışma ve Rehberlik() Psikoloji()

5.Devam Ettiğiniz Sınıf:

1() 2() 3() 4()

6.Aile Gelir Durumunuz

()1000-1999 ()2000-2999 ()3000-3999 ()4000 ve üzeri

7. Anne Eğitim Düzeyi: Okur – yazar değil () Okur – yazar ()

İlkokul() Ortaokul() Lise() Ön Lisans()

Lisans() Yüksek Lisans ve Üzeri()

8. Baba Eğitim Düzeyi: Okur – yazar değil () Okur – yazar ()

İlkokul() Ortaokul() Lise() Ön Lisans() Lisans()

Yüksek Lisans ve Üzeri()

9. Anne – Baba: İkisi de hayatta() Anne hayatta değil()

Baba hayatta değil() İkisi de hayatta değil()

10. Anne-Baba tutumunuz aşağıdakilerden hangi seçeneğe uygundur?

Koruyucu() Otoriter() İlgisiz() Demokratik() Diğer()

11. Kardeş Sayınız (siz hariç): Tek çocuk 1() 2 () 3() 4() 5 ve üzeri ()

12. Sosyal medya kullanıyor musunuz?

Evet() Hayır()

(Cevabınız “evet” ise aşağıdaki soruyu cevaplayınız ?)

13. Sosyal medyayı hangi sıklıkta kullanıyorsunuz?

Her Zaman() Sıklıkla() Arasıra() Nadiren()

EK-2 E.E.Ö.

.AÇIKLAMA						
Aşağıda 20 cümle bulunmaktadır. Bir cümledeki ifadeyi kendinize Tamamen Uygun bulacağınızı düşünürseniz 5'e, Oldukça Uygun bulacağınızı düşünürseniz 4'e, Oldukça Aykırı bulacağınızı düşünürseniz 2'ye, Tamamen Aykırı bulacağınızı düşünürseniz 1'e, eğer bir cümleye ilişkin olarak Kararsızlık belirtecekseniz 3'e çarpı koyunuz.		Tamamen Aykırı	Oldukça Aykırı	Kararsız	Oldukça Uygun	Tamamen Uygun
1	Çok sayıda dostum var	1	2	3	4	5
2	Film seyredirken bazen gözlerim yaşarır	1	2	3	4	5
3	Sıklıkla kendimi yalnız hissedirim	1	2	3	4	5
4	Bana dertlerini anlatanlar yanımdan ferahlamış ayrılırlar	1	2	3	4	5
5	Başkalarının problemleri beni kendi problemlerim kadar ilgilendirir	1	2	3	4	5
6	Duygularımı başkalarına iletmede güçlük çekerim	1	2	3	4	5
7	İnsanların film seyredirken ağlamaları tuhafıma gider	1	2	3	4	5
8	Birisiyle tartışırken bazen, dikkatim onun söylediklerinden çok vereceğim cevap üzerine yoğunlaşır	1	2	3	4	5
9	Çevrede çok sevilen bir insanım	1	2	3	4	5
10	Televizyondaki filmler mutlu sona ulaşınca rahatlarım	1	2	3	4	5
11	Düşüncelerimi başkalarına iletmede güçlük çektiğim olur	1	2	3	4	5
12	İnsanların çoğu bencildir	1	2	3	4	5
13	Sinirli bir insanım	1	2	3	4	5
14	Genellikle insanlara güvenirim	1	2	3	4	5
15	İnsanlar beni tam olarak anlayamıyorlar	1	2	3	4	5
16	Girişken bir insanım	1	2	3	4	5

17	Bir yakınımın derdini anlatmak beni rahatlatır	1	2	3	4	5
18	Genellikle hayatımdan memnunuz	1	2	3	4	5
19	Yakınlarım bana sık sık derdini anlatırlar	1	2	3	4	5
20	Genellikle keyfim yerindedir	1	2	3	4	5

EK:3

Yönerge: Aşağıdaki her bir tutum çifti içinden, size **en uygun** olanını seçiniz. Yanıtınızı her bir maddenin yanındaki boş bırakılmış yere, **A ya da B** yazarak işaretleyiniz. Her bir tutum çifti için yalnızca **bir yanıtı** işaretleyiniz ve lütfen hiçbir maddeyi atlamayınız

1	A	İnsanları etkileme konusunda doğal bir yeteneğe sahibim.
	B	İnsanları kolay etkileyemem
2	A	Alçakgönüllülük bana yakışmaz.
	B	Temelde alçakgönüllü bir insanım.
3	A	Cesaretimi kanıtlamak uğruna hemen her şeyi yapabilirim.
	B	Oldukça temkinli bir insanım
4	A	İnsanlar bana iltifat ettiklerinde bazen utanırım.
	B	İyi biri olduğumu biliyorum, çünkü herkes böyle söylüyor.
5	A	Dünyayı yönetme düşüncesi ödümü koparır.
	B	Ben yönetseydim, dünya daha iyi bir yer olurdu.
6	A	Genellikle konuşarak her beladan kurtulabilirim.
	B	Davranışlarımla sonuçlarımla kabul etmeye çalışırım
7	A	Kalabalık içinde, herkesten biri olmayı tercih ederim.
	B	İlgi merkezi olmayı severim
8	A	Çok başarılı olacağım
	B	Başarı benim için en önde gelen şey değildir
9	A	Pek çok insandan ne daha iyi ne de daha kötüyüm.
	B	Özel biri olduğumu düşünüyorum.

10	A	İyi bir lider olabileceğimden emin değilim.
	B	İyi bir lider olduğumu düşünüyorum
11	A	Düşünce ve isteklerimi kolaylıkla ifade edebilirim
	B	Keşke düşünce ve isteklerimi daha kolay ifade edebilseydim
12	A	Vücudumla hava atmak çok hoşlandığım bir şey değildir
	B	Vücudumla hava atmaktan hoşlanırım
13	A	İnsanların içini bir kitap gibi okurum
	B	Bazen insanları anlamak güçtür
14	A	Sıradan bir mutluluk bana yeter..
	B	Başkalarının gözünde önemli bir yerim olsun isterim.
15	A	Vücudum öyle ahım şahım değildir
	B	Vücuduma bakmaktan hoşlanırım
16	A	Gösteriş yapmaktan kaçınırım
	B	Genellikle fırsat bulduğumda gösteriş yaparım
17	A	Her zaman ne yaptığımın bilincindeyimdir
	B	Bazen ne yaptığımdan emin olamıyorum
18	A	İşlerin yapılmasında bazen başkalarına ihtiyaç duyarım
	B	İşlerin yapılmasında başkalarına nadiren ihtiyaç duyarım.
19	A	Bazen anlattıklarım ilgi çeker.
	B	Herkes benim anlattıklarımı dinlemekten hoşlanır
20	A	İnsanlardan çok şey beklerim
	B	Başkaları için bir şeyler yapmaktan hoşlanırım
21	A	Hak ettiğim her şeyi elde edene kadar tatmin olmam
	B	Hayatın sunduğu tatminler bana yeter
22	A	İltifatlar beni utandırır.
	B	Bana iltifat edilmesinden hoşlanırım
23	A	Güç sahibi olmak benim için çok önemlidir
	B	Güç sahibi olmak, kendi başına bir amaç olarak, beni o kadar çok ilgilendirmez

24	A	Aynada kendimi seyretmekten hoşlanırım
	B	Aynada kendimi seyretmek, özellikle ilgimi çeken bir şey değildir.
25	A	İlgi merkezi olmak çok hoşuma gider.
	B	İlgi merkezi olmak beni rahatsız eder.
26	A	Hayatımı istediğim biçimde yaşayabilirim.
	B	İnsanlar hayatlarını her zaman istedikleri doğrultuda yaşayamazlar
27	A	Otorite olmak benim için pek anlam taşımaz.
	B	Öyle görünüyor ki insanlar her zaman benim otoritemi kabul ederler.
28	A	Lider olmayı tercih ederdim..
	B	Lider olup olmamak arasında benim açımdan pek bir fark yoktur.
29	A	Büyük bir insan olacağım
	B	Başarılı olacağımı umud ediyorum.
30	A	Ben doğuştan liderim.
	B	Liderlik geliştirilmesi uzun zaman alan bir niteliktir
31	A	Günün birinde birinin hayat öykümü yazmasını dilerdim.
	B	İnsanların hangi sebeple olursa olsun hayatıma burunlarını sokmalarından hoşlanmam
32	A	İnsanların arasına girdiğim zaman beni fark etmediklerinde bozulurum.
	B	İnsanların arasına girdiğimde kalabalık içinde herhangi biri olmak beni rahatsız etmez.
33	A	Diğer insanlardan daha becerikliyim.
	B	Diğer insanlardan öğrenebileceğim çok şey var.
34	A	Herkes gibi biriyim.
	B	Olağanüstü biriyim.

ÖZGEÇMİŞ

KİŞİSEL BİLGİLER

Adı Soyadı : Atanur AKAR

Doğum Yeri ve Tarihi : YOZGAT/1981

Medeni Durumu : Evli

Adres : Yenişehir Cumhuriyet Mh.G.M.K. Bulvarı H.Ömer Apt K:6 D:17 Yenişehir Mersin

Telefon : 05370110290

e-mail : atapsk@hotmail.com

ÖĞRENİM DURUMU

2002–2014 : Yüksek Lisans, Toros Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Psikoloji Anabilim Dalı, Mersin.

1999–2003 : Lisans, Dokuz Eylül Üniversitesi, Rehberlik ve Psikolojik Danışmanlık Ana Bilim Dalı, İzmir.

1996–1999 : Akdağmadeni Lisesi, Yozgat.

İŞ DENEYİMİ

2011-2014 : MEB Psikolojik Danışman

2010-2011 : Özel A.C.Tıp Merkezi

2006-2010 : Özel Çubuklu Tıp Merkezi

2005-2006 : Gökçeada 30 Yataklı İaşeli Revir.Psikolojik Danışman(Sağ.Atğm.)

2003-2004 : MEB Psikolojik Danışman